

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANGMAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

ISSN 1513-8410

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย

อาจารย์ ดร.บังอร ฉัตรรุ่งเรือง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ทัตพร คุณประดิษฐ์

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ผู้ทรงคุณวุฒิ

รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล มีคุณ

รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ศรีชัยสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุตา จามจุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภู่วิภาดารวรรณ

รองศาสตราจารย์ธนกร ช้างน้อย

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี พิรพรพิศาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตชล ผลารักษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ รัตนปนนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ เขียนงาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา เจริญ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวดี ม้าลำพอง

รองศาสตราจารย์สนธิ สัตโยภาส

อาจารย์ ดร.ศุภกฤษ เมธิ์โคกพงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงพยอม ชิตทอง

อาจารย์ ดร.จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกลีกร

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี พิรพรพิศาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตชล ผลารักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะทัศน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สิทธิการ

ดร.นายแพทย์ ชูสิน สีสพัทธ์กุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณทนี สันติกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน

อาจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ขจร ตรีโสภณการ

นางณัฐธยาน์ บันเทา

นางสาวธาวินี อ่อนเป็ง

นางสาวศรัณญา ไชยวงศ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

โรงพยาบาลสารภี

Hong Kong Polytech University

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาคารราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 14 เลขที่ 202 ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์/โทรสาร 0-5388-5950

คำนำ

FOREWORD

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคม โดยรับตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านการศึกษา ที่สามารถแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่าสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดีขึ้น รวมถึงแนวทางการสร้างความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน

บทความในวารสารฉบับนี้ ยังคงยึดหลักการในข้างต้นที่เน้นงานวิจัยเพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลัก โดยมีบทความจากคณาจารย์ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ทั้งทางด้านการศึกษา เช่น การพัฒนาโรงเรียนบนพื้นที่สูง ด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น ระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งคละ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำและคุณภาพชีวิตริมฝั่งน้ำ ด้านการบริหารจัดการ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กร และด้านสุขภาพของคนในชุมชน เช่น การป้องกันโรคพยาธิไส้หม่า เป็นต้น ซึ่งบทความดังกล่าวยังได้รับการพิจารณาและการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิจัยเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้ส่งบทความเข้ามารับการตีพิมพ์ในวารสาร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและท้องถิ่นตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการของประเทศไทยต่อไป

บรรณาธิการ
วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

การป้องกันโรคพยาธิไส้เ็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาแบบมีส่วนร่วม
ของผู้ปกครอง ในตำบลหมอกจำแป๋ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดย อัญชลี กีฬาแปง

5

15

การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย
โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชัยณรงค์ กองแก้ว

สภาพปัญหาและการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน:
กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุ่มละเหือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดย พิระยุทธ์ สุขสมบูรณ์

27

37

การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมใน
สถาบันอุดมศึกษา: การศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษา
สำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ อุทธโยธา

การใช้ประโยชน์แม่น้ำและคุณภาพชีวิต
ของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ จังหวัดลำพูน
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจเตี้ย และคณะ

51

59

การพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละในพื้นที่
ภาคเหนือตอนล่าง เพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย
โดยใช้ออนไลน์และวิกิพีเดียเชิงความหมาย
โดย ปราโมทย์ สิทธิจักร และวิไลวรรณ แสนชนะ

รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
โดย ศิริสุข นาคะเสนีย์

73

85

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
โดย รองศาสตราจารย์พิทยาภรณ์ มานะจุติ

97

บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์
ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒน์ ภูวทิศ

109

ความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม
โดย ตะวัน วาทกิจ

123

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ
โดย ปกรณ์ มหากันธา

137

การศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธ
เพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโรคภาคเหนือ
โดย สาคร สังฆะณา

147

A STUDY OF NURSING TEAMWORK FOR CRITICALLY ILL PATIENTS :
A CASE STUDY OF NEUROSURGERY AND TRAUMATIC WARD,
GOVERNMENT HOSPITAL IN BANGKOK

Assistant Professor Dr.Warakorn Suprirakorn
Police Lieutenant Colonel Dr.Kantita Sriipa

การป้องกันโรคพยาธิไส้หมานักเรียนระดับประถมศึกษาแบบมีส่วนร่วม
ของผู้ปกครองในตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE PREVENTION OF WHIPWORM AMONG PRIMARY SCHOOL STUDENTS USING
STUDENTS' PARENT PARTICIPATION IN MOKJAMPAE SUBDISTRICT MUANG
DISTRICT, MAEHONGSON PROVINCE

อัญชลี กีฬาแปง

ประจำปี 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

การป้องกันโรคพยาธิไส้หมานักเรียนระดับประถมศึกษา แบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE PREVENTION OF WHIPWORM AMONG PRIMARY SCHOOL STUDENTS USING STUDENTS'
PARENT PARTICIPATION IN MOKJAMPAE SUBDISTRICT MUANG DISTRICT, MAEHONGSON PROVINCE

อัญชลี กีฬาแปง*

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวก่อนและหลังกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ตรวจพบไข่พยาธิและผู้ปกครองนักเรียน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนากระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการสังเกตพฤติกรรม

ผลการวิจัย พบว่า ก่อนอบรมนักเรียนและผู้ปกครองมีความรู้เรื่องโรคพยาธิไส้หมาน้อยในระดับปานกลาง หลังอบรมอยู่ในระดับสูง มีเจตคติในระดับดี และการปฏิบัติตัวยังไม่มีเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนดำเนินการโดยการสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อทำกิจกรรมในวันสำคัญๆ ส่งเสริมการรับประทานอาหารปรุงสุกใหม่ๆ สะอาด และผู้ที่เกี่ยวข้องควรสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญเรื่องการสร้างนิสัยในการบริโภค พฤติกรรมการป้องกันโรค รวมทั้งให้คำแนะนำ/เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ทางหอกระจายข่าว จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ต่อไป

คำสำคัญ: การป้องกันโรคพยาธิไส้หมานักเรียนและผู้ปกครองแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The objectives of this study were to study the levels of knowledge and to compare, attitude and health practice before and after the participative activities of the students' parents. Samples of the primary school grade 4-6 students who whipworm eggs and their parents were enrolled in this study. Data was analyzed by using descriptive statistics. Participatory action research (PAR) and behavior observation were also conducted. The results of this study were as following. Before training, the students and parents had knowledge about whipworm disease in average level. After training, the knowledge of the students and parents were in high level, their attitude were in good level, and change in their health

* โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

practice. Participation of the parents could be stimulated by making agreement in their activities of the important festivals and promotion of eating newly, well-cooked, of clean food. In addition, the involved personnel should motivate the parents to realize the importance of consuming habit and preventive behavior, and should publicize the health knowledge through the news broadcast tower. Results of this study will be the information and directions for the other studies in new sample of populations.

Keywords: Prevention whipworm disease students and parents

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โรคพยาธิเป็นโรคที่พบบ่อย เป็นปัญหาสาธารณสุขสามารถตรวจพบได้ในคนทุกเพศทุกวัย ทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล จากการสำรวจทางระบาดวิทยาของประเทศไทย ปี พ.ศ.2552 พบว่า คนไทยร้อยละ 18.0 เป็นโรคพยาธิ โดยพบมากที่สุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 26.0 ภาคเหนือร้อยละ 18.0 ตามลำดับ (กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 1-2) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้วางเป้าหมายเกี่ยวกับการควบคุมโรคพยาธิ คือ ลดอัตราความชุกของพยาธิใบไม้ตับและพยาธิปากขอให้เหลือไม่เกินร้อยละ 10 (กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, 2550) โดยเน้นการให้บริการตรวจและรักษาโรคหนอนพยาธิ ประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญสร้างความตระหนักถึงปัญหาของโรคพยาธิ และให้ความร่วมมือในการควบคุมป้องกันโรค มาจากพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน ด้านการบริโภคอาหาร สุขาภิบาลส่วนบุคคล ที่มักสืบทอดไปยังบุตรหลาน โดยเฉพาะเด็กวัยเรียน ที่มีพฤติกรรมเลียนแบบ จากสถิติจังหวัดแม่ฮ่องสอนภาพรวมพบร้อยละ 15.95 และตรวจพบพยาธิไส้เดือนร้อยละ 59.66 รองลงมาคือ พยาธิปากขอ ร้อยละ 19.03 และพยาธิแส้ม้า ร้อยละ 13.35 ตามลำดับ

สถานการณ์โรคพยาธิของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทั้งหมด 50 โรงเรียน พื้นที่สูงจำนวน 22 โรงเรียน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหมอกจำแป่ ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 4 โรงเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539-2540 นักเรียนไม่เคยได้รับการตรวจอุจจาระ เพื่อค้นหาโรคพยาธิ นักเรียนชั้นประถมศึกษา (ป.1-3) ทุกคนได้รับการจ่ายยารักษาโรคพยาธิ 1 ครั้งต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 เป็นต้นมา แต่ก็ไม่มีนโยบายในการควบคุมป้องกันโรคดังกล่าว ได้ตรวจอุจจาระพบว่า อัตราความชุกโรคพยาธิของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงเป็นโรคพยาธิแส้ม้าร้อยละ 29.03 แต่ไม่พบอัตราความชุกของการเกิดโรคพยาธิในโรงเรียนพื้นที่ราบ นอกจากนี้ยังพบว่า ในสถานบริการให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วย กลุ่มนักเรียนพื้นที่ราบและพื้นที่สูงด้วยโรคพยาธิ จำนวน 39 ราย และ 79 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.01 และ 19.13 ของผู้รับบริการด้วยกลุ่มโรคระบบทางเดินอาหาร ตามลำดับ แสดงว่า อัตราการเกิดโรคพยาธิมีแนวโน้มสูงขึ้น ไม่ว่าโรคพยาธิจะเกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กหรือผู้ใหญ่ ส่งผลต่อสุขภาพการเจ็บป่วยทุกส่วนภายในร่างกายของคน ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดและที่พอกอาศัยของพยาธิ จึงมีความจำเป็นต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิแบบมีส่วนร่วมในผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ขณะเดียวกันพ่อแม่ของนักเรียนยังขาดความรู้ที่ถูกต้อง และให้ความสำคัญกับโรคนี้น้อย ขาดการส่งเสริมการป้องกันโรค สุขอนามัยส่วนบุคคลไม่ดี รวมทั้งการปฏิบัติตัวที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ การไม่ล้างมือให้สะอาดก่อนหลังรับประทานอาหาร ซึ่งให้เหตุผลว่าขั้นตอนการล้างมือมีความยุ่งยากและใช้เวลานาน หากปล่อยให้เกิดสภาพการณ์ดังกล่าวต่อไป มีโอกาสเกิดโรคพยาธิในเด็กนักเรียนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อร่างกายในการเจริญเติบโตสมวัยและสติปัญญา ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในอนาคตที่จะพัฒนาประเทศ และภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการซื้อยารักษาโรคพยาธิไส้เดือน ปีละ 2 ครั้ง ดังนั้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายและนักเรียนมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงต้องอาศัยหลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้ามาใช้ เพื่อให้เกิดกลวิธีในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักเรียนที่ตรวจพบไข้พยาธิ ผู้ปกครอง และนักเรียนควรจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การป้องกันโรคพยาธิอย่างไร ซึ่งยังไม่เคยมีการแก้ปัญหาในเรื่องนี้มาก่อน จึงนำเสนอในที่ประชุมหมู่บ้านต้องการให้เกิด พฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมกับทุกคน โดยเฉพาะนักเรียนที่ตรวจพบไข้พยาธิ พร้อมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน โรคพยาธิ จะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีมากขึ้น จำเป็นต้องใช้การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาดังกล่าวซึ่งยังไม่มีมีการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้เห็น ความสำคัญและเกิดความตระหนักในการร่วมเฝ้าระวังโรคพยาธิ รวมถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะ มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาเรื่องนี้และยังสามารถนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการให้สุขศึกษาเกี่ยวกับ การป้องกันโรคพยาธิอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

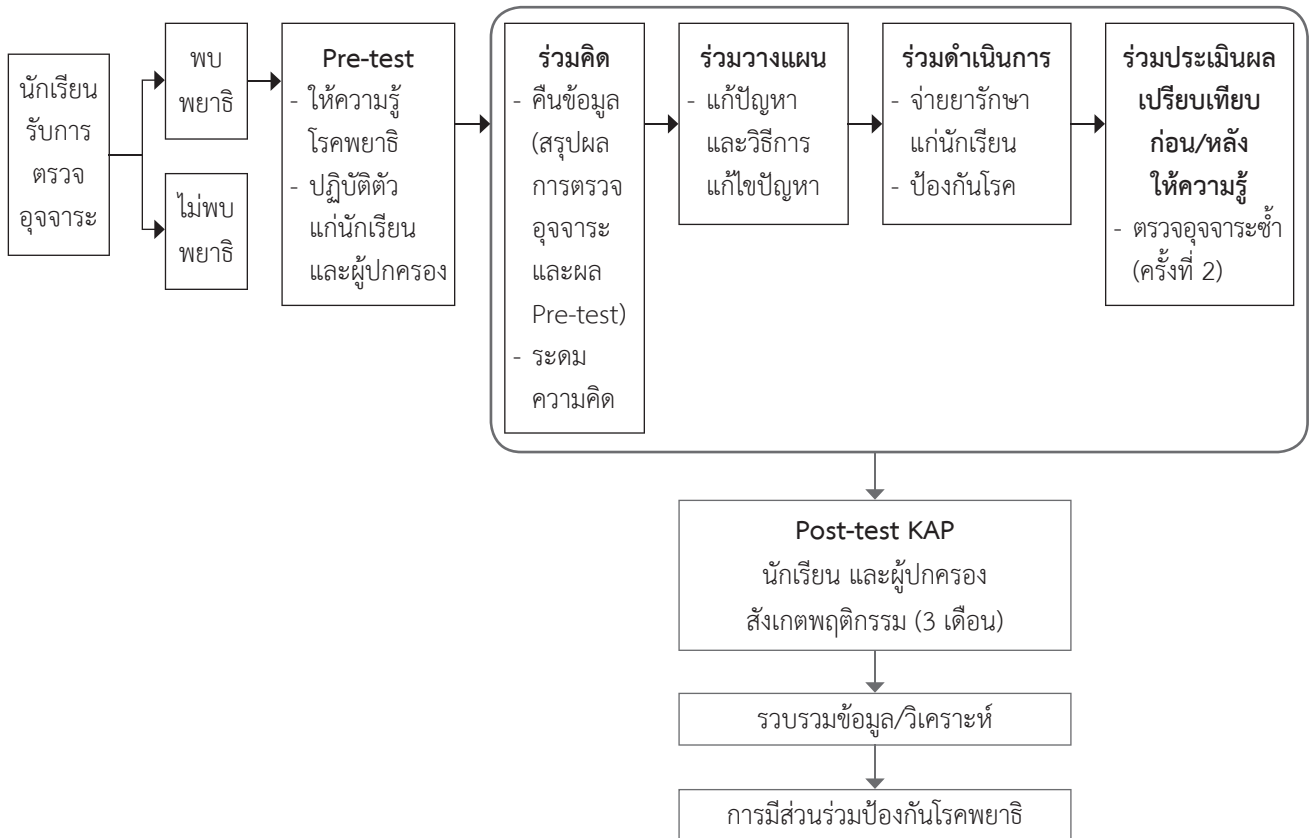
1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนในการป้องกันโรคพยาธิไส้ผ้า
2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคพยาธิไส้ผ้าของผู้ปกครองนักเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบ ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคพยาธิไส้ผ้าก่อนและหลังการมีส่วนร่วมของ นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนในการป้องกันโรคพยาธิไส้ผ้า

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนมีความรู้ เจตคติในการป้องกันโรคพยาธิไส้ผ้าที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น
2. นักเรียนปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคพยาธิไส้ผ้าได้ถูกต้องเหมาะสม
3. ได้แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การมีส่วนร่วมของนักเรียนและผู้ปกครอง
กระบวนการทำ PAR

วิธีดำเนินการวิจัย เชิงผสมผสาน (Mixed-Method)

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนเพศชายและเพศหญิงที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียน ห้วยโป่งอ่อนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 เป็นกลุ่มนักเรียนที่ตรวจพบพยาธิจำนวน 9 คน เป็นชาย 5 คน หญิง 4 คน และผู้ปกครอง ของนักเรียนที่ตรวจพบพยาธิจำนวน 17 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 9 คน

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยมีเนื้อหาดังนี้ 1. ส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการโรคพยาธิไส้มาของนักเรียน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิ เเจตคติ และการปฏิบัติตัว 2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการโรคพยาธิไส้มาของนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน 3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการป้องกันโรคพยาธิไส้มา

2. **ขอบเขตระยะเวลา** ดำเนินการระหว่างเดือนธันวาคม 2553-พฤศจิกายน 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ประกอบด้วย แบบรายงานประวัติของนักเรียน ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ และการศึกษาผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว และข้อมูลสุขภาพสิ่งแวดล้อม (ครอบครัว)
2. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิไส้มา โดยใช้แบบทดสอบปรนัย ถามตอบคือ ถูก ผิด เกณฑ์การประเมินโดยใช้ค่าร้อยละ

เกณฑ์การประเมินระดับความรู้

ระดับดีมาก	หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนมากกว่าร้อยละ 81
ระดับดี	หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนร้อยละ 71-80
ระดับปานกลาง	หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนร้อยละ 61-70
ระดับพอใช้	หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนร้อยละ 51-60
ระดับปรับปรุง	หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50

3. แบบสอบถามเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิไส้มา เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 3 ระดับ ชนิดแบบให้เลือกรับตอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย เกณฑ์การประเมินโดยค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จาก $\bar{X} \pm S.D.$

ระดับสูง	หมายถึง ผู้ตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับ 2.5-3.0
ระดับปานกลาง	หมายถึง ผู้ตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับ 1.8-2.4
ระดับพอใช้	หมายถึง ผู้ตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับ 0-1.7

4. แบบสอบถามการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิไส้มา เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 3 ระดับ ชนิดแบบให้เลือกรับตอบ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย เกณฑ์การประเมินโดยค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จาก $\bar{X} \pm S.D.$

ระดับสูง	หมายถึง ผู้ตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับ 2.5-3.0
ระดับปานกลาง	หมายถึง ผู้ตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับ 1.8-2.4
ระดับพอใช้	หมายถึง ผู้ตอบที่มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับ 0-1.7

5. กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) คือ ผู้ปกครองนักเรียน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล
6. การสังเกตพฤติกรรมแบบไม่เป็นทางการในการปฏิบัติตัวของนักเรียน บิดา มารดา/ผู้ปกครองของนักเรียน ด้านการบริโภคอาหาร

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนเตรียมการ เตรียมแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้ว นำไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา
2. ขั้นตอนการดำเนินการนำแบบสอบถาม แบบรายงานผลการตรวจหาไข่พยาธิและอุปกรณ์การตรวจอุจจาระของนักเรียน ตรวจหาความชุกของโรคพยาธิโดยวิธี Kato's thick smear และรักษาพยาธิในนักเรียนทุกคนที่ตรวจพบตัวและไข่พยาธิโดยใช้ยาอัลเบนดาโซล
3. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิและการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่ตรวจพบพยาธิ เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคพยาธิลำไส้ โดยการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเสร็จแล้วสรุปผลการดำเนินงาน
4. ขั้นตอนดำเนินการมีส่วนร่วม โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
5. ตรวจสอบข้อมูล หลังดำเนินงาน 3 เดือนและตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ (ซ้ำ) ครั้งที่ 2
6. สรุปผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ใหญ่บ้านที่ต้องการสำรวจข้อมูล
2. ตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิโดยวิธี Kato's thick smear จำนวน 1 ครั้ง พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจลงในแบบบันทึกผลการตรวจและรักษาหนอนพยาธิในนักเรียนทุกคนที่ตรวจพบไข่พยาธิ โดยใช้ยาอัลเบนดาโซล
3. ทำการเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามทดสอบเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัว และทำกระบวนการ PAR การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่ตรวจพบพยาธิเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคพยาธิไส้หม่า ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้วสรุปผลการดำเนินงาน และสังเกตพฤติกรรม
4. ตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ (ซ้ำ) หลังจากให้การรักษาแล้ว 3 เดือนทุกคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามวัดระดับและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ การปฏิบัติของนักเรียนก่อนและหลังอบรม และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่ตรวจพบพยาธิ เกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิไส้หม่า สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

พื้นที่ดำเนินการคือ บ้านห้วยโป่งอ่อน หมู่ที่ 7 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 19 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่สูง การคมนาคมเข้าถึงได้ตลอดทั้งปี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 388 คน แบ่งเป็นเพศชาย 195 คน และเพศหญิง 193 คน การปกครองในหมู่บ้านจะมีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมกันปกครองดูแลทุกข์สุขของประชาชนในหมู่บ้าน การปกครองอาศัยความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ส่วนภายในครอบครัวขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคพยาธิของผู้ปกครองนักเรียนขึ้นอยู่กับผู้นำและหัวหน้าครอบครัวซึ่งไม่เคยดำเนินการมาก่อน โดยการสังเกตยังขาดความตระหนักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวของนักเรียนและผู้ปกครอง ดังนี้

นักเรียนที่ตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิไส้หม่า ทั้งหมดจำนวน 9 คน เป็นชาย 5 คน หญิง 4 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 8-10 ปี และกำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บิดาและมารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม การศึกษาจบชั้นประถมศึกษา มีรายได้ของครอบครัว 3,001-5,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากมีอายุระหว่าง 26-30 ปี มีสมาชิกครอบครัวโดยเฉลี่ย 4-5 คน ก่อนการอบรมกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับปานกลาง เจตคติของนักเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนผู้ปกครองนักเรียนอยู่ในระดับพอใช้ หลังการอบรมนักเรียนและผู้ปกครองมีความรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง มีเจตคติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดี และการปฏิบัติตัวยังไม่มีเปลี่ยนแปลง อาจเนื่องมาจากครอบครัวส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้น้อย ต้องดิ้นรนเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้ละเลยในการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลและบุตรหลาน จึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนตั้งแต่ร่วมคิด รับทราบปัญหา ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชน ควรมีการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในการเฝ้าระวังป้องกันโรคพยาธิไส้หม่าและพยาธิอื่นๆ ให้มากขึ้น จากที่ดำเนินการรักษาและให้ความรู้พร้อมทั้งติดตามสังเกตและภายหลัง 3 เดือนได้ดำเนินการตรวจซ้ำไม่พบไข่พยาธิ

ตารางแสดงการเปรียบเทียบระดับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัว ก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับ	ก่อน		หลัง	
	นักเรียน	ผู้ปกครอง	นักเรียน	ผู้ปกครอง
ความรู้	ปรับปรุง	ปานกลาง	ดี	ดี
เจตคติ	ดี	พอใช้	ดี	ดี
การปฏิบัติตัว	ปานกลาง	ดี	ปานกลาง	ดี

การอภิปรายผล

1. ด้านระดับและการเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัว จากผลการวิจัย พบว่า หลังจากได้รับการอบรม นักเรียนจำนวน 9 คน และผู้ปกครองจำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 26 คน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพยาธิแส้ม้า อยู่ในระดับสูง และนักเรียนมีเจตคติไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีขึ้น การปฏิบัติตัวส่วนใหญ่ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนยังไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะเกิดจากพฤติกรรมความเคยชินในชีวิตประจำวันในการป้องกันโรคพยาธิ การให้ความสำคัญน้อย ไม่มีเวลาในการดูแลสุขนิสัยส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของมาลี ประทุมวัน (2552) กล่าวว่า นักเรียนมีความรู้ในระดับสูง เจตคติ และการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคหนอนพยาธิลำไส้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนต่อการปฏิบัติตัวจะต้องมุ่งเน้นเกี่ยวกับสุขวิทยาส่วนบุคคล การที่บุคคลจะมีสุขอนามัยที่ดี การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคให้กับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องใช้เวลาระยะยาวในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นการจะส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพยาธิแส้ม้า ที่ถูกต้องเพื่อลดการติดเชื้อโรคพยาธิได้ ผู้บริหารโรงเรียน ครู หรือผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักถึง ต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ อังคณา เกลี้ยงประดิษฐ์ (2549) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างตรวจพบเป็นโรคหนอนพยาธิติดต่อด้านดิน เนื่องจากยังคงมีพฤติกรรมอนามัยที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นควรให้โปรแกรมส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรคหนอนพยาธิติดต่อด้านดิน

2. จากผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่างมีการประชุมระดมความคิดเห็นว่า การเกิดโรคพยาธิในนักเรียนเนื่องจากการให้ความสำคัญในการล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังรับประทานอาหาร หรือการล้างผักสด ผลไม้ก่อนนำมารับประทาน หรือเก็บอาหารตกบนพื้นดินมารับประทาน การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกๆ ดิบๆ และที่ไม่สะอาด ผู้ที่เกี่ยวข้องควรสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญเรื่องการสร้างนิสัยในการบริโภค พฤติกรรมในการป้องกันโรคในเด็กวัยเรียน สถานภาพทางพฤติกรรมของเด็กเป็นสิ่งสะท้อนโดยรวมของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของบังอร ฉางทรัพย์ (2549) กล่าวว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ประชาชน มีพฤติกรรมป้องกันโรคพยาธิลำไส้ที่ถูกต้อง ดังนั้นการป้องกันโรคนั้นจะเกิดขึ้นต้องสร้างสุขนิสัยตนเองที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญและสร้างความตระหนัก ร่วมกำหนดแนวทางแก้ปัญหา โดยผู้นำชุมชนสร้างข้อตกลงร่วมกันตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันโรคในชุมชน โดยบทบาทเป็นการพัฒนาด้วยกระบวนการต่างๆ ทั้งการระดมความคิดเห็น การวางแผน ตลอดจนหาข้อสรุปร่วมกันของแต่ละกิจกรรมจนกระทั่งเกิดการปฏิบัติจริงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้คำแนะนำและรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ผ่านทางหอกระจายข่าว พร้อมทั้งชุมชนจัดกิจกรรมรณรงค์กำจัดขยะ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป้ประจำหมู่บ้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสาวนีย์ สีสองสม (2541) กล่าวว่า ไม่พบการมีส่วนร่วมในระดับการคิด ตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรม และให้ความร่วมมือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากโครงสร้างทางสังคมและจิตวิทยาของชุมชน ที่สำคัญ

ความเชื่อถือศรัทธาในผู้นำชุมชน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข รวมถึงเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ประชาชนให้ความเคารพและเชื่อถือศรัทธาและส่งผลดีต่อสุขภาพตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมเป็นวิธีหนึ่งโดยจะใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมโดยประชาชนเข้ามาดำเนินการทุกขั้นตอนหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดให้มีในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนที่ถูกต้องและเป็นแนวทางหนึ่งช่วยลดปัญหาการเกิดโรคพยาธิ
2. ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตัวเกี่ยวกับสุขอนามัยส่วนบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรคติดต่อ. 2550. การศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนในการแพร่โรคและการติดโรคพยาธิสตรองจิลอยดิสและโรคปรสิตในลำไส้อื่นๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย. กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมควบคุมโรคติดต่อ. 2552. งานระบาดวิทยา. กระทรวงสาธารณสุข.
- บังอร ฉางทรัพย์. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิลำไส้ของประชาชนในชุมชนเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 12(1), 10-129.
- มาลี ประทุมวัน. 2552. พฤติกรรมที่มีผลต่อการเกิดโรคหนอนพยาธิลำไส้ในนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เสาวนีย์ สีสองสม. 2541. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการป้องกันควบคุมโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง บ้านกิวพร้าว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อังคณา เกลี้ยงประดิษฐ์. 2549. ผลของการจัดการปัญหาโรคหนอนพยาธิติดต่อผ่านดินในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหาดไข่เต่า อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเวชปฏิบัติ) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย
โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

THE DEVELOPMENT A SPORT AND EXERCISE MANAGEMENT MODEL
BY SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS FOR ELDERS OPERATED
IN THE UPPER NORTH

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชญณรงค์ กงแก้ว

ประจำปี ที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

THE DEVELOPMENT A SPORT AND EXERCISE MANAGEMENT MODEL BY SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS FOR ELDERS OPERATED IN THE UPPER NORTH

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชญนรงค์ กงแก้ว*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน และ 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสำรวจ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม และขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยการประเมินโดยองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการวิจัยปรากฏผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพ พบว่า การจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยรวมและรายด้านมีสภาพในระดับปานกลาง ซึ่งสภาพที่มีการจัดการสูงสุดที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล มีกิจกรรมหรือโครงการในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ รองลงมาในระดับมาก คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2. ผลการพัฒนา พบว่า มี 5 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า (6 M-IT) กระบวนการ (POLKACIR) ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ และตรวจสอบรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุม อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการกีฬา, การออกกำลังกาย, องค์การบริหารส่วนตำบล, ผู้สูงอายุ

* สาขาวิชาพลศึกษาและนันทนาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ABSTRACT

The main objective of this research is to development a sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North, There are three specific objectives; 1) to investigate the current situations of sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North, 2) to development a sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North, 3) to evaluate the sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North.

The research followed three steps: step 1. Investigate the current situations of sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North, using document research, interview and survey method. Step 2. development a sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North by drafting and testing by focus group discussion the model. Step 3. Evaluating the sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North by evaluation conducted by each Subdistrict Administrative Organization.

The research results are as follows:

1. The study current situations showed that the overall of sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North were moderate. The highest indicated the fact that the Subdistrict Administrative Organizations had sport and exercise projects for elders. The second showed that the Subdistrict Administrative Organizations monitored and evaluated their operational plans based on their defined standards.

2. The development and testing of the model showed that the 5 components are input (6 M-IT), process (POLKACIR), Output, Outcome and Feedback. The model was propriety and accuracy at the high level.

3. The evaluation of sport and exercise management model by Subdistrict Administrative Organizations for elders operated in the Upper North showed high feasibility and utility.

Keywords: Sport Management, Exercise, Subdistrict Administrative Organizations, Elderly

บทนำ

ความสำคัญของผู้สูงอายุได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งจากการเพิ่มจำนวนประชากรในส่วนของผู้สูงอายุทำให้เกิดการก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 เป็นต้นมา ตามที่ โสภณ แท่งเพชร (2550: 10-15) กล่าวว่า ภาวะประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 2.53 ล้านคน ในปี พ.ศ.2523 ไปเป็น 5.78 ล้านคนในปี พ.ศ.2543 และ 5.97 ล้านคนในปี พ.ศ.2545 และจากการคาดการณ์จำนวนประชากรสูงอายุจะเพิ่มเป็น 10.73 ล้านคนในปี พ.ศ.2563 ซึ่งลักษณะประชากรผู้สูงอายุในภาคเหนือ มีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 11.1 ของภาค โดยเฉพาะในภาคเหนือตอนบน

กีฬาเป็นลักษณะการออกกำลังกายที่มีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและปัญญา ส่งผลที่ดีต่อสุขภาพ อีกทั้งประโยชน์ของการออกกำลังกายต่อสภาพร่างกายของผู้สูงอายุและในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550-2554) ได้ให้ความหมายของการออกกำลังกาย หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายเพื่อสุขภาพ เพื่อความสนุกสนานและเพื่อสังคม โดยใช้กิจกรรมง่ายๆ หรือมีกฎ กติกาการแข่งขันง่ายๆ

การที่ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาสุขภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมตามที่โสภณ แห่งเพชร (2550: 22-25) พบว่า ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุภาคเหนือ พ.ศ.2545 มีผู้สูงอายุที่นิยมการออกกำลังกายเพียงร้อยละ 23.0 และไม่ออกกำลังกายเลยร้อยละ 77.0 สอดคล้องกับการศึกษาของคณะกรรมการจัดงานสร้างสุขภาพภาคเหนือ (2550: 13) ที่พบว่าภาคเหนือมีการเจ็บป่วยของประชาชนทั้งทางร่างกายและจิตใจยังคงมีอัตราสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ พฤติกรรมเสี่ยงยังคงเป็นปัญหาสำคัญต่อสุขภาพของประชาชนในภาคเหนือ โดยโรคเมะเร็ง โรคระบบไหลเวียนโลหิต โรคหัวใจ ยังเป็นสาเหตุการตาย 3 อันดับแรก และยังพบว่าการฆ่าตัวตายสูงกว่าระดับประเทศ โดยมีสาเหตุมาจากความวิตกกังวลด้านสุขภาพ ในประเด็นสุขภาพที่เป็นปัญหาต่อความสุขของคนภาคเหนือ คือ ไม่ได้ออกกำลังกายเป็นประจำ โดยที่องค์กรในระดับท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นส่วนสำคัญในการจัดการโดยใช้กีฬาและการออกกำลังกายมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสุขภาพ แต่จากการศึกษาของส่วนพัฒนางานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี (2547: 17-20) ได้กล่าวถึงปัญหาและแนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดทำบริการสาธารณะให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ การมีขนาดเล็กทั้งในแง่ของรายได้และบุคลากรน้อย รวมถึงปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล และสอดคล้องกับการประเมินผลการดำเนินงานของแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2540-2544) ระยะครึ่งแผน พ.ศ.2540-2542 พบว่า การบริหารจัดการองค์กรในการพัฒนาการกีฬา ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ ขาดการประสานงานร่วมมือไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งไม่ได้กระจายอำนาจให้ส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารงานและการดำเนินการอย่างทั่วถึง ตลอดจนการขยายเครือข่ายของชมรมและสโมสรกีฬาสู่ระดับอำเภอและตำบลไม่แพร่หลาย ดังนั้น ถ้าหากมีรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้แล้วก็จะสามารถทำให้ผู้สูงอายุหันมาสนใจการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายมากขึ้นจนเกิดผลดีต่อสุขภาพได้อย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนบน

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูล ความสำคัญ แนวโน้ม หลักการ ทฤษฎี ที่เผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศหรือเผยแพร่ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นแนวทางในการทำการศึกษาศภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ หลักการ ทฤษฎี เพื่อให้ได้แนวทางกระบวนการในการจัดการในพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 2 การศึกษาแนวการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อสรุปกระบวนการในการจัดการ จนประสบความสำเร็จ โดยผู้วิจัยคัดเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ (Best Practice) ด้วยวิธีทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งได้้องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีกระบวนการจัดการที่ได้รับรางวัลยกย่องในระดับชาติ และใช้เทคนิค Snowball Sampling Technique จากองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว เพื่อให้ได้้องค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มีการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายที่ดีสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง อีก 7 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท่าช้าง จังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตุ้ม และองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน จังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเสด็จ และองค์การบริหารส่วนตำบลตันพิชัย จังหวัดลำปาง องค์การบริหารส่วนตำบลดอกคำใต้ และองค์การบริหารส่วนตำบลดงสุวรรณ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ตัวแทนคณะกรรมการผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ โดยใช้แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือจากผลการศึกษาในตอนที่ 1 แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตลอดจนสำนวนภาษาในการสื่อความหมาย และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

ส่วนที่ 3 การศึกษาสภาพ โดยการสำรวจเพื่อให้ได้กระบวนการจัดการกีฬาและออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบนในปัจจุบัน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดจำนวนในแต่ละจังหวัด ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนคณะกรรมการผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขที่เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาข้อคำถามถึงความตรงประเด็น ความครอบคลุมในเนื้อหาสาระต่างๆ ของแบบสอบถามและหาความเที่ยงตรง ได้ข้อที่มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60-1.00 จำนวน 85 ข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเทียบเคียงกับประชากรและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ บ้านรุ่งอรุณ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient: α) = .95

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

ส่วนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน จากผลการศึกษาเอกสาร แนวทางการปฏิบัติที่ดี และสภาพการจัดการที่ได้ศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งตัวแปร คือ กระบวนการตามทฤษฎีระบบ 5 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพและแนวทางในการจัดการและนำมารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมของเนื้อหา และทำการปรับปรุง แก้ไขร่างรูปแบบ

ส่วนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุมของรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 ท่าน ซึ่งตัวแปรในการศึกษาเป็นการตรวจสอบองค์ประกอบ เนื้อหาของรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินที่สร้างจากการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและการใช้ภาษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

เป็นการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยส่งรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบนที่ได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 100 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดจำนวนในแต่ละจังหวัด ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และตัวแทนผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างละ 100 คน ตัวแปรคือความน่าเชื่อถือของรูปแบบ โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ที่สร้างขึ้นผ่านการพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและการใช้ภาษา และทำการปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

การศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ใช้ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีหลักการจัดการเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ จากการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี พบว่าการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน มี 5 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ สำหรับการศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า การจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน องค์การบริหารส่วนตำบลมีกิจกรรมหรือโครงการในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ และได้มีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน

การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน มี 5 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (6 M-IT) ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการ ด้านขวัญกำลังใจ ด้านการตลาด และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

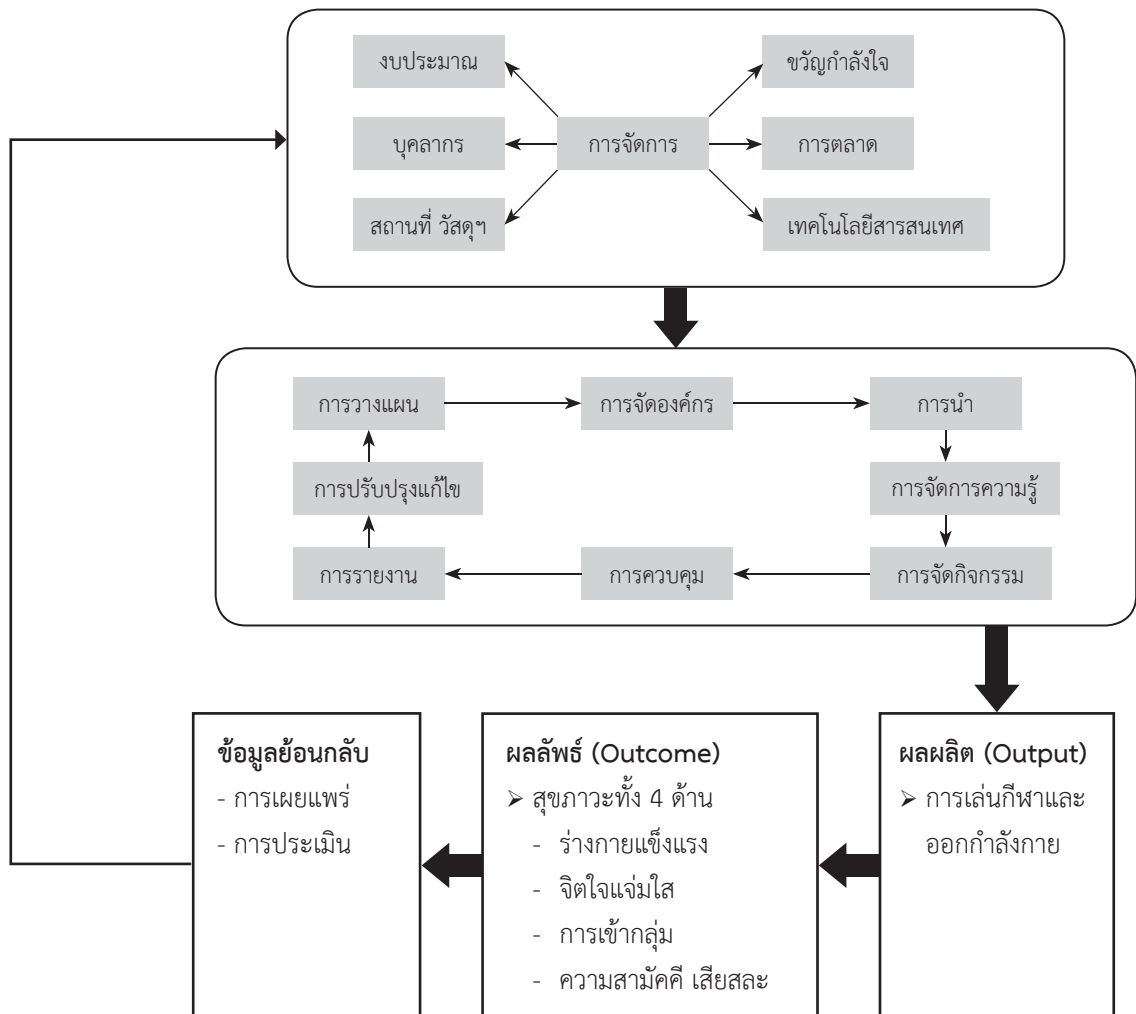
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ (POLKACIR) ประกอบด้วย การวางแผน จัดองค์กร การนำ การจัดการความรู้ในองค์กร การจัดกิจกรรม การควบคุม การรายงานผล และการปรับปรุงแก้ไข

องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต การเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย

องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ การพัฒนาสุขภาวะ

องค์ประกอบที่ 5 ข้อมูลย้อนกลับ การเผยแพร่ และการประเมิน

การตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมและความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินผลรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน
การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ พบว่า อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ทั้ง 3 ส่วน พบว่า การจัดการกีฬาและการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบในการจัดการ 5 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารเชิงระบบ มีองค์ประกอบครอบคลุมและสอดคล้องกันจึงเป็นปัจจัยนำเข้าที่ดีสู่กระบวนการบริหารจัดการที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลผลิตและผลลัพธ์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาและออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ ประชุม รอดประเสริฐ (2543: 66) ได้ให้รายละเอียดของระบบไว้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ ความหมายที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม โดยความหมายที่เป็นนามธรรมของระบบ หมายถึง วิธีการ (Method) การปฏิบัติงานที่มีรูปแบบและขั้นตอนที่ไม่ตายตัว อาจผันแปรตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่กำหนดให้ ส่วนความหมายที่เป็นรูปธรรม หมายถึง สรรพสิ่ง (Entity) ที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีส่วนหนึ่งเป็นศูนย์กลางของระบบและสอดคล้องกับ Semprevivo (1976: 1) อธิบายว่า ระบบ คือ องค์ประกอบต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวได้ว่า ระบบ คือ การปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลายในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงาน

2. รูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมานั้นมาจากข้อมูลที่สำคัญ คือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาเอกสารในส่วนของทฤษฎี หลักการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการกีฬาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดตามทฤษฎีระบบ และหลักการจัดการ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 และทำการศึกษาแนวการปฏิบัติที่ดีในการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบล และสำรวจสภาพการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย เพื่อนำมากำหนดเป็นร่างรูปแบบฯ ในขั้นตอนที่ 2 จากนั้นนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการกีฬาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยการสนทนากลุ่มและทำการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมของเนื้อหา ซึ่งพบว่า การจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน มี 5 องค์ประกอบ คือ

2.1 องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (6 M-IT) ประกอบด้วย ด้านคน (Man) ในส่วนของผู้บริหาร บุคลากร และผู้สูงอายุ ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ (Material) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการจัดการ (Management) ด้านขวัญกำลังใจ (Morale) ด้านการตลาด (Market) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยนำเข้าเป็นการให้ความสำคัญของผู้บริหารและผู้สูงอายุ การพัฒนาบุคลากร การจัดเตรียมสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดหางบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่ การอำนวยความสะดวก การยกย่องผู้สูงอายุและการสื่อสารกับผู้สูงอายุ ทั้งหมดเหล่านี้ คือทรัพยากรในการจัดการที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดการ จึงจะส่งผลต่อการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุดำเนินการได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542: 444) กล่าวว่า ทรัพยากรการจัดการ (Management Resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วย คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ (Material) และการจัดการ (Management) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ถูกนำเข้าในระบบ ในการพัฒนาที่ซับซ้อนทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการ เริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ ขวัญและกำลังใจ (Morale) ที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้องและการตลาด (Market) และสอดคล้องกับวินัย ไชยทอง (2547: 18) กล่าวถึงทรัพยากรในการจัดการ มี 4 ประการ ดังนี้ ทรัพยากรมนุษย์ (Human) หมายถึง พนักงานทั้งหมดที่ทำงานในองค์กร ทุน (Capital) หมายถึง ที่ดิน เครื่องมือเครื่องใช้ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ เครื่องจักรกล และข้อมูลข่าวสาร (Information) หมายถึง ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่จำเป็น

2.2 องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ (POLKACIR) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) การจัดการความรู้ในองค์กร (Knowledge Management in Organize) การจัดกิจกรรม (Activating) การควบคุม (Controlling) การรายงานผล (Informing) และการปรับปรุงแก้ไข (Renovating) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาทบทวนกระบวนการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายจะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานในการประสานงานและสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้สูงอายุในการสร้างกิจกรรมหรือโครงการกีฬาและการออกกำลังกาย จากนั้นทำการประเมินผลและสรุปการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สอดคล้องกับการศึกษาของสุรวดี ราชกุลชัย (2547: 4) กล่าวว่า การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการหรือการชี้นำ (Directing/ Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์การ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และจากการศึกษาของ Bovee (1993: 5) กล่าวว่า หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ในปัจจุบันยึดถือหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC ดังนี้ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling) ซึ่งสอดคล้องกับ จันทราณี สงวนนาม (2545: 86-87) ได้กล่าวถึง กระบวนการ (Process) ว่าเป็นการนำเอาปัจจัยทางการบริหารทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในกระบวนการจัดการจะมีระบบย่อยๆ รวมกันอยู่หลายระบบ ครบวงจรตั้งแต่การบริหารจัดการ การนิเทศ การวัดผลและประเมินผล การติดตามตรวจสอบ เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิตในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า กระบวนการจัดการทั้งหมดเป็นการนำเอาปัจจัยมาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดการเข้าร่วมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุเป็นการส่งเสริมการเข้าร่วมของทุกภาคส่วนในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้และเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้และเข้าร่วมกิจกรรมในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับสุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547: 18-23) กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรม เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคน ซึ่งการเข้าร่วมในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม และสอดคล้องกับแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550-2554 (2550: 8) ได้กล่าวว่าในช่วงแผนการพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2542-2544) และฉบับที่ 3 (พ.ศ.2545-2549) คนไทยมีแนวโน้มการเล่นกีฬาและออกกำลังกายมากขึ้น

2.4 องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ในการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า การจัดการกีฬาและการออกกำลังกายสามารถทำให้ผู้สูงอายุหันมาสนใจในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกีฬาและการออกกำลังกายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางร่างกาย โดยผู้สูงอายุที่เล่นกีฬาและออกกำลังกายจะมีสุขภาพและร่างกายแข็งแรงมากขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเอง ไม่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำรงชีวิตประจำวันทางจิตใจ โดยผู้สูงอายุจะมีจิตใจเป็นสุขเมื่อได้เล่นกีฬาและออกกำลังกาย ทางสังคม โดยผู้สูงอายุเกิดความสามัคคีและสามารถเข้าสังคมได้เป็นอย่างดี และทางปัญญา โดยผู้สูงอายุจะมีความเสียสละและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2543: 4) ให้ความหมายของภาวะสุขภาพผู้สูงอายุว่า เป็นสุขภาพที่สมบูรณ์ทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ และสอดคล้องกับวิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ (2552: 5) กล่าวว่า ผู้สูงวัยจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น เพื่อช่วยเหลือความเสื่อมของเซลล์ร่างกายและสมอง ผู้ที่มีภารกิจในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน คือ สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ คนในชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน

2.5 องค์ประกอบที่ 5 ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า เป็นกระบวนการที่เป็นการสื่อสารให้รับทราบถึงข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นข้อมูลที่ส่งผลในการพัฒนาการสร้างกิจกรรมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข้อมูลย้อนกลับเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ของหลักการเล่นกีฬาและออกกำลังกายโดยการให้ข้อมูลข่าวสารในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายจากการสื่อสารโดยใช้บุคลากร ด้านเสียง รูปภาพ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ และผลของการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายในโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้วให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลและเครือข่าย และได้นำผลการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายที่ประสบความสำเร็จและมีการประเมินเพื่อมาประเมินกันทั้งในองค์การบริหารส่วนตำบลและเครือข่ายเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สอดคล้องกับแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550-2554 (2550: 7) ได้กล่าวถึง แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาการกีฬาของประเทศไทย โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อช่วยให้ข่าวสารด้านการกีฬาทั่วโลกเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างกระแสค่านิยมและวัฒนธรรมในการเล่นกีฬาและออกกำลังกาย

3. ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ในการประเมินความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ เมื่อนำไปใช้จริงสามารถทำได้จากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากเป็นการพัฒนาตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ทั้งหมดนี้เป็นรูปแบบที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากการนำเอาทรัพยากรและปัจจัยพื้นฐานที่มีอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งยังรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ในการพัฒนาสุขภาวะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา สอดคล้องกับการศึกษาของมานพ ต้นสุภายน และธฤณ ฉัตรกมลวรกิจ (2553: 46-49) ที่พบว่า ประชากรวัยสูงอายุของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้น มีเกณฑ์ที่จะอายุยืนยาวมากขึ้น ผสมกับการมีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น จึงเป็นผลให้ผู้สูงอายุมีอัตราในด้านภาวะความเป็นผู้นำสูงกว่าวัยอื่น ซึ่งผู้สูงอายุชายมีบทบาทมากกว่า แต่ฝ่ายขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความสำเร็จของกิจกรรมนั้นมาจากผู้สูงอายุหญิงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบว่าด้านผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากที่สุด คือ กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย โดยส่วนใหญ่ต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม/ชมรม/องค์กร รองลงมาคือ การร่วมระดมความคิดเห็นและการเข้าร่วมประชุม/สัมมนา อีกทั้งยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ทุกภาคส่วนควรเป็นกำลังสำคัญในการช่วยกันผลักดันและเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเข้าไว้ด้วยกันและต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งไม่ถือว่าเกินศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนท้องถิ่นเป็นแรงผลักดัน การพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชนจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและเกิดความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการวางแผนในด้านปัจจัยนำเข้าเพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทุกด้านไปพร้อมๆ กัน ทั้งบุคลากร ในองค์กร งบประมาณ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ การสร้างขวัญกำลังใจ การตลาดและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การจัดการกีฬาและการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุมีความพร้อมก่อนการดำเนินงาน

1.2 ควรสร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญระหว่างผู้สูงอายุกับองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.3 กระบวนการในการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มการวางแผน การจัดองค์กร การนำ การจัดการความรู้ ในองค์กร การสร้างกิจกรรม การควบคุม การรายงาน และการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการนำรูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบนไปทดลองใช้ และทำการประเมินรูปแบบในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2.2 ควรมีการวิจัยต่อเนื่องโดยการวิจัยจำแนกแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการนำ และด้านการควบคุม โดยแยกการทำวิจัยเฉพาะในแต่ละด้าน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละพื้นที่

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนประชากร เขตพื้นที่และรายได้ของแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดงานสร้างสุขภาพเหนือ. 2550. สานเจตนารมณ์คนภาคเหนือว่าด้วยสุขแบบพอดีด้วยวิถีพอเพียง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- จันทรานี สงวนนาม. 2545. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา: Theory and Practice in Education Institution.** กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- ประชุม รอดประเสริฐ. 2543. **นโยบายและการวางแผน: หลักการและทฤษฎี.** กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. 2543. **สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- มานพ ต้นสุกายน และธฤชณ วัตรกมลวรกิจ. 2553. **ประเมินมาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่.** สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. 2552. **บ้านและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ.** สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- วินัย ไชยทอง. 2547. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2542. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ: Diamond in Business World.
- ส่วนพัฒนางานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี. 2554. **ความรู้เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.).** สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. 2547. การศึกษาทางเลือกของชุมชน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 27(4): 18-23. (มิถุนายน-สิงหาคม 2547).
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. 2547. **การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณ แห่งเพ็ชร. 2550. **รายงานการศึกษาประชากรผู้สูงอายุภาคเหนือ.** สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ.
- _____. 2540. **แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2540-2544.** สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- _____. 2550. **แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550-2554.** สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Bovee. 1993. **Management.** New York: Mc Graw-Hill.
- Semprevivo, P. C. 1976. **System analysis: Definition, process and design.** Worthington, OH, U.S.A.: Science Research Associates.

สภาพปัญหาและการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูง
ที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุมโล๊ะเหนือ
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE CONDITIONS, PROBLEMS AND DEVELOPMENT OF A SMALL SCHOOL
WITH SHORTAGE OF RESOURCES IN HIGH LAND AREA: A CASE STUDY OF
BAN UMLO NUEA SCHOOL, SOP MOEI DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE

พีระยุทธ์ สุขสมบูรณ์

ประจำปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

สภาพ ปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูง ที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุมโล๊ะเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE CONDITIONS, PROBLEMS AND DEVELOPMENT OF A SMALL SCHOOL WITH SHORTAGE
OF RESOURCES IN HIGH LAND AREA: A CASE STUDY OF BAN UMLO NUEA SCHOOL,
SOP MOEI DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE

พิระยุทธ์ สุขสมบูรณ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาก่อนการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุมโล๊ะเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ (2) ศึกษาวิธีการและผลการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุมโล๊ะเหนือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์โรงเรียน 1 คน ครู 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน และผู้ปกครองนักเรียน 5 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตสภาพจริงของชุมชนและบริบทของโรงเรียน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร และแบบบันทึกการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพและปัญหาในการบริหารโรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ครูไม่เพียงพอ ขาดแคลนอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ ขาดสื่อเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย สภาพของโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บนเขตพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน อยู่ในถิ่นทุรกันดาร การเดินทางยากลำบาก ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน และไม่มีไฟฟ้าใช้ (2) วิธีการพัฒนาที่ใช้เป็นวิธีหลัก คือ การขอความร่วมมือและขอรับการสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานภายนอก และมูลนิธิในพื้นที่ เพื่อจัดสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ โดยเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2549 ด้วยการนำของศึกษานิเทศก์โรงเรียน ผลการพัฒนาทำให้โรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารประกอบเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ และส่งผลให้ได้รับจัดสรรตำแหน่งครูเพิ่มขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลมีความเป็นระบบมากขึ้น

คำสำคัญ: โรงเรียนขนาดเล็ก, พื้นที่สูง, ความขาดแคลน

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the pre-development conditions and problems of Ban Umlo Nuea School, Sop Moei District, Mae Hong Son Province; and (2) to study the method and results of development of Ban Umlo Nuea School.

The main research informants totaling 16 persons consisted of one acting school administrator, three teachers, seven school board members, and five parents. Data were collected by interviews,

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

document study, and observation of the real condition of the community and school context. Data collecting instruments were guidelines for interview questions, a document study recording form, and an observation recording form.

Research findings were the following: (1) The problems of school administration were the low level learning achievement of the students, the school being without the administrator, insufficiency of teachers, insufficiency of school buildings and learning resources, the lack of technological media and other learning media, and receiving small budget allocation due to small number of students. As for conditions of the school, it was a small school located in a remote and backward high land area with shortage of resources, with difficult travel conditions, and without basic public utilities and electricity. (2) The employed main method of development was the asking for cooperation and supports from the community, outside work agencies, and foundations in the local area for construction of classroom and supplementary buildings. The development started in B.E.2549 under the leadership of the acting school administrator. Results of development were the following: the school was provided with classroom and supplementary buildings sufficient for organizing instruction without having to ask for budgets from the government; more teachers were allocated to the school; the community participated more in school management and activities; there were more instructional media; and the management of instruction, measurement and evaluation of learning outcomes became more systematic.

Keywords: A small school, High land area, Shortage of resources

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ดังนั้นประเทศที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรบุคคลที่มีการศึกษาสูง ประชาชนย่อมมีสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์มาก แต่ปัจจุบันคุณภาพของการศึกษาไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประเทศชาติ สู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งยกระดับการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐาน และจัดอย่างทั่วถึง ปฏิรูปครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยมีมาก่อนของการศึกษาไทย ซึ่งเป็นความพยายามปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจำนวนโรงเรียนในสังกัด 30,288 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวนทั้งสิ้น 10,877 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.98 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหา คือ มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อมในด้านปัจจัย เช่น ครูไม่ครบชั้น ขาดสื่อ อุปกรณ์ ในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งงบประมาณในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการจัดอัตราค่าจ้างข้าราชการครู และข้อจำกัดในด้านงบประมาณ จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแต่ละแห่ง แตกต่างกันไปตามบริบท จำนวนนักเรียน ขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร รวมทั้งจำนวนงบประมาณที่ได้รับของโรงเรียนแต่ละแห่ง อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้นสภาพความแตกต่างด้านความพร้อมของสถานศึกษา จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านบุคลากรและงบประมาณ และส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550: 2-3)

สภาพปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงของโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสภาพปัญหาที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป กล่าวคือ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร อยู่บนภูเขาที่สูงชัน การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีระบบไฟฟ้าใช้ เป็นเขตพื้นที่พิเศษตามประกาศของกระทรวงการคลัง จัดการศึกษาให้กับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการสื่อสาร สภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในสภาพความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมประเพณี มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ในด้านการสื่อสารใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารทำให้เกิดอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน ชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ที่ไม่เข้าใจภาษาไทย และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ยากจน จากสภาพปัญหาบริบทการบริหารโรงเรียน พบว่าโรงเรียนแห่งนี้ ไม่มีตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้แต่งตั้งครูผู้สอนที่บรรจุใหม่เป็นผู้รักษาการแทนผู้บริหารโรงเรียนจึงทำให้โรงเรียนประสบปัญหาขาดบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ส่งผลทำให้การบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหา และวิธีการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ หมู่ที่ 12 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน ว่าโรงเรียนได้มีการพัฒนาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีแนวคิดวิธีการการพัฒนาอย่างไร มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งการศึกษานี้จะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความขาดแคลนบนพื้นที่สูงที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน จนนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลนในสำนักงานการศึกษาการประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 ให้เกิดการพัฒนาด้านที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

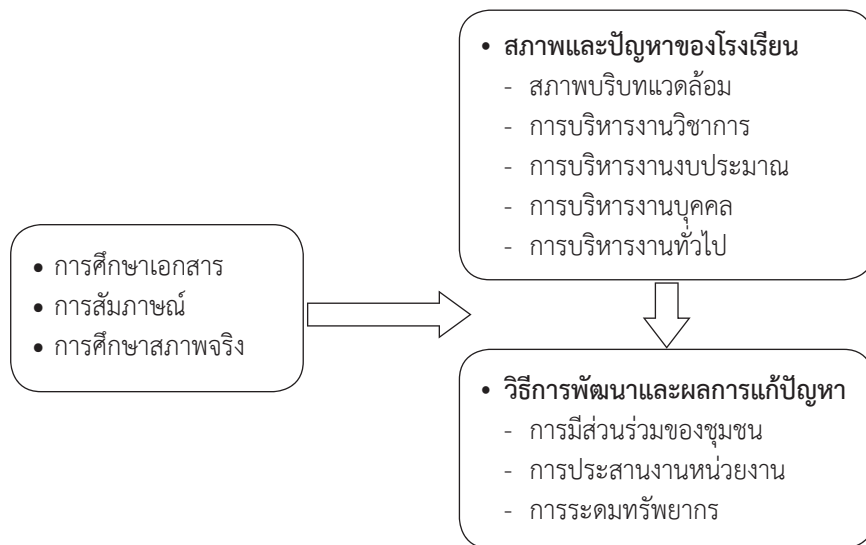
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ ช่วงก่อนการพัฒนาในบริบทสภาพแวดล้อม และการบริหารงานของโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาและผลการแก้ปัญหาการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบวิธีการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในสภาพบริบทโรงเรียนที่มีสภาพปัญหาใกล้เคียงกัน
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาขนาดเล็กบนพื้นที่สูง ที่มีความขาดแคลนในการนำแนวคิดวิธีการไปประยุกต์ใช้พัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตเป็นวิธีการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน ของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งสิ้น 16 คน

วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ ใช้เก็บข้อมูลจากครูผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ ได้แก่ แผนกลยุทธ์ แผนประจำปี รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี การดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ภาพกิจกรรม ด้านการพัฒนา การสังเกตสภาพจริง สภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ ระบบวิชาการ หลักสูตรสถานศึกษา ในช่วงระยะเวลา ปี พ.ศ.2548-2553 เป็นต้นไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ
2. วิธีการพัฒนาและผลการแก้ปัญหาของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

1. สภาพการบริหารโรงเรียนก่อนการพัฒนา ปี พ.ศ.2546-2548
2. สภาพการบริหารโรงเรียนช่วงการพัฒนา ปี พ.ศ.2549-2553
3. สภาพการบริหารงานโรงเรียนช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ปี พ.ศ.2553-2555

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. สภาพและปัญหาของการบริหารโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือก่อนการพัฒนา

ผลการวิจัย พบว่าสภาพโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือก่อนการพัฒนา เมื่อปี พ.ศ.2546-2548 โรงเรียนมีความขาดแคลนในทุกด้าน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง สภาพและปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนมีดังนี้

- 1) ด้านบุคลากร พบว่า มีครูไม่ครบชั้นเรียน มีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากรครูย้ายบ่อย ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ และขาดผู้บริหารโรงเรียน ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าครูที่เข้าปฏิบัติงานล้วนเป็นครูบรรจุใหม่ทั้งสิ้น ทำให้การบริหารโรงเรียนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ตลอดจนครูขาดขวัญและกำลังใจ และขาดความก้าวหน้าในอาชีพ
- 2) ด้านงบประมาณ พบว่า สภาพโรงเรียนก่อนการพัฒนา โรงเรียนได้รับงบประมาณตามรายหัวเท่านั้น การได้รับสนับสนุนงบประมาณได้รับเป็นงวดๆ ซึ่งไม่เพียงพอ และไม่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีสภาพที่ขาดแคลนทรัพยากรในการพัฒนา
- 3) ด้านสื่อวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขาดสื่อ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี ขาดอาคารเรียน ห้องเรียน ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และ
- 4) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนไม่มีผู้บริหารตัวจริงที่มีความรู้ ประสบการณ์ ในการบริหารงานโรงเรียนส่งผลต่อการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป และการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้ทั้งระบบ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ เกิดจากสาเหตุปัญหาหลายประการ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่บนพื้นที่สูงอยู่ในถิ่นทุรกันดารมีความยากลำบากในการคมนาคม แต่ต้องจัดการศึกษาให้กับชาวไทยภูเขาที่มีฐานะยากจน มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และประเพณี ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนา และการจัดการเรียนรู้ 2) สภาพโรงเรียนมีความขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาทุกด้าน ได้แก่ งบประมาณ อาคารเรียน ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน 3) ขาดแคลนครูผู้สอน ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูมีภาระงานรับผิดชอบมาก และ 4) ขาดผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำและประสบการณ์ในการบริหารงานที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่การพัฒนา

สภาพโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ

2. วิธีการพัฒนาและผลการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ

จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการพัฒนา จนเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในช่วงระหว่าง พ.ศ.2549-2553 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนได้มีวิธีการและเทคนิคในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความขาดแคลนบนพื้นที่สูง ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนในด้านร่างกาย การช่วยสร้างอาคารแหล่งเรียนรู้ การร่วมจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน แต่ชุมชนไม่สามารถช่วยเหลือด้านงบประมาณได้เนื่องจากสภาพชุมชนมีฐานะยากจน
- 2) การระดมทรัพยากรทางการศึกษา จากหน่วยงานภายนอก คณะผู้มีจิตเมตตา และมูลนิธิสามสารา โดยวิธีการประสานงานหน่วยงาน ในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องน้ำ บ้านพักครู การบริจาคอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา
- 3) การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพบว่าข้าราชการครูรักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มีภาวะผู้นำในการบริหารงานโรงเรียน การติดต่อ ประสานหน่วยงาน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นผู้นำการพัฒนาโรงเรียน การใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนสามารถพัฒนาโรงเรียนที่มีความขาดแคลนได้อย่างเป็นรูปธรรมในด้านอาคารสถานที่ ส่งผลต่อการพัฒนาที่เป็นระบบ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องสภาพ ปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพ ปัญหาการบริหารโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือช่วงก่อนการพัฒนา เกิดจากสภาพความขาดแคลนทรัพยากรทุกด้าน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่บนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา อาคารเรียน ห้องเรียน และจำนวนครู จึงทำให้การบริหารโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทรัพยากรมีความสำคัญต่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งอ้างวิจิตร ศรีสะอ้าน (2542: 43) กล่าวดังนี้ ในทางการบริหารการศึกษา คือว่า 4M ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ เป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการบริหารการศึกษา การบริหารการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของโครงการและแผนงาน และจะต้องมีระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ

2. วิธีการและผลการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ โรงเรียนได้มีวิธีการหลายวิธีการในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้โรงเรียนบ้านอุมโละเหนือเกิดการพัฒนา ได้แก่

1. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ในด้านการร่วมช่วยเหลือด้านแรงงาน การวิจัยมีความสอดคล้องกับอุทัย แสงสุวรรณ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยแม่เลี่ยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของบุคคลที่อยู่ในชุมชน โดยมีส่วนร่วมเป็นวิทยากร ให้การบริการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุดิบในการทำอาหารกลางวัน การเป็นแรงงานในการซ่อมแซมอาคารเรียน พัฒนาสถานที่ และบริจาคที่ดิน ในด้านวิชาการ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์พื้นบ้าน หมอผีประจำหมู่บ้านและผู้ปกครองสามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้ ด้านการเกษตร การซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล งานฝีมือ การให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน

2. ด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการดำเนินการในการประสานงานหน่วยงานภายนอก ได้แก่ คณะผู้มีจิตเมตตา และมูลนิธิสามสารา จนทำให้โรงเรียนมีการพัฒนา อารีย์ ชรค์ชัย (2551) กล่าวถึงการระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัดการศึกษา ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชนจะต้อง

ตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่ และจริงจัง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยส่วนรวม โดยไม่ต้องรอรับงบประมาณต้นสังกัด ซึ่งผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือได้มีวิธีการการระดมทรัพยากรจากคณะผู้มีจิตเมตตา และมูลนิธิสามสาราเป็นส่วนใหญ่ ในการพัฒนาโรงเรียนที่มีความขาดแคลนทรัพยากร เนื่องจากการขอระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นและหน่วยงานต้นสังกัด ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะสภาพชุมชนท้องถิ่นมีความขาดแคลนงบประมาณเช่นกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชนและการระดมทรัพยากรการศึกษา

3. ด้านภาวะผู้นำซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นครูผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนได้มีภาวะผู้นำในการบริหารงานโรงเรียน ได้แก่ การวางแผนพัฒนาโรงเรียน การติดต่อประสานงานหน่วยงานเพื่อขอรับความช่วยเหลือ การทุ่มเทเสียสละอุทิศตน การบริหารทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา สกลกิตติ (2551) ภาวะผู้นำกับการบริหารโรงเรียน ที่จัดการศึกษาภาคบังคับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงานมีภาวะผู้นำ จึงจะทำให้การบริหารงานโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนด เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษา

การเปรียบเทียบสภาพโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือระหว่างก่อนและหลังการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สภาพ ปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน ทำให้รู้สภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ในด้านการบริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2 ควรกำหนดอัตราผู้บริหารโรงเรียนให้กับทางโรงเรียนที่ไม่มีผู้บริหารโรงเรียนตัวจริง เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่สำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะบริหารโรงเรียนได้อย่างเป็นเอกภาพ

2. ในด้านจำนวนครู ควรที่จะสนับสนุนอัตรากำลังให้เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การที่ครูไม่เพียงพอจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

3. ในด้านการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการศึกษา ควรที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จากทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพราะจะเป็นการสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน มีการพัฒนาตนเอง สนใจ ใส่ใจ รับผิดชอบ ต่อหน้าที่อย่างจริงจัง จนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ ซึ่งทั้งหมดทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วม

4. ในด้านการจัดสรรงบประมาณรายหัว ควรสนับสนุนงบประมาณในอัตราพิเศษให้กับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงมีข้อจำกัดในด้านการคมนาคม การขนส่ง วัสดุสิ่งของ การก่อสร้าง ปรับปรุงซ่อมแซมต่างๆ ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าโรงเรียนปกติด้วยสภาพบริบทที่อยู่บนดอยสูงชัน และอีกทั้งข้อจำกัดด้านจำนวนนักเรียนที่น้อย ทำให้ไม่สามารถนำงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไปพัฒนาโรงเรียนในด้านอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งหากได้รับการจัดสรรงบประมาณที่พิเศษ จะสามารถทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการพัฒนาได้อย่างเท่าเทียมกับโรงเรียนพื้นราบ

5. ในด้านสาธารณูปโภค ควรสนับสนุน จัดหาระบบไฟฟ้า สื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์ ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้งานของครู ที่จะพัฒนาตนเองนำมาสู่การพัฒนางาน พัฒนานักเรียน ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อสะดวก ประหยัดเวลา และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน

6. ในด้านการระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในด้านแรงงาน ในส่วนการขอระดมทรัพยากรควรจะมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก คณะผู้มีจิตเมตตา ในการขอระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. สำนักงาน: กรุงเทพฯ.
- เดชา สกลกิตติ. 2551. ภาวะผู้นำการบริหารของผู้บริหารที่จัดการศึกษาภาคบังคับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธีระ รุญเจริญ. 2550. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธนาเพรส.
- เมธี บุญเกียรติสกุล. 2549. ความต้องการและวิธีการระดมทรัพยากรของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 1. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญมาก โกแสนโต. 2551. การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. 2551. แนวคิดการบริหารทรัพยากรการศึกษา. ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารทรัพยากร หน่วยที่ 1 หน้า 10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาศึกษาศาสตร์.
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. 2542. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ต้นอ้อ.
- สำนักงานเลขาธิการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550. แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้ คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อารีย์ ชรรค์ชัย. 2551. ความต้องการและวิธีการระดมทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อุทัย แสงสุวรรณ. 2549. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยเลี่ยม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงราย เขต 1. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม
ในสถาบันอุดมศึกษา: การศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัด
การศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

THE DEVELOPMENT OF SUPPORTING SERVICES MODEL FOR STUDENT
WITH SPECIAL NEEDS IN HIGHER EDUCATION A STUDY OF MISSION OF
SUPPORTING ORGANIZATIONS IN SUPPORTING SERVICES FOR STUDENT
WITH SPECIAL NEEDS IN CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ อุทธโยธา

ประจำปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม ในสถาบันอุดมศึกษา: การศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัด การศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

THE DEVELOPMENT OF SUPPORTING SERVICES MODEL FOR STUDENT WITH SPECIAL NEEDS
IN HIGHER EDUCATION A STUDY OF MISSION OF SUPPORTING ORGANIZATIONS IN SUPPORTING
SERVICES FOR STUDENT WITH SPECIAL NEEDS IN CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ อุทธโยธา*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นักศึกษาพิการ จำนวน 6 คน อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาพิการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารหน่วยงานบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ จำนวน 4 คน และผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน ประเภทการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) การดำเนินการวิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparing Phase) ระยะที่ 2 ขั้นสำรวจ (Survey Phase) ระยะที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis Phase) และระยะที่ 4 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase)

ผลการวิจัย พบว่า ได้รูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม คือ PACoS Model ที่ประกอบด้วย P: Policy-นโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ A: Awareness-การสร้างตระหนักรู้ด้านทัศนคติ และสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ Co: Co-operation-การประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง S: Support-การให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ซึ่ง PACoS Model เป็นรูปแบบที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการจัดการเรียนร่วม ได้แก่ สภาพปกติ (Normalization) สภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด (The Least Restrictive Environment: LRE) แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และทฤษฎีของ Ecological Framework ของ Bronfenbrenner

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบการบริการสนับสนุน, นักศึกษาพิการที่เรียนร่วม, สถาบันอุดมศึกษา, หน่วยงานสนับสนุน

* การศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ABSTRACT

This research aimed to develop a model to support the organization where support to education for students with disabilities who studying in Chiang Mai Rajabhat University. The samples consisted of 16 people who are personnel-related support services, education for students with disability. They were students with disability, teachers who teach students with disabilities, the representative of support services organization for students with disabilities, and university administrators. Type of research is Action research. The Process of research divided into four stages as follows: Phase 1 the Preparing Phase, Phase 2 the Survey Phase, Phase 3 the Analysis and Synthesis Phase and Phase 4 Evaluation Phase.

The results was PACoS Model which are P: Policy-policy as defined in education for students with disabilities, A: Awareness-awareness raising a positive attitude. Fundamental right to education for students with disabilities, Co: Co-operation-collaboration. Cooperation of the organization involved in supporting the education of students with disabilities, and S: Support-support to support the education for students with disabilities who are studying in Chiang Mai Rajabhat University. The reason is that this model is come from a theory of data analysis and the results obtained from the study of support services organizations, teachers who teach students with disabilities, and the needs of students with disabilities. It is also based on the principle of Normalization, The Least Restrictive Environment: LRE, the concept of EFA (Education for All), and the theory Ecological Framework of Bronfenbrenner.

Keywords: Development, Supporting Services Model, Student with Special Needs, Higher Education Institute, Supporting Organizations

บทนำ

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตราที่ 10 ได้กำหนดให้เด็กทุกคนเข้ารับการศึกษิตตามสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยสถานศึกษาทั่วไปจะต้องรับเด็กทุกคนเข้าเรียนในรูปแบบการเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งนับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ และเป็นการจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดผลดีแก่เด็กทุกคนทำให้เด็กสามารถอยู่ในสังคม และดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งรูปแบบการเรียนร่วมนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และมีตัวแปรสำคัญ คือ ครูผู้สอน และการให้บริการสนับสนุน การที่ครูผู้สอนมีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษจะช่วยให้ครูปฏิบัติการสอนได้อย่างเหมาะสม และการให้บริการสนับสนุนทางการศึกษาจะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษประสบความสำเร็จในการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 7) นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ได้ระบุสิทธิทางการศึกษาสำหรับคนพิการคือ ให้ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และผู้พิการสามารถเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น และในมาตรา 8 ได้กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก 5 กุมภาพันธ์ 2551)

ด้วยเหตุที่นักศึกษาพิการมีความต้องการทางการศึกษาและความช่วยเหลือแตกต่างจากนักศึกษาทั่วไป เนื่องจากสาเหตุความบกพร่องของร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการจัดการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาให้นักศึกษาพิการในระดับอุดมศึกษาจึงต้องจัดให้เรียนร่วมกับนักศึกษาปกติร่วมกับจัดให้บริการสนับสนุนและช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักศึกษาพิการแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประกันโอกาสทางการศึกษาให้สามารถพัฒนาตามศักยภาพของนักศึกษาพิการ จนสามารถเรียนรู้ ช่วยเหลือตนเอง และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบูรณาการทรัพยากรต่างๆ ในมหาวิทยาลัย เข้าสู่ระบบการดำเนินงานปกติ และให้บุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนและกระบวนการได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพโดยการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาทั้งระบบ (Whole School Approach-WSA)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ดำเนินงานด้านการศึกษาพิเศษ ตั้งแต่สังกัดกรมการฝึกหัดครู และสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และในปี พ.ศ.2548 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมและคุณภาพในการเข้ารับการศึกษ และให้การช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่นำร่องรับนักศึกษาพิการเข้ามาเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติ โดยได้จัดตั้งศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ (Disability and Human Development Centre-DHDC) ซึ่งมีฝ่ายงานที่ให้บริการสนับสนุนทางการศึกษา (Disability Support Services-DSS) ที่ช่วยให้นักศึกษาที่มีความพิการสามารถเข้าถึงระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยได้อย่างเท่าเทียมกับนักศึกษาทั่วไป เพื่อช่วยให้นักศึกษาพิการสามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ (ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ. ม.ป.ป.: 5-6) และได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพิการ ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน สำนักงานอธิการบดี กองพัฒนานักศึกษา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ให้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน แต่การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้หน่วยงานเหล่านี้เข้าใจว่า การสนับสนุนและช่วยเหลือนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมเป็นหน้าที่โดยตรงของศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ ดังนั้น หน่วยงานเหล่านี้จึงมอบภาระการจัดบริการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้แก่ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งการจัดการศึกษาและการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมไม่สามารถจัดได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการศึกษาของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมตามมหาวิทยาลัยประการ เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการรับนักศึกษาไม่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องได้ หรือหน่วยงานไม่มีความเข้าใจในการให้บริการนักศึกษาพิการ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและทัศนคติที่เป็นเชิงลบต่อนักศึกษาพิการของอาจารย์ ปัญหาที่หน่วยงานที่ให้บริการนักศึกษาไม่มีความเข้าใจในการให้บริการเด็กพิการ ปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ และปัญหานักศึกษาพิการไม่เข้าใจขั้นตอนการให้บริการของหน่วยงานต่างๆ (ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ. 2555: 38-39) ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่พิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการประสานความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ในการจัดบริการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ เพื่อให้นักศึกษาพิการที่เรียนร่วมประสบความสำเร็จการศึกษาตามศักยภาพ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนที่เหมาะสมของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ โดยตั้งคำถามการวิจัยว่า รูปแบบการบริการสนับสนุนที่เหมาะสมของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่มีประสิทธิภาพ ควรมีรูปแบบอย่างไร และมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีฐานปรัชญาความเชื่อใน Pragmatism ที่เป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้ที่แท้จริงมาจากระบบการปฏิบัติที่ได้รับ โดยการลงมือปฏิบัติจริง และเชื่อว่าแนวคิด ทฤษฎีใดๆ จะถือว่าเป็นความจริงก็ต่อเมื่อได้รับการพิสูจน์จากการนำไปใช้ประโยชน์และปฏิบัติในสถานการณ์จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparing Phase) ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี นโยบาย เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ และการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบของการให้บริการของหน่วยงานที่บริการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ระยะที่ 2 ขั้นสำรวจ (Survey Phase) เป็นการสำรวจการให้บริการสนับสนุนการศึกษาของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมของหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 เป็นฐานแนวคิดในการศึกษา เพื่อให้ได้แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสำรวจแบ่งออกได้ ดังนี้

2.1 การสำรวจหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงานด้านการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม จำนวน 4 คน

2.2 การสำรวจความต้องการการบริการสนับสนุนของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม เป็นการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 7 คน

2.3 สำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่สอนรายวิชาที่นักศึกษาพิการลงทะเบียนเรียนร่วม เป็นการสัมภาษณ์อาจารย์ที่สอนนักศึกษาพิการ จำนวน 3 คน

ระยะที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis Phase) เป็นการนำข้อมูลที่ได้ ในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นรูปแบบตามแนวคิดที่เสนอ โดยการศึกษาการออกแบบรูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วนำเสนอผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมของหน่วยงานในที่ประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference-FSC)

ระยะที่ 4 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) ผู้วิจัยนำผลการประเมินผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามผลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย แล้วสรุปผลที่ได้จากการประเมิน เสนอต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหารของหน่วยงานที่บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะและปรับปรุงรูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมที่เหมาะสมที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดลำดับสรุปผลการวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึง ระยะที่ 4 คือระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ ระยะที่ 2 ขั้นสำรวจ ระยะที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ และระยะที่ 4 ขั้นการประเมินผล ตามตารางดังนี้ คือ

ระยะที่	การดำเนินการ	ผลการดำเนินการ
ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparing Phase)	ทำการศึกษา ค้นคว้า ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี นโยบาย เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการสนับสนุนการศึกษา สำหรับนักศึกษาพิการ และการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่รับผิดชอบ งานด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม	ได้แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริการ สนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียน ร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ระยะที่ 2 ขั้นสำรวจ (Survey Phase)	การศึกษาริบทของหน่วยงานในการให้บริการสนับสนุน การศึกษาของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมของหน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตามความต้องการของ นักศึกษาพิการ และการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและการให้บริการของ แต่ละหน่วยงาน ตามความต้องการของนักศึกษา พิการ และการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ระยะที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis Phase)	การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 โดยจัดประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคต ร่วมกัน (FSC) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริการสนับสนุนของ หน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ที่เรียนร่วม ตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน และทฤษฎี Ecological Framework	ได้รูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่ สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ที่เรียนร่วม คือ รูปแบบ PACoS Model
ระยะที่ 4 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase)	การประเมินผลภายหลังจากสิ้นสุดการวิจัย ซึ่งเป็นการประเมิน ผลรวมภายหลังจากสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลและ จากการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลตามผลที่ได้จาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน ของการดำเนินการวิจัย	การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษา พิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา PACoS Model คือ มีการกำหนดนโยบายในการจัดการ ศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ มีการสร้างความ ตระหนักด้านทัศนคติ และสิทธิขั้นพื้นฐาน ทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ เกิดการ ประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา สำหรับนักศึกษาพิการ

ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นระยะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบการเรียนร่วม จากเอกสาร
และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน สรุปประเด็นสำคัญที่ได้ ดังนี้

แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้จาก
การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
(Inclusive Education) สำหรับนักศึกษาพิการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจนและมีนักศึกษา
พิการเกือบทุกประเภทเข้ามาศึกษา ในหลากหลายสาขาตามความสนใจและความสามารถที่เหมาะสมของนักศึกษาพิการ
แต่ละคน เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนเข้ามาศึกษาตามสิทธิทางการศึกษา
ตามกฎหมาย ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีศูนย์การศึกษาพิเศษที่ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับ
นักศึกษาพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 เป็นต้นมา ได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ โดยมีการให้บริการ
ด้านล่ามภาษามือสำหรับนักศึกษาพิการด้านการได้ยิน มีผู้จดบันทึก (Note Taker) และการจัดทำหนังสืออักษรเบรลล์
(Braille) และหนังสือเสียงสำหรับนักศึกษาพิการด้านการเห็น มีสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาพิการด้านร่างกายหรือ
การเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ และนักศึกษาที่มีภาวะออทิซึม (Student with Autism) เพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาพิการได้ศึกษา
ที่เป็นการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ที่เน้นความเสมอภาค
ของทุกคน และเป็นไปตามแนวคิดการศึกษาในสภาวะปกติ (Normalization) และมีสภาวะปิดกั้นน้อยที่สุด (The Least
Restrictive Environment-LRE) รวมทั้งสอดคล้องกับทฤษฎี Ecological Framework ของ Bronfenbrenner

ระยะที่ 2 ขั้นสำรวจ ระยะนี้เป็นการสำรวจการให้บริการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมของหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจบริบทของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วน ได้แก่ 1) หน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 2) ความต้องการของนักศึกษาที่เรียนร่วมที่มีต่อการให้บริการสนับสนุนของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และ 3) สภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่สอนรายวิชาที่นักศึกษาพิการลงทะเบียนเรียนร่วม ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ได้ ดังนี้

1. การสำรวจหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่รับผิดชอบด้านการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และหัวหน้าศูนย์พัฒนานุชนและบุคคลที่มีความพิการ เพื่อศึกษาบริบทขององค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีประเด็นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขององค์กรที่ให้บริการและให้การสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนได้ให้บริการด้านวิชาการแก่นักศึกษาตั้งแต่แรกเข้า จนถึงสำเร็จการศึกษา มีการประสานความร่วมมือกับคณะและสาขาวิชา เพื่อเปิดรับนักศึกษาพิการเข้าศึกษา นอกจากนี้ ยังได้ประสานความร่วมมือกับศูนย์พัฒนานุชนและบุคคลที่มีความพิการในการคัดกรองและคัดแยกนักศึกษาที่เข้าศึกษา

กองพัฒนานักศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนานักศึกษา โดยผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ แต่กิจกรรมสำหรับนักศึกษามีเพียงการจัดสรรทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการเท่านั้น ในอนาคต กองพัฒนานักศึกษาจะได้บรรจุกิจกรรมพัฒนานักศึกษาพิการเข้าในแผนงานของหน่วยงานด้วย

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีบริการด้านสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีแก่นักศึกษาและอาจารย์ การให้บริการของสำนักเป็นการให้บริการที่นักศึกษาทุกคนเข้าถึง และในอนาคต จะมีการจัดหาอุปกรณ์ทั้ง Hardware และ Software ที่ให้บริการนักศึกษาพิการเข้ารับบริการเพิ่มมากขึ้น

ศูนย์พัฒนานุชนและบุคคลที่มีความพิการ มีการให้บริการจัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ปกติเป็นอักษรเบรลล์ (Braille) บริการอ่านหนังสือ การจัดทำหนังสือเสียง การช่วยจด ล่ามภาษามือตามความต้องการจำเป็นสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และการพัฒนาทักษะการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่นักศึกษาพิการ และในอนาคต จะมีการประสานความร่วมมือและให้ความรู้ การสร้างความตระหนักแก่หน่วยงานอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น

2. การสำรวจความต้องการของนักศึกษาที่เรียนร่วมที่มีต่อการให้บริการสนับสนุนของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่มีต่อหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์นักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า

นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เนื่องจากนักศึกษาได้รับข้อมูลจากรุ่นพี่ถึงการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทั้งด้านอาจารย์ผู้สอนศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (DSS) ที่ให้บริการนักศึกษาพิการ นอกจากนี้ ทางมหาวิทยาลัยมีสาขาวิชาที่นักศึกษาสนใจเข้าศึกษา ซึ่งคาดหวังว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จะเป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ได้ตามความต้องการ และเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่ดีและมีอาชีพ การงานที่เหมาะสมกับนักศึกษาพิการแต่ละคน

3. สำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่นักศึกษาพิการลงทะเบียนเรียนร่วม เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า

การจัดการเรียนการสอนและการบริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาพิการและให้ความเห็นว่า หลักสูตรที่เปิดรับนักศึกษาพิการมีเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา เพียงแต่ในศาสตร์ของแต่ละสาขาอาจจะเหมาะสมกับนักศึกษาพิการบางประเภท แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับนักศึกษาพิการบางประเภท ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักศึกษาพิการ นอกจากนี้ หน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนควรมีการประสานความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และกระตุ้น ส่งเสริมให้บุคลากรของทุกหน่วยงาน และอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาพิการเกิดความตระหนัก (Awareness) ต่อการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างที่หลากหลาย (Diversity) ของนักศึกษา

ระยะที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ ระยะนี้เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 โดยจัดประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (FSC) เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา สรุปผลที่ได้ คือได้รูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม คือ รูปแบบ PACoS Model ที่ประกอบด้วย P: Policy-นโยบายของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม A: Awareness-ความตระหนัก การสร้างความตระหนักด้านการสร้างทัศนคติ สิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม Co: Co-operation-การประสานความร่วมมือ การประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการจัดการศึกษาของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ S: Support-การสนับสนุน การให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า

ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบ PACoS Model ที่เป็นรูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ครอบคลุมการบริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ตั้งแต่ การกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาพิการ และรับรู้ถึงสิทธิทางการศึกษาของนักศึกษาพิการ การประสานความร่วมมือของหน่วยงานทุกหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ และการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เป็นรูปแบบ และลักษณะการให้บริการตามบริบทของแต่ละหน่วยงานที่สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย และมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนให้ยั่งยืนและต่อเนื่องต่อไปในอนาคต มหาวิทยาลัยควรแจ้งให้ประชาคมในมหาวิทยาลัยรับทราบถึงบริบทของศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนในการประสานข้อสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับให้บริการนักศึกษาพิการ นอกจากนี้ การเข้าถึงอาคารสถานที่ของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ควรมีการปรับปรุงอาคาร สถานที่ ทางเดิน และห้องน้ำห้องส้วม ให้นักศึกษาทุกคนได้เข้าถึงสถานที่ต่างๆ แห่งมหาวิทยาลัย

ระยะที่ 4 ขั้นการประเมินผล เป็นการประเมินผลรวบยอด (Summative evaluation) ในการพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลตามผลการให้บริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สรุปผลที่ได้คือ การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา PACoS Model ที่เป็นรูปแบบที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี และผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม แนวคิดและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่สอนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม และตามความต้องการของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม และตามหลักการจัดการเรียนร่วม ได้แก่ สภาวะปกติ สภาพแวดล้อมที่มีความจำกัลดน้อยที่สุด (LRE) แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และทฤษฎี Ecological Framework ของ Bronfenbrenner และข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (FSC) ทำให้ได้รูปแบบการบริการสนับสนุนของ

หน่วยงานที่สนับสนุนที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คือ PACoS Model

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา: การศึกษา บทบาทของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัย ได้ข้อค้นพบเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนผลให้เห็นว่า การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นควรเป็นไปตามประกาศสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่อง นโยบาย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับคนพิการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย พ.ศ.2553 (สำนักงานสภามหาวิทยาลัย. 2554: 123) ซึ่งตามประกาศดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ และเหตุผลคือ เพื่อให้การรับคนพิการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเป็นไปด้วย ความเรียบร้อย และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ระเบียบ คณะกรรมการ ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับคนพิการ พ.ศ.2552 และประกาศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2553 ที่กำหนดไว้ว่า ข้อ 3 ในแต่ละปีการศึกษาให้มหาวิทยาลัยจัดทำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับการรับนักศึกษาพิการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องประกอบด้วย เป้าหมาย จำนวนรับ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการรับคนพิการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ประเภทความพิการที่จะรับเข้าศึกษา คณะ/สาขาวิชาที่จะเปิดรับ วิธีการ คัดเลือก หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายการค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นต้น และให้จัดทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยความเห็นชอบ ของสภามหาวิทยาลัย และข้อ 4 มหาวิทยาลัยอาจจัดให้มีการบริการต่างๆ สำหรับคนพิการตามความเหมาะสม (สำนักงาน สภามหาวิทยาลัย. 2554: 123)

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ยังไม่มีกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับ นักศึกษาพิการที่เรียนร่วมอย่างชัดเจน หากมหาวิทยาลัยได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร นโยบายดังกล่าวจะเป็นตัวที่กำหนดให้แต่ละหน่วยงานดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใน การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม เพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยเป็นแนวทางหรือแนวปฏิบัติ เพื่อให้แต่ละหน่วยงานนำไปปรับให้เหมาะสมกับบริบทการให้บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ เนื่องจากการบริหารงานของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นการสั่งงานจากเบื้องบนลงสู่ผู้ปฏิบัติงานเบื้องล่าง (Top-Down) หรือเป็นการสั่งการในแนวตั้ง (Vertical Order) จึงจะทำให้หน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ตามที่เบื้องบนสั่งการเท่านั้น ซึ่งหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาจะได้กำหนดแนวทางในการให้บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมได้อย่าง เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานแต่ละหน่วย แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีเพียงประกาศสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ เรื่อง นโยบาย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับคนพิการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย พ.ศ.2553 ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตที่เริ่มมีการให้บริการการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ และมีการพัฒนา การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพความเป็นปรากฏการณ์จริง เท่านั้น จึงส่งผลให้ แต่ละหน่วยงานมีกิจกรรมหรือโครงการในการสนับสนุนนักศึกษาพิการน้อย และแต่ละหน่วยงานเข้าใจว่าเป็นบทบาทและ หน้าที่ของศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการเพียงหน่วยงานเดียว ทั้งนี้ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ กำหนด และสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือ

นักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก 5 กุมภาพันธ์ 2551) โดยมีเป้าหมายให้ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการเป็นผู้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการแก่ สำนัก ศูนย์ กอง คณะ สาขาวิชา และหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานเหล่านี้มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาพิการและรับรู้ถึงสิทธิทางการศึกษาของนักศึกษาพิการ

การสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม

การพัฒนา รูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษารูปแบบ PACoS Model เป็นรูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมได้ศึกษาในสภาวะปกติ และมีสภาวะปิดกั้นน้อยที่สุด (LRE) และเพื่อให้การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำหรับนักศึกษาพิการเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นความเสมอภาคของทุกคน ตามปฏิญญาจอมเทียนเมื่อพุทธศักราช 2533 ที่หาดจอมเทียน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ที่เป็นการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และผู้แทนประเทศและองค์กรเอกชนจากทั่วโลก โดยที่ประชุมได้มีมติรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนและกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ (Peters. 2007, UNESCO. 2012)

ทั้งนี้ รูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม PACoS Model จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ตามประกาศสภามหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอย่างใกล้ชิด และอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้ตามลำพัง ควรมีการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ แต่การประสานความร่วมมือของหน่วยงานจะเกิดขึ้นได้ ต้องเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย เนื่องจากการประสานความร่วมมือ (Co-operation) เป็นการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ สำนักงานอธิการบดี สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน กองพัฒนานักศึกษา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งรูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม PACoS Model ที่ได้นี้เป็นไปตามคุณลักษณะของรูปแบบ (Model) ที่ดี ที่เริ่มต้นมาจากความต้องการของศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการและนักศึกษาพิการอย่างแท้จริง และใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เป็นวิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสภาพบริบทของหน่วยงานอย่างแท้จริง และเป็นการตรวจสอบปัญหาในหน่วยงาน ซึ่งเป็นการนำความคิดไปปฏิบัติผ่านกระบวนการจัดการปัญหาที่เป็นวงจร เพราะผู้แทนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่างรู้จักและเข้าใจสถานการณ์ในหน่วยงานของมหาวิทยาลัยดี และรับรู้ปัญหาและความต้องการของนักศึกษาพิการดี ประกอบกับการเลือกใช้แนวทางและวิธีการที่ได้ผลที่เกิดจากการนำการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (FSC) ด้วยกระบวนการร่วมกันคิดของผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ จนได้รูปแบบการบริการที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัย และสุดท้าย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การวิจัยนี้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ (DHDC) และมีหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนทางการศึกษา (DSS) ที่ช่วยให้ นักศึกษาที่มีความพิการสามารถเข้าถึงระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยได้อย่างเท่าเทียมกับนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นับเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกๆ ที่น่ายกย่องในการรับนักศึกษาพิการเข้าศึกษา โดยมีการจัดทำฐานข้อมูลนักศึกษาพิการอย่างเป็นระบบ และบริการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัย มีการบริการวิชาการสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมทุกประเภท นอกจากนี้ ยังมีการให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา การบริการให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การบริการโสตทัศนูปกรณ์ และการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงทำให้ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการทุกหน่วยงานได้มีแนวทางในการดำเนินการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในรูปแบบ PACoS Model ซึ่งถือว่าผู้บริหารกลุ่มนี้มีความตระหนักและร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการต่อไปในอนาคต

แนวโน้มในอนาคต

สิ่งที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ควรดำเนินการในอนาคต เพื่อรองรับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ผู้วิจัยคิดว่ามี 3 ประเด็น คือ

1. นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ควรมีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการบริการสนับสนุนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาพิการที่เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาตามความต้องการและความสามารถ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 และประกาศสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่อง นโยบาย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับคนพิการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย พ.ศ.2553 ที่มหาวิทยาลัยนำมาเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่ได้ดำเนินการมาแล้ว และผลการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยที่ผ่านมาให้นักศึกษาพิการสำเร็จการศึกษาไปเป็นจำนวนมาก (ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ. 2555: 33)

2. การปรับสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยและในแต่ละหน่วยงานให้เป็นการออกแบบเพื่อมวลชน หรือ อารยะสถาปัตย์ (Universal Design: UD) เป็นแนวความคิดสากลที่องค์การสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่และส่งเสริมจากแนวความคิดเดิมเพื่อให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในอาคารและสิ่งแวดล้อม การออกแบบเพื่อมวลชน (UD) หมายถึง การออกแบบอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้มีความเป็นสากล สามารถใช้ได้สำหรับทุกคน เช่น การออกแบบประตู โดยมีขนาดความสูง ความกว้าง ให้ผู้ใช้ทุกคนเข้า-ออกอย่างสะดวก แนวคิดการออกแบบเพื่อมวลชนเป็นแนวคิดที่ดี เพราะเป็นการเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วน สมาชิกทุกคนได้อยู่ร่วมกันและยอมรับกันและกันท่ามกลางความหลากหลาย (Diversity) ที่มีอยู่ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์ทุกคนในโลกนี้เกิดมาเป็นคนเหมือนกัน สังคมส่วนรวมมีหน้าที่ต้องดูแลรับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคมส่วนรวมได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ควรปรับสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับประกาศสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่อง นโยบาย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับคนพิการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย พ.ศ.2553 ข้อ 5 ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเหมาะสม เพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักศึกษาพิการแต่ละประเภทความพิการ โดยมหาวิทยาลัยอาจมอบหมายให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ พร้อมทั้งจัดให้มีบุคลากร ปฏิบัติงานที่มีทักษะพื้นฐานในการให้บริการสนับสนุนคนพิการในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ให้มหาวิทยาลัยขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินการจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือจากคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือแหล่งงบประมาณอื่น ตามความเหมาะสม (สำนักงานสภามหาวิทยาลัย. 2554: 123) เพื่อให้เป็นการออกแบบเพื่อมวลชน หรืออารยะสถาปัตย์ เพื่อให้นักศึกษาพิการได้ศึกษาในสภาวะปกติ และมีสภาวะปิดกั้นน้อยที่สุด (LRE) นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยต้องมีการปรับปรุงด้านการให้บริการของหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาพิการ เช่น สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนควรมีการปรับจัดแผนการเรียนเสนอแนะที่เหมาะสม รวมถึงการลงทะเบียนที่อำนวยความสะดวกต่อนักศึกษาพิการ กองพัฒนานักศึกษาควรมีการกำหนดกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาพิการในการเข้าร่วมกิจกรรมกับนักศึกษาทั่วไป พร้อมทั้งการประสานหอพักที่เป็นเครือข่าย เพื่อจัดเป็นที่พักสำหรับนักศึกษาพิการเข้าในแผนงานของหน่วยงานด้วย สำนักงานอธิการบดีควรมีการสำรวจ และปรับสภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของนักศึกษาพิการ เช่น ทางเดินลาด (Slope) เข้าอาคารทุกอาคาร การปรับอาคาร ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าถึงอาคารสถานที่ทุกแห่ง สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศควรจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาพิการแต่ละประเภท เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนบทเรียน และศึกษาด้วยตนเองได้ และศูนย์พัฒนามนุษย์

และบุคคลที่มีความพิการควรให้บริการในเชิงรุกให้มากขึ้น และความแสดงบทบาทในการให้ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ และนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนัก สร้างทัศนคติ และให้ประชาคมของมหาวิทยาลัยได้รับทราบถึงสิทธิทางการศึกษาของนักศึกษาพิการ

3. การเปลี่ยนผ่าน (Transition) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ยังไม่มีแผนการที่รองรับการเปลี่ยนผ่านจากการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมไปสู่การมีอาชีพที่เหมาะสมกับความพิการและความสามารถของนักศึกษา เนื่องจากพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 มาตรา 33 ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ หรือหน่วยงานของรัฐ โดยกำหนดจำนวนที่นายจ้าง และหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 61 ก วันที่ 27 กันยายน 2550)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย ได้รูปแบบการบริการสนับสนุนของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ทำให้หน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนมีการประสานความร่วมมือกัน มีความเข้าใจตรงกัน และการให้บริการสนับสนุนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ PACoS Model ประกอบด้วย P: Policy-นโยบายของมหาวิทยาลัย A: Awareness-ความตระหนัก Co: Co-operation-การประสานความร่วมมือ และ S: Support-การสนับสนุน เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมเป็นไปตามแนวคิดสภาวะปกติ สภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด (LRE) แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และเป็นไปตามความเชื่อที่เป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้ที่แท้จริงมาจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยการลงมือปฏิบัติจริง และเป็นความจริงเมื่อได้รับการพิสูจน์จากการนำไปใช้ประโยชน์ และปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการควรมีการประสานความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด โดยมีศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการเป็นผู้ประสานงาน และเพิ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มาร่วมเป็นเครือข่าย เช่น สำนักงานอธิการบดี ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรม
2. ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา: การศึกษาบทบาทของคณะและสาขาวิชาที่มีนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เกตุมณี มากมี ที่เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ ขมพุด้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพันธ์ สุขบุญพันธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ศันสนี คุณขยางกูร ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือการวิจัย และขอขอบคุณความร่วมมือ ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้บริหารหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาพิการ และนักศึกษาพิการที่เรียนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2550. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พุทธศักราช 2550. เล่มที่ 124 ตอนที่ 61 ก. 27 กันยายน 2550.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2551. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก. 5 กุมภาพันธ์ 2551.
- ศูนย์พัฒนานุชนและบุคคลที่มีความพิการ. 2555. รายงานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนานุชนและบุคคลที่มีความพิการ ประจำปีการศึกษา 2555. เชียงใหม่. (อัดสำเนา).
- ศูนย์พัฒนานุชนและบุคคลที่มีความพิการ. ม.ป.ป. คู่มือนักศึกษาพิการเรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่. (อัดสำเนา).
- สำนักงานสภามหาวิทยาลัย. 2554. รวม ข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ.2553. เชียงใหม่. สำนักงานสภามหาวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- Peters, S. J. 2007. 'Education for all?': A historical analysis of international inclusive Education policy and individuals with disabilities. Journal of Disability Policy Studies 18, no. 2: 98-108.

การใช้ประโยชน์แม่น้ำและคุณภาพชีวิต
ของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ จังหวัดลำพูน

RIVER UTILITY AND THE QUALITY OF LIFE
AMONG PEOPLE SETTLED ALONG THE LI RIVER, LAMPHUN PROVINCE

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจดี และคณะ

ประจำปี 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

การใช้ประโยชน์แม่น้ำและคุณภาพชีวิต ของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลิ จังหวัดลำพูน

RIVER UTILITY AND THE QUALITY OF LIFE
AMONG PEOPLE SETTLED ALONG THE LI RIVER, LAMPHUN PROVINCE

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจเดียง*

ดร.ชวลิต วโรตมรังสิมันต์**

ดร.ถาวร มาตัน***

ดร.พีรญา อึ้งอุตรภักดี***

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์แม่น้ำลิและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลิ จังหวัดลำพูน ใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 ครัวเรือน รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีการใช้ประโยชน์แม่น้ำลิโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.73 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.57) ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.25) การใช้ประโยชน์แม่น้ำลิเพื่อการเกษตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.307$, $p = 0.04$) นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลิมีการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาพเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพของแม่น้ำลิ

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์แม่น้ำลิ, คุณภาพชีวิต, ประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลิ

ABSTRACT

This study was aimed to investigate to the Li river utility and quality of life among people settled along the Li river, Lamphun Province. The study designed by cross sectional survey method. Questionnaires and focus group discussion were used as tools for data collecting. The numbers of sample sizes were 364 household. In addition, data were analyzed by descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. The results showed that the all image of Li river utilities were moderate levels (mean = 2.73 ± 0.57). The total quality of life were moderate levels (mean = 3.26 ± 0.25). The river utilities for agriculture were significantly positive related with quality of life ($r = 0.307$, $p = 0.04$). Furthermore, this study found quality

* คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

** คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

of life among people settled along the Li River had been changed under economics, social, and physical property of the river.

Keywords: Li river utility, Quality of life, Peoples settled along the Li river

บทนำ

แหล่งน้ำจืดในโลกกำลังประสบปัญหาทั้งปริมาณที่ลดลงและคุณภาพน้ำเสื่อมสภาพ การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อความต้องการการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภคของประชากรโลก (WHO, 2014) ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา สาเหตุของปัญหาแหล่งน้ำเสื่อมสภาพมาจากการที่ชุมชนโรงงานอุตสาหกรรม และระบบการผลิตด้านการเกษตรปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัด และกลุ่มประเทศนี้กำลังขยายฐานการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ทำให้ความต้องการการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น (Shah and Lele, 2011) ประเทศปากีสถานปัญหาน้ำเสียจากชุมชนและอุตสาหกรรมที่ไม่ผ่านการบำบัดทำให้แหล่งน้ำผิวดินเกิดการปนเปื้อนและเป็นสาเหตุหลักของความชุกของโรคที่เกี่ยวข้องกับน้ำ โดยเฉพาะฤดูแล้งจะเกิดการแพร่ระบาดของโรคอุจจาระร่วง ไทฟอยด์ บิด อหิวาตกโรค มาลาเรีย และพยาธิ ซึ่งทำให้เด็ก 0.20-0.25 ล้านคนเสียชีวิตทุกปี (Azizullah, *et al.*, 2011) สอดคล้องกับ Reddy and Behera (2006) พบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบจากการสัมผัสน้ำเสียโดยเป็นการติดเชื้อที่ผิวหนัง โรคทางเดินอาหาร กล้ามเนื้ออ่อนแรง ซึ่งการสัมผัสน้ำเสียจะเกิดขึ้นขณะทำงานในภาคเกษตรกรรม การอาบน้ำ การซักเสื้อผ้า สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นสวนทางกับความต้องการการใช้น้ำประปักษ์แหล่งน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน รวมถึงแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน (Graafa, *et al.*, 2014) ในส่วนของแม่น้ำลิในปัจจุบันประสบภาวะวิกฤตด้วยมลพิษ ซึ่งเกิดจากการชะล้างสารเคมีการเกษตรไหลลงสู่แม่น้ำจากการทำนาและทำสวนลำไย รวมทั้งการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ ช่วงที่แม่น้ำไหลผ่านชุมชนเขตเทศบาลตำบลแม่ดินและเทศบาลตำบลบ้านโองจะมีสีขุ่นและมึนกลืน แม่น้ำลิยังถูกจัดให้เป็นแม่น้ำที่เสี่ยงต่อการเกิดมลพิษทางน้ำระดับสูงของภาคเหนือ (หน่วยศึกษาและเฝ้าระวังมลพิษทางน้ำ, 2552) รวมถึงชุมชนริมฝั่งแม่น้ำมีการปล่อยน้ำเสียจากชุมชนและทิ้งขยะริมตลิ่งน้ำ (พร สุวรรณทีป, 2550) โดยทั่วไปปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนในแต่ละวันจะมีประมาณร้อยละ 80-90 ของปริมาณน้ำที่แต่ละคนใช้ (ค่าเฉลี่ยการใช้น้ำในกิจกรรมประจำวันคือ 200 ลิตรต่อคนต่อวัน) เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นปริมาณน้ำเสียก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย (สถาบันวิจัยสังคม, 2553)

ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำลิ โดยเฉพาะผลกระทบต่อสุขภาพทั้งการเกิดผดผื่นเมื่อลงไปหาปลาในแม่น้ำและมีประชาชนบางส่วนเกิดความกังวลว่าไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำลิได้อีก รวมถึงประชาชนสังเกตเห็นว่าปลาบางชนิดที่เคยมีอย่างชุกชุมในแม่น้ำหายไป ส่วนที่เหลือจะเกิดบาดแผลตามตัวสาเหตุอาจจะมาจากการใช้สารเคมีการเกษตรและน้ำเสีย จะเห็นได้ว่าเมื่อแหล่งน้ำธรรมชาติทุกแห่งทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่มนุษย์จะต้องสัมผัสและนำมาใช้ในการอุปโภค บริโภค ต้องรับเอาสิ่งปนเปื้อนทั้งสารเคมีและเชื้อโรคปรากฏการณ์เหล่านี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะมิติทางสุขภาพที่มีความเชื่อมโยงกับมิติทางด้านทรัพยากรอย่างยิ่ง เพราะมีบทบาทต่อมนุษย์ในการเอื้อให้ปัจจัยสี่โดยนำทรัพยากรมาผ่านแบบหรือวิธีการที่เหมาะสม สร้างคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน การศึกษารังนี้จึงต้องการชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์แม่น้ำลิและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลิ ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำลิทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะนำไปสู่การสร้างและจัดกิจกรรมให้เกิดการปรับเปลี่ยนในชุมชน โดยมุ่งให้กิจกรรมเกิดขึ้นทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนที่สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของประชาชน รวมถึงมีการวางแผนและติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การแก้ไขปัญหาแม่น้ำลิเกิดขึ้นอย่างถาวร อันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้ของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลี้ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลี้ จังหวัดลำพูน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจชนิดการสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross sectional survey)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำลี้ ระยะ 0-10 กิโลเมตร ตลอดลำน้ำลี้ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2554-เดือนตุลาคม พ.ศ.2555 จำนวน 36,442 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่ถูกคัดเลือกมาจากกลุ่มประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบหลายชั้น (Multistage random sampling) โดยกำหนดให้พื้นที่ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ระยะ 0-10 กิโลเมตร ตลอดลำน้ำลี้ เป็นภาพรวมของพื้นที่การศึกษาทั้งหมด ทั้งนี้ในการแบ่งชั้นแต่ละชั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยชั้นแรกแบ่งพื้นที่เป็นชั้น (Stratum) ในระดับอำเภอโดยเลือกมา 1 อำเภอ จากทั้งหมด 4 อำเภอ ชั้นที่สองแบ่งออกเป็นระดับตำบล ร้อยละ 30 ของอำเภอ ชั้นที่สามจะแบ่งออกเป็นระดับหมู่บ้าน ร้อยละ 30 ของแต่ละตำบล และชั้นสุดท้ายแบ่งตามสัดส่วนครัวเรือนที่คำนวณได้ การคำนวณขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Stanley, *et al.*, (1990) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 ครัวเรือน

2. เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้ ข้อคำถามประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ด้านการอุปโภค บริโภค การเป็นแหล่งอาหาร และการเกษตร ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบสอบถามแต่ละข้อ มีคะแนนตั้งแต่ 1-5 คะแนน มีค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) เท่ากับ 0.78

2.2 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตของประชาชน ข้อคำถามประกอบด้วยคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบสอบถามแต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 1-5 คะแนน มีค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) เท่ากับ 0.84

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หัวข้อการสนทนากลุ่มครอบคลุมการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้และคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ ซึ่งผ่านการอบรม ชี้แจงรายละเอียดของข้อคำถาม และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้และคุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้กับระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้ พบว่า มีการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้โดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.73 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.57) โดยใช้น้ำผ่านคลองส่งน้ำจากฝายและแม่น้ำลี้เพื่อการเกษตรระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.23 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.71) การอุปโภคและบริโภคระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.71 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.77) และ การใช้แม่น้ำลี้และคลองส่งน้ำเป็นแหล่งอาหารระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.68) การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้จากการสนทนากลุ่มยังพบว่า การใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภค โดยเฉพาะการใช้น้ำเพื่อทำความสะอาดบ้านเรือนและบริเวณโดยรอบประชาชนจะใช้เครื่องสูบน้ำทั้งที่ใช้น้ำมันและไฟฟ้าสูบน้ำผ่านท่อพลาสติกแข็ง (พีวีซี) โดยปล่อยให้น้ำไหลทั่วบริเวณ และจะเก็บน้ำใส่ท่อซีเมนต์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การล้างภาชนะ การล้างมือและทำการซักเครื่องนุ่งห่ม และเลี้ยงปศุสัตว์ ส่วนอุปกรณ์การเกษตรซึ่งส่วนใหญ่จะล้างเครื่องพ่นสารเคมีการเกษตรหลังจากใช้พ่นสารเคมีกำจัดวัชพืช

การใช้แหล่งน้ำเพื่อเป็นแหล่งอาหารประชาชนจะหาสัตว์น้ำบริเวณท้ายฝายทดน้ำโดยการใช้แห การใช้โพงพาง และการใช้เบ็ด ส่วนคลองส่งน้ำฤดูน้ำหลากจะใช้อยอดักปลา และใช้เบ็ดตกปลาที่ประดิษฐ์เอง ทั้งนี้ประชาชนในพื้นที่ต้นน้ำจะเก็บหาพืชน้ำที่ใช้ประกอบอาหารได้ตลอดปี

การใช้น้ำสำหรับสวนลำไยและสวนมะม่วง พื้นที่ที่มีคลองส่งน้ำขนาดเล็กที่แยกมาจากคลองส่งน้ำจากฝายทดน้ำจะปล่อยน้ำเข้าพื้นที่โดยตรงให้น้ำไหลท่วมจนเต็มพื้นที่ ส่วนพื้นที่ที่คลองส่งน้ำขนาดเล็กเข้าไม่ถึงจะใช้เครื่องสูบน้ำทั้งที่ใช้น้ำมันหรือไฟฟ้าสูบน้ำ โดยการวางท่อพลาสติกแข็ง (พีวีซี) และปล่อยน้ำใส่บริเวณโคนต้นลำไยหรือมะม่วงที่เตรียมไว้ที่ละต้นจนครบพื้นที่ของตนเอง สำหรับการใช้น้ำเพื่อการปลูกพืชไร่เกษตรกรจะใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนในการให้น้ำ

2. คุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.25) โดยมีคุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 4.02 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.53) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.84 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.51) ด้านร่างกายระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.11 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.39) ด้านจิตใจระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) และด้านสิ่งแวดล้อมระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 2.47 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.44) คุณภาพชีวิตจากการสนทนากลุ่มยังพบว่า ครัวเรือนริมฝั่งแม่น้ำลี้ส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพตนเองและสมาชิกในครอบครัว วิธีการดำรงชีวิตยังมุ่งเน้นการหารายได้ให้เพียงพอจากรายจ่าย ถึงแม้จะเกิดความเครียดต่อสภาพร่างกายและจิตใจ และประชาชนบางส่วนเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขล่าช้า เนื่องจากต้องใช้เวลาการเดินทางและการรอรับบริการจากสถานบริการที่ใช้เวลานาน (พื้นที่ลุ่มน้ำลี้มีโรงพยาบาลชุมชน 2 แห่ง) แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงความสัมพันธ์ของประชาชนที่สะท้อนการเสริมสร้างกำลังใจเมื่อเกิดความวิตกกังวลหรือหวาดกลัวกับเหตุการณ์บางกรณีที่เกิดขึ้นมีความเอื้ออาทรและอาศัยอยู่ร่วมกันฉันเครือญาติ โดยผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีส่วนสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้โครงสร้างของชุมชนยังมีการเปลี่ยนแปลงอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลที่ก้าวกระโดดและขยายพื้นที่รกร้างพื้นที่ชนบทที่ประชาชนยังไม่มีแนวทางในการปรับตัวเองให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความเป็นเมืองได้

3. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้และระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้เพื่อการอุปโภคบริโภค การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้เพื่อการเกษตร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ ที่ระดับความสัมพันธ์ 0.116, 0.086 และ 0.307 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	p-value
การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้เพื่อการอุปโภคบริโภค	0.116	0.20
การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้เพื่อการเป็นแหล่งอาหาร	0.086	0.10
การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้เพื่อการเกษตร	0.307	0.04*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามยังพบว่า การใช้น้ำสำหรับสวนลำไยและสวนมะม่วง พื้นที่ที่มีคลองส่งน้ำขนาดเล็กที่แยกมาจากคลองส่งน้ำจากฝายทดน้ำจะปล่อยน้ำเข้าพื้นที่โดยตรงให้น้ำไหลท่วมจนเต็มพื้นที่ ส่วนพื้นที่ที่คลองส่งน้ำขนาดเล็กเข้าไม่ถึงจะใช้เครื่องสูบน้ำทั้งที่ใช้น้ำมันหรือไฟฟ้าสูบน้ำ โดยการวางท่อพลาสติกแข็ง (พีวีซี) และปล่อยน้ำใส่บริเวณโคนต้นลำไยหรือมะม่วงที่เตรียมไว้ที่ละต้นจนครบพื้นที่ของตนเอง สำหรับการใช้น้ำเพื่อการปลูกพืชไร่เกษตรกรจะใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนในการให้น้ำ ส่วนอุปกรณ์การเกษตร เช่น เครื่องพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่จะล้างเครื่องพ่นสารเคมีการเกษตรหลังจากใช้พ่นสารเคมีกำจัดวัชพืชโดยจะล้างริมตลิ่งคลองส่งน้ำ

การใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคโดยเฉพาะการใช้น้ำเพื่อทำความสะอาดบ้านเรือนและบริเวณโดยรอบประชาชนจะใช้เครื่องสูบน้ำทั้งที่ใช้น้ำมันและไฟฟ้าสูบน้ำผ่านท่อพลาสติกแข็ง (พีวีซี) โดยปล่อยให้น้ำไหลท่วมบริเวณ และจะเก็บน้ำใส่บ่อซีเมนต์เพื่อใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น การล้างภาชนะ การล้างมือและเท้า การซักเครื่องนุ่งห่ม และเลี้ยงปศุสัตว์

นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำลี้ไม่มีการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้ด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการคมนาคมขนส่ง เนื่องจากชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ยังคงเป็นชุมชนเกษตรและสภาพทางกายภาพของแม่น้ำลี้ที่แห้งขอดในช่วงฤดูแล้ง

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของแม่น้ำลี้ทั้งทิศทางการไหลของน้ำ คุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรม การขุดลอกลำน้ำ รวมถึงปริมาณน้ำในแม่น้ำลี้ที่ไหลช้าและแห้งขอดสะท้อนปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่ลี้ประสบปัญหาครอบคลุมทั้งลุ่มน้ำ ถึงแม้อำเภอแม่ลี้จะประกอบด้วยพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ ปัญหานี้ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดหาน้ำอุปโภคบริโภคของชุมชนในเขตเมืองที่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำดิบในการผลิตน้ำประปา สอดคล้องกับสามารถ ใจเตี้ย และชวลิต วโรตมรังสิมันต์ (2556) พบว่า ความเสื่อมสภาพของแม่น้ำลี้ ประกอบด้วย มลพิษทางน้ำที่เกิดการใช้ของประชาชนที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการไม่บำบัดน้ำเสีย ก่อนปล่อยลงสู่สิ่งแวดล้อม และการเกิดอุทกภัยจากน้ำล้นตลิ่ง รวมถึงภัยแล้งที่ทำให้น้ำในแม่น้ำแห้งขอดและไหลช้าในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ โดยเฉพาะชุมชนริมฝั่งแม่น้ำทั้งการปล่อยน้ำเสียจากชุมชน การบุกรุกลำน้ำเพื่อการเกษตร รวมถึงการทิ้งขยะริมตลิ่ง และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ และมีการขัดแย้งของเกษตรกรในการใช้น้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ชลประทาน รวมถึงประชาชนบางพื้นที่มีทางเลือกในการแสวงหาแหล่งน้ำ เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งการขุดเจาะน้ำใต้ดินและการสร้างระบบประปาหมู่บ้านที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ประชาชนบางส่วนเกิดความกังวลว่าจะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำลี้ได้อีก รวมถึงสังเกตเห็นว่าปลาบางชนิดที่เคยมีอย่างชุกชุมในแม่น้ำหายไ้ไป ส่วนที่เหลือจะเกิดบาดแผลตามตัวสาเหตุอาจจะมาจากการใช้สารเคมีการเกษตรและน้ำเสียปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้โดยเฉพาะการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ทั้งนี้ระบบแม่น้ำมีอิทธิพลทั้งทางตรงทางอ้อมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการปรับเปลี่ยนสภาวะแวดล้อมทางกายภาพ และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ ทั้งใช้เป็นเส้นทางส่งน้ำเพื่อการชลประทาน การเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ และการอุปโภคบริโภค (เกษม จันทรแก้ว และคณะ, 2554) นอกจากนี้ ระบบนิเวศแหล่งน้ำจืดมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ต่อระบบสังคมมนุษย์ ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน้ำจืด และทำให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งน้ำเกิดจากการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ โดยการเปลี่ยนทิศทางการไหลของแม่น้ำโดยการสร้างเขื่อน และการเปลี่ยนแปลงระบบการใช้ที่ดิน ซึ่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ (Juergen, 2011)

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำลี้ทั้งการบุกรุกพื้นที่แม่น้ำเพื่อการเกษตรทำสวนลำไยและสวนมะม่วง ดินเกิดการชะล้างพังทลายสูง เนื่องจากป่าไม้บริเวณต้นน้ำเสื่อมโทรมมาก ทำให้มีตะกอนถูกพัดลงสู่แหล่งน้ำมากขึ้น และถูกพัดพาไปตกตะกอนบริเวณหน้าฝายคอนกรีตทำให้ฝายตื้นเขินไม่สามารถกักน้ำและผันน้ำได้เต็มประสิทธิภาพ ซึ่งศิริรัตน์ ริยะปา (2553) พบปัญหาจากการสะท้อนของผู้ใช้น้ำฝายเหมืองว่าทุกปีจะมีตะกอนมาทับถมบริเวณหน้าฝาย ทำให้อ่างเก็บน้ำหน้าฝายเกิดการตื้นเขิน ไม่สามารถเก็บน้ำในปริมาณมากได้ รวมทั้งเมื่อทำการขุดลอกตะกอนจะเกิดการพังทลายของตลิ่งเพิ่มขึ้น เนื่องจากน้ำในแม่น้ำลี้จะไหลเร็วและแรง การแก้ไขปัญหานี้ในอดีตและปัจจุบันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นไปที่การขุดลอกลำน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมและแก้ไขปัญหายากแฉ้ง ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนคุณภาพน้ำยังไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สภาพการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำลี้ดังกล่าวได้ส่งผลต่อการตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่ลดลง ทำให้ประชาชนรู้สึว่าการประกอบอาชีพของตนเองและการพึ่งพาแม่น้ำลี้มีความยากลำบากเมื่อเทียบกับอดีต โดยเฉพาะการผลิตทางการเกษตรที่ต้องอาศัยน้ำจากแม่น้ำลี้เป็นหลัก บางช่วงเวลาน้ำแห้งขอด บางช่วงเวลาน้ำท่วม สร้างความเสียหายต่อผลิตทางการเกษตรและพื้นที่อยู่อาศัยดังจะเห็นได้จากระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในระดับต่ำ และความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรและระดับคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของศุภชัย สัมปิโต และคณะ (2546) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพในบริเวณลุ่มน้ำเปลี่ยนแปลง คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของปัจจัยสี่ที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้สาเหตุมาจากความยากจนของคน และสภาพภูมิอากาศที่แล้ง ทำให้การทำมาหากินของคนยากลำบาก ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสิ้นเปลือง และประชาชนบางส่วนยังเกิดความรู้สึกสูญเสียและเสียตายน้แม่น้ำลี้ที่เคยอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งรวมคุณค่าและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามต่างๆ ของท้องถิ่น แสดงให้เห็นจิตวิญญาณของผู้คนในท้องถิ่นที่แสดงถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนกับแหล่งน้ำธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 การใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้ภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำลี้ในปัจจุบัน ควรมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชนต่อแม่น้ำลี้

1.2 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแม่น้ำลี้ที่สะท้อนปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนจะทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนแนวคิด และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตทางการเกษตร และความวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความต้องการการสนับสนุนองค์ความรู้ที่แท้จริงของประชาชน โดยอาจจะสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับแม่น้ำลี้ โดยใช้สถานศึกษาในพื้นที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรม

2.2 ศึกษาปัจจัยด้านสังคม ทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์แม่น้ำลี้

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรแก้ว และคณะ. 2554. การจัดการลุ่มน้ำ: การกำหนดคุณภาพลุ่มน้ำของประเทศ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://rdi.ku.ac.th/Ku-research60/ku60/watershed.html>. (13 มีนาคม 2557).
- พร สุวรรณทีป. 2550. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของแม่น้ำลี้ตอนกลาง ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หน่วยศึกษาและเฝ้าระวังมลพิษทางน้ำ. 2552. รายงานสรุปผลการศึกษาพื้นที่และแหล่งน้ำที่เสี่ยงต่อการเกิดมลพิษทางน้ำในประเทศไทย. กรีนพีชเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- สถาบันวิจัยสังคม. 2553. โครงการจัดทำร่างแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฉบับประชาชน: กรณีศึกษา จังหวัดลำพูน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.sri.cmu.ac.th/~lamphun_envi/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=27. (10 เมษายน 2557).
- สามารถ ใจเตี้ย และชวลิต วโรตมรังสีมันต์. 2556. ความเสื่อมสภาพของแม่น้ำลี้และนโยบายสาธารณะ. *ร่มพฤษ์*. 31(1), 132-156.
- ศิริรัตน์ ริยะป่า. 2553. การจัดการลุ่มน้ำลี้. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภชัย สัมปปีโต และคณะ. 2546. ความหลากหลายทางชีวภาพกับชุมชนท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำชี. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Azizullah, A., Muhammad, N., Khan, K. & Peter, R. 2011. Water pollution in Pakistan and its impact on public health—A review. *Environment International*, 37(2), 479-497.
- Graafa, I.E.M., Beeka, L.P.H., Wadaa, Y. & Bierkensa, M.F.P. 2014. Dnamic attribution of global water demand to surface water and groundwater resources: Effects of abstractions and return flows on river discharges. *Advances in Water Resources*, 64, 21-33.
- Juergen, G. 2011. Integrative freshwater ecology and biodiversity conservation. *Ecological Indicators*, 11(6), 1507-1516.
- Reddy, V. Ratna & Behera, B. 2006. Impact of water pollution on rural communities: An economic analysis. *Ecological Economics*, 58(3), 520-537.
- Shah, T. & Lele, U. 2011. *Climate change, food and water security in South Asia*. Stockholm Sweden. Global Water Partnership (GWP).
- Stanley, L., David, W. Hosmer Jr, Janelle, K. & Stephen, K. Lwanga. 1990. *Adequacy of Sample Size in Health Studies*. Geneva: WHO.
- WHO. 2014. *Water resource quality*. Retrieved April 6, 2014, from http://www.who.int/water_sanitation_health/resources/resquality/en.

การพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละในพื้นที่
ภาคเหนือตอนล่าง เพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย
โดยใช้ออนโทโลยีและวิกิพีเดียเชิงความหมาย

DEVELOPMENT KNOWLEDGE MANAGEMENT SYSTEM FOR MANGKLA
FOLK MUSIC IN LOWER NORTHERN AREA FOR PROMOTE AND DISTRIBUTE
OF THAI CULTURE USING ONTOLOGY AND SEMANTIC WIKIPEDIA

ปราโมทย์ สิทธีจักร และวิโรวรรณ แสนชนะ

ประจำปี 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

การพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยใช้ออนโทโลยีและวิกิพีเดียเชิงความหมาย

DEVELOPMENT KNOWLEDGE MANAGEMENT SYSTEM FOR MANGKLA FOLK MUSIC
IN LOWER NORTHERN AREA FOR PROMOTE AND DISTRIBUTE OF THAI CULTURE
USING ONTOLOGY AND SEMANTIC WIKIPEDIA

ปราโมทย์ สิทธิจักร และวิไลวรรณ แสนชนะ*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีเรื่องดนตรีพื้นบ้านมังคละในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากปราชญ์และผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลแบบสร้างเครือข่ายสโนว์บอล และนำมาพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละโดยใช้ออนโทโลยีและวิกิพีเดียเชิงความหมาย เพื่อให้ประชาชนและนักเรียนในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่นได้เข้าถึงองค์ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากนั้นจะทำการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละ ซึ่งผลจากการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ สามารถสรุปสาระความรู้ที่ค้นพบ ได้แก่ 1) การหารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีเรื่องดนตรีพื้นบ้านมังคละในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้คุมวงดนตรี ที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน โดยใช้เทคนิคการรวบรวมองค์ความรู้แบบสร้างเครือข่ายสโนว์บอล และทำการยืนยันความจำเป็นของรายการองค์ความรู้กับปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้คุมวงดนตรี และนักเรียนที่เรียนในหลักสูตรท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ที่ทำการเลือกแบบเจาะจงจำนวนทั้งสิ้น 52 คน แล้วนำข้อมูลมาแปลผลโดยใช้คำร้อยละ ซึ่งพบว่า สาระความรู้ที่ควรนำเสนอในฐานความรู้จำแนกได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมา ด้านเอกลักษณ์เฉพาะตนในการเล่น ด้านพิธีกรรมการไหว้ครู ด้านคติความเชื่อ และด้านรูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างวงดนตรี และรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละประเด็นความรู้ทั้ง 5 ด้านในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าจะมีความจำเป็นที่จะนำเสนอผ่านระบบจัดการฐานความรู้ในระดับมากและมากที่สุด จากนั้นผู้วิจัยนำผลสรุปความต้องการและความจำเป็นของรายการองค์ความรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้านมังคละของผู้ใช้ มาสร้างฐานความรู้ออนโทโลยีด้วยโปรแกรม Hozo เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของโหนดข้อมูล ได้จำนวนทั้งสิ้น 51 โหนด จำแนกได้เป็น 5 ระดับชั้นข้อมูล และตรวจทานความถูกต้องของโครงสร้างฐานความรู้ออนโทโลยีตามกฎ RDFs จากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ใช้รวบรวมองค์ความรู้ข้างต้น พบว่า โครงสร้างฐานความรู้ออนโทโลยีที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องร้อยละ 99 2) การพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละโดยใช้ออนโทโลยีและวิกิพีเดียเชิงความหมาย โดยใช้ภาษา PHP5 และไลบรารี RAP API for PHP เป็นส่วนช่วยติดต่อเว็บวิกิพีเดียกับฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านมังคละตามหลักการเชิงวัตถุ พบว่าฟังก์ชันการทำงานของระบบจัดการองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำเข้าโครงสร้างออนโทโลยี ส่วนจัดการโครงสร้างโหนดบนออนโทโลยีให้เป็นภาษาไทย ส่วนแม่แบบกรอกและแสดงองค์ความรู้บนวิกิพีเดียเชิงความหมาย และส่วนกำหนดคำสั่งอินไลน์คิวรี

* คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

เพื่อรองรับการให้บริการสืบค้นข้อมูลเชิงความหมาย และ 3) การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาแปลผลด้วยค่าร้อยละ พบว่าผู้ใช้ที่ทำการเลือกแบบเจาะจงในสถานะผู้จัดการข้อมูลและผู้ใช้ทั่วไปจำนวนทั้งสิ้น 100 คน มีความคิดเห็นว่าประสิทธิภาพการทำงานของระบบในภาพรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: ระบบจัดการองค์ความรู้, ดนตรีพื้นบ้านมังคละ, ออนโทโลยี, วิกิพีเดียเชิงความหมาย, ภาคเหนือตอนล่าง

ABSTRACT

This research aimed to find an ontological model of the knowledge base regarding Mangkla folk music featured in the Lower Northern Region from savants and experts. The data were collected based on Snowball Sampling Technique and developed into a Mangkla folk music knowledge management system using Ontology and Semantic Wikipedia to enable the public and local curriculum students to gain access to the body of knowledge via the Internet network. Satisfaction of the users towards the Mangkla folk music knowledge management system was then evaluated. The findings could be concluded as follows: 1) The ontological model of the knowledge base regarding Mangkla folk music in the Lower Northern Region was created based on the information from 5 experts and band leaders with 10 years of experience or more using Snowball Sampling Technique. The necessity of the Mangkla folk music knowledge inventory was checked and confirmed by the experts and band leaders together with 52 local curriculum students, from purposive sampling, in the Lower Northern Region. The data were then processed into percentage. It was found that there were 5 categories of knowledge that should be presented: history, performers' idiosyncratic uniqueness, Wai-Kru ceremony, myths and beliefs, and band networking models. In general, the sample group was of the opinion that the contents of the 5 knowledge categories should be presented through the knowledge management system at the high and highest levels. Next, the researcher designed the ontological knowledge base from the data regarding the users' needs and the necessity of the knowledge inventory of Mangkla folk music performance. The design employed Hozo program to create relationship among the 51 data nodes categorized into 5 data levels. The validity of the ontological knowledge-base structure was verified by the same group of experts and evaluated at 99 percent; 2) The development of the Mangkla folk music knowledge management system using Ontology and Semantic Wikipedia in PHP5 language and RAP: API for PHP library to help connect the Wikipedia web to the Mangkla folk music knowledge base according to the object-oriented principles revealed that the operation functions of the knowledge management system corresponding to the users' needs comprised 4 parts: ontological structure input, Thai-language ontological node structure management, model of knowledge input and display on Semantic Wikipedia, and inline-query command supporting semantic search; and 3) The users' satisfaction towards the Mangkla folk music knowledge management system was surveyed and the data were processed into percentage. It was found that the 100 users purposively selected from the data managers and general users were of the opinion that the efficiency of the system in the 5 categories was at the high level.

Keywords: Knowledge Management System, Mangkla Folk Music, Ontology, Semantic Wikipedia, Lower-Northern Region

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านมังคละนับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และเพชรบูรณ์ (สมชาย เดือนเพ็ญ, ม.ป.ป.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดพิษณุโลก ดังที่ปรากฏจากการบันทึกจดหมายเหตุทางไปพิษณุโลกของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งเสด็จมาประพาสเมืองพิษณุโลก เพื่อตรวจงานการปั้นหุ่นพระพุทธรูปชินราชจำลอง เมื่อ พ.ศ.2444 ความว่า “เวลาทุ่มหนึ่งกลับมาถึงเรือ พอกินข้าวแล้ว พระยาเทพมามบอกว่า มังคละมาแล้ว ได้ยินเสียงโกลๆ เป็นกลองตีเป็นเพลง” และหลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ 1 ก็ได้กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านมังคละไว้อีกว่า “เมื่อกรานกฐิน มีพนมเบี๋ย มีพนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่งหมอนนอน มีบริวารกฐิน โดยท่านแลปี แลญับล้าน ไปสู่ตัญติกฐินถึงอรัญญิกพูน เมื่อจักเข้ามาเวียงวัง เฝ้าหัวลานดิงคักลองด้วยเสียงพาดเสียงพิน เลื่อนขับ ใครจักมักเล่นเล่น ใครจักมักหัวหัว ใครจักมักเลื่อนเลื่อน” จากหลักฐานที่ปรากฏทั้งสองแหล่งนี้ชี้ให้เห็นว่าดนตรีพื้นบ้านมังคละมีความสำคัญและมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในอดีตมายาวนาน โดยมีผู้นำการเล่นดนตรีพื้นบ้านมังคละไปใช้เล่นในงานมหรสพหรือเพื่อสร้างสีสันในขบวนแห่พิธีมงคลต่างๆ อย่างแพร่หลาย เนื่องจากดนตรีพื้นบ้านมังคละมีรูปแบบท่วงทำนองเฉพาะตัว คือ มีจังหวะจะโคนที่ครึกครื้น ประกอบไปด้วย ชุ่มเสียงลีลาที่รุกร้าสร้างบรรยากาศให้เกิดความคึกคักสนุกสนานแฝงไปด้วยความเป็นระเบียบแบบแผนของเครื่องดนตรีต่างๆ ที่เล่นประสานกันอย่างลงตัว (โรงเรียนวัดจอมทอง, 2553) แต่เมื่อสภาพวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง รวมถึงกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลเหนือความคิดและค่านิยมของคนในสังคม ส่งผลให้การละเล่นดนตรีพื้นบ้านมังคละเกือบจะยุติบทบาทและสูญหายไปจากความทรงจำของคนในท้องถิ่นรวมถึงคนไทยทั่วประเทศอย่างสิ้นเชิง ในปัจจุบันสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในด้านการจัดกิจกรรมสืบสาน ส่งเสริม และเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้ทำการรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละไว้ในพิพิธภัณฑ์ดนตรีพื้นบ้าน และมีการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าถึงในรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ และเว็บไซต์ที่สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้ได้ (Static Web) ซึ่งสื่อทั้งหลายเหล่านี้มีข้อจำกัดในการสืบค้นองค์ความรู้ที่ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปในรายการองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นส่วนใหญ่อาจจะได้สิ่งที่อยู่นอกเหนือขอบเขตความสนใจที่แท้จริงของผู้ใช้งาน

ออนโทโลยี (Ontology) เป็นการนิยามหรือกำหนดรูปแบบโครงสร้างของสิ่งที่เราสนใจให้มีความหมายตามขอบเขตขององค์ความรู้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในมาตรฐานของการออกแบบจำลองโครงสร้างในรูปแบบลำดับขั้น (Tree) ในลักษณะของ Extensible Markup Language หรือ ภาษา XML เพื่อส่งเข้าสู่เครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลเพื่อตีความหมายได้ ซึ่ง Ontology เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการจัดการฐานความรู้และนำมาใช้จัดระเบียบการเข้าถึงระเบียบข้อมูลในระบบจัดการฐานข้อมูลทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบงานด้านชีววิทยา การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงระบบงานต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นบนเว็บเชิงความหมาย (Semantic Web) เพื่อช่วยในการจัดเก็บ ค้นคืน แลกเปลี่ยนความรู้ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Seartout *et al.*, 1996) จากความสามารถของเทคโนโลยีการจัดการความรู้ด้วยหลักการออนโทโลยีจะช่วยจัดระเบียบองค์ความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านมังคละที่มีการจัดเก็บทั้งในลักษณะของการจดบันทึกลงในเอกสารหรือตำรา (Explicit Knowledge) รวมถึงความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ (Tacit Knowledge) ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายแยกกันอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ ของจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างให้มีความเป็นระบบและเป็นหมวดหมู่ พร้อมทั้งจะนำโครงสร้างออนโทโลยีที่ส่งออกมาในลักษณะไฟล์ RDF นั้น มาสร้างการเชื่อมต่อเข้ากับแม่แบบของระบบจัดการความรู้ที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมวิกิพีเดียเชิงความหมายที่เป็นเอกซ์เทนชันเสริมของโปรแกรมวิกิพีเดีย ทั่วๆ ไปที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างพจนานุกรมเสรีที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้นทั้งในส่วนการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล การจัดกลุ่มของบทความ การกำหนดชนิดข้อมูลและพร็อพเพอร์ตี้ให้กับบทความ อีกทั้งยังสามารถสร้างคำสั่งอินไลน์ควีรี่เพื่อรองรับการสืบค้นข้อมูลเชิงความหมายได้อีกด้วย ความสามารถต่างๆ ของเทคโนโลยีที่กล่าวมานี้ จะช่วยทำให้ระบบ

จัดการองค์ความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านม้งที่จะพัฒนาขึ้นสามารถทำการเชื่อมโยงคำสำคัญในเนื้อหาสาระความรู้เพื่อสื่อความหมายไปยังข้อความในสาระความรู้ที่ลงลึกในรายละเอียดอื่นที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันตามกฎหมายที่ได้สร้างไว้ส่งผลให้การเข้าถึงและค้นคืนองค์ความรู้ภูมิปัญญาบนเว็บเชิงความหมายมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้ผลลัพธ์จากการค้นหาข้อมูลความรู้ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากยิ่งขึ้น

จากปัญหาและความจำเป็นในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดนตรีพื้นบ้านม้ง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางความรู้ทางภูมิปัญญาสำหรับให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลไปใช้เพิ่มพูนทักษะความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพวงดนตรีพื้นบ้านม้ง อีกทั้งนักเรียนในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากระบบไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ ประสบการณ์ไปสร้างและพัฒนาตนเอง ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดนตรีพื้นบ้านนี้ให้คงอยู่สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีเรื่องดนตรีพื้นบ้านม้งในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งโดยใช้ออนโทโลยีและวิกิพีเดียเชิงความหมาย
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบและลักษณะงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยจะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีเรื่องดนตรีพื้นบ้านม้ง และศึกษาความต้องการผู้ใช้เกี่ยวกับรูปแบบสาระความรู้ที่นำเสนอผ่านระบบจัดการองค์ความรู้ รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบในด้านต่างๆ จากนั้นจะนำสาระความรู้ที่ได้จากขั้นตอนการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้โดยใช้ออนโทโลยีและซอฟต์แวร์วิกิพีเดียเชิงความหมาย

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้หารูปแบบและตรวจทานฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านม้ง ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน และครูผู้ควบคุมวงดนตรีพื้นบ้านม้งที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน ที่อยู่ในชุมชนและโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบสาระความรู้ที่นำเสนอผ่านระบบจัดการองค์ความรู้ ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ครูผู้ควบคุมวงดนตรีพื้นบ้านม้งในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย รวมทั้งนักเรียนของโรงเรียนวัดจอมทอง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีการจัดสอนรายวิชาท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 52 คน
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้ง ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจง โดยได้จำแนกผู้ใช้งานออกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ใช้ทั่วไป ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนในรายวิชาท้องถิ่นดนตรีพื้นบ้านของโรงเรียนวัดจอมทอง จังหวัดพิษณุโลก และโรงเรียนกไกรลาศวิทยา จังหวัดสุโขทัย จำนวน 95 คน และ 2) กลุ่มผู้จัดการข้อมูล ซึ่งเป็นประชาชนชาวบ้านและครูผู้สอนในรายวิชาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย จำนวน 5 คน รวมจำนวนผู้ประเมินระบบทั้งสิ้น 100 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย จำแนกออกได้ 2 ประเภท ได้แก่

3.1 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านม้งคละ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจประเด็นความรู้ที่ได้นำเสนอในเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบนแหล่งให้ความรู้ต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือรวบรวมองค์ความรู้
2. แบบสอบถามยืนยันความจำเป็นของรายการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเล่นดนตรีพื้นบ้านม้งคละ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลประเด็นความรู้ที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ในข้างต้น มาจำแนกเชิงเนื้อหาเป็นข้อถามต่างๆ ในแบบสอบถามนี้
3. แบบประเมินความถูกต้องในโครงสร้างเนื้อหาความรู้บนฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านม้งคละ ผู้วิจัยได้นำฐานความรู้ออนโทโลยีที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรม Hozo มาทำการสังเคราะห์โครงสร้างของโหนด แอทธิบิต และความสัมพันธ์ระหว่างโหนดบนออนโทโลยีในรูปแบบโครงสร้าง RDFs แล้วนำมาสรุปผลการสังเคราะห์ในเชิงข้อความเพื่อสร้างเป็นเครื่องมือประเมินความถูกต้อง
4. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อโครงสร้างและรูปแบบระบบจัดการองค์ความรู้ออนโทโลยีเรื่องดนตรีม้งคละ ผู้วิจัยได้นำฟังก์ชันการทำงานของระบบในส่วนต่างๆ ที่พัฒนาขึ้น มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือประเมินความพึงพอใจผู้ใช้

3.2 เครื่องมือในการออกแบบและพัฒนาระบบ

1. Rational Rose 2003 ใช้สร้างแผนภาพเชิงวัตถุ
2. Appserv 2.5.9 ใช้ควบคุมการให้บริการระบบผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
3. ภาษา PHP5 ใช้พัฒนาโมดูลเชื่อมต่อฐานความรู้ออนโทโลยีกับวิกิพีเดียเชิงความหมาย
4. RAP API for PHP เวอร์ชัน 096 ใช้ในการอ่านโครงสร้างออนโทโลยีที่อยู่ในรูปแบบไฟล์ RDF จัดเก็บลงในระบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์
5. Mediawiki-1.14.0 เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่ช่วยสร้างระบบจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบวิกิพีเดีย
6. SemanticMediaWiki 1.5.4.7z เป็นเอกเทคนชั้นเสริมเพื่อปรับแต่งวิกิพีเดียให้สามารถสืบค้นข้อมูลแบบเชิงความหมายได้

4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการเล่นดนตรีพื้นบ้านม้งคละในเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและที่นำเสนอบนเว็บแอปพลิเคชันที่หน่วยงานต่างๆ ได้พัฒนาขึ้น
2. ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านม้งคละจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และครูผู้ควบคุมวงดนตรี จำนวน 5 ท่านโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อรวบรวมข้อมูลต่อไปในลักษณะการสร้างเครือข่ายแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)
3. ศึกษาและรวบรวมความต้องการรูปแบบสาระความรู้ที่นำเสนอผ่านระบบจัดการองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ครูผู้ควบคุมวงดนตรีพื้นบ้านม้งคละในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย รวมทั้งนักเรียนของโรงเรียนวัดจอมทอง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีการจัดสอนรายวิชาท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 52 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แจกในที่ประชุมกลุ่มที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น
4. สร้างฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านม้งคละโดยใช้โปรแกรม Hozo
5. ศึกษาและรวบรวมผลการประเมินความถูกต้องของฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านม้งคละจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และครูผู้ควบคุมวงดนตรี จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกับที่ใช้หารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีในข้างต้นโดยใช้แบบประเมินความถูกต้องของโครงสร้างฐานความรู้ออนโทโลยี

5. ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาระบบ

1. ปรับแก้โครงสร้างฐานความรู้ออนโทโลยีด้วยโปรแกรม Hozo ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
 2. ออกแบบระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีม้งกะโดยใช้หลักการเชิงวัตถุ โดยนำเสนอด้วยแผนภาพ UML
- 3 ขั้นตอน ได้แก่ Use Case Diagram, Class Diagram และ Sequence Diagram
3. พัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีม้งกะด้วยวิกิพีเดียเชิงความหมาย เพื่อเชื่อมต่อกับฐานความรู้ออนโทโลยีโดยใช้ภาษา PHP 5 และ Rap API for PHP
 4. ศึกษาและรวบรวมความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อโครงสร้างและรูปแบบของระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีม้งกะที่ได้พัฒนาขึ้น

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละในการแปลผลข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 3 ส่วนได้แก่

1. การหารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้
2. การหาร้อยละความถูกต้องของโครงสร้างเนื้อหาความรู้ฐานความรู้ออนโทโลยี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งกะ
3. การหาระดับความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบในด้านต่างๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไขระบบให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการผู้ใช่มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการหารูปแบบฐานความรู้ออนโทโลยีเรื่องดนตรีพื้นบ้านม้งกะในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง สามารถจำแนกรายละเอียดผลการดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนย่อยๆ ได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษารูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยนำเสนอความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งกะในเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งความรู้อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ พบว่า

1) จุดด้อยของวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบเดิม ได้แก่ 1) ข้อมูลองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งกะที่มีการทำวิจัยและรวบรวมข้อมูลไว้แล้ว ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผยแพร่ให้ผู้ใช้ความรู้ได้เข้าถึงในรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ลักษณะเท็กซ์ไฟล์ เช่น PDF, Word หรือ PPT เท่านั้น ซึ่งทำให้ยากต่อการสืบค้นองค์ความรู้เพื่อการนำไปใช้ และ 2) ในงานวิจัยบางงานมีการนำเทคโนโลยีเว็บเข้ามาช่วยนำเสนอองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งกะให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแล้ว แต่เว็บแอปพลิเคชันที่มีการพัฒนาขึ้นมา เป็นเพียง Web 1.0 ที่สามารถรองรับการจัดการข้อมูลสารสนเทศในระดับฐานข้อมูลผ่าน DBMS เท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการสืบค้นที่ไม่สามารถจัดหมวดหมู่ ลำดับ และความสำคัญให้กับสารสนเทศได้ ส่งผลให้ผู้ได้รับข้อมูลความรู้ที่อยู่นอกกรอบความสนใจ

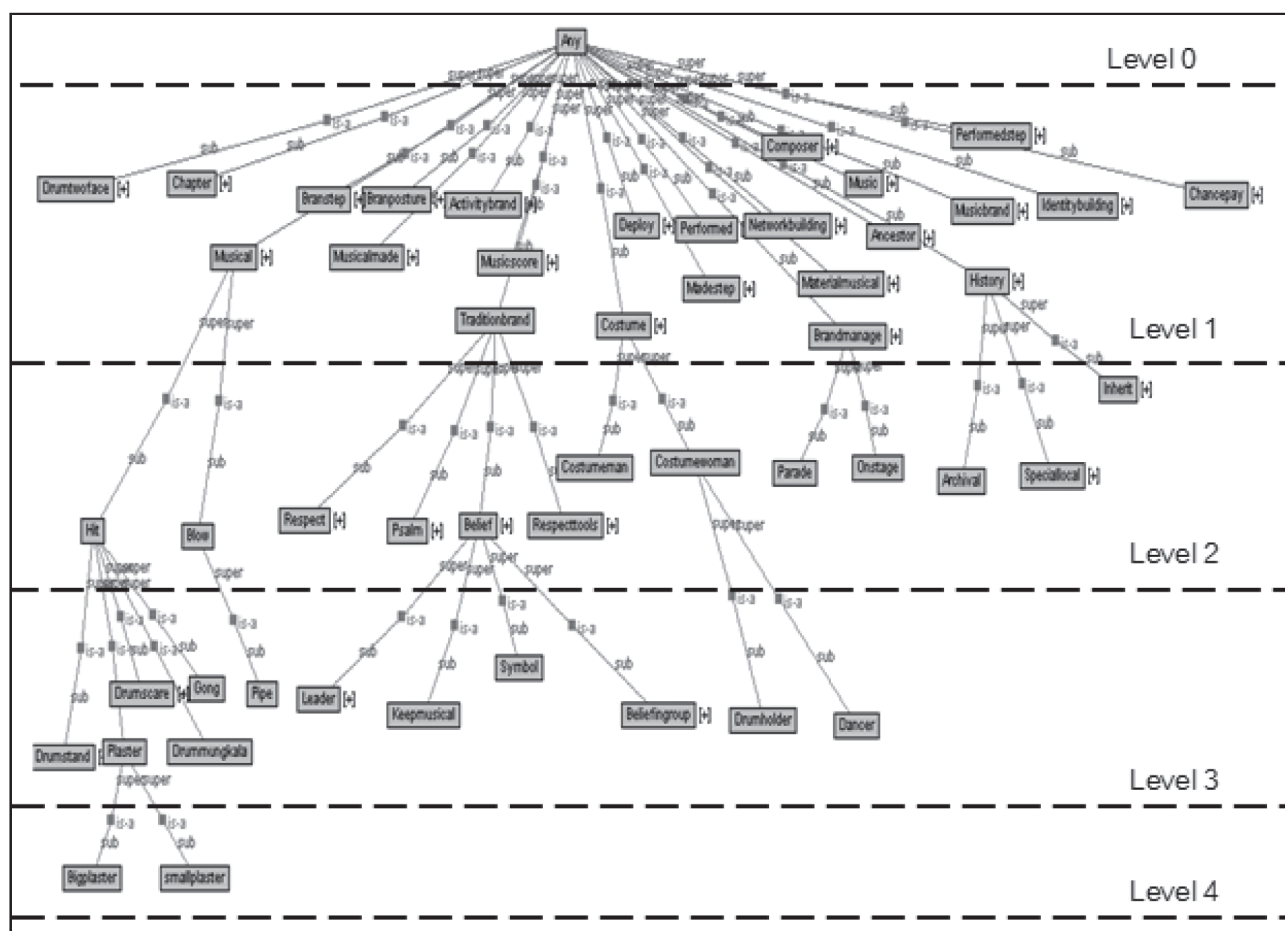
2) ประเด็นความรู้เกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านม้งกะที่มีการรวบรวมและนำเสนอ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งความรู้อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านม้งกะที่มีการรวบรวมและได้นำเสนอไว้แล้ว สามารถจำแนกได้ 9 ประเด็นความรู้ ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาหรือภูมิหลัง 2) เครื่องดนตรีบรรเลง 3) เพลงที่ใช้บรรเลง 4) โอกาสที่ใช้บรรเลง 5) เครื่องแต่งกาย 6) ท่ารำ 7) การไหว้ครู 8) รูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญา และ 9) คติ ความเชื่อ หรือข้อห้ามต่างๆ ที่ผู้เล่นยึดถือปฏิบัติ

1.2 ผลการศึกษารูปแบบและสร้างฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านมังคละ พบว่า

1) การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านมังคละจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และครูผู้ควบคุมวงดนตรีพื้นบ้านมังคละที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน ที่อยู่ในชุมชนและโรงเรียนในเขตพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อรวบรวมข้อมูลต่อไปในลักษณะการสร้าง เครือข่ายแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) พบว่า องค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมังคละที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้นำเสนอ บนฐานความรู้ออนโทโลยี จำแนกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านประวัติความเป็นมาหรือภูมิหลัง 2) เอกลักษณะเฉพาะตนในการละเล่นดนตรีพื้นบ้านมังคละ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหรือคิดค้นขึ้นมาใหม่ 3) รูปแบบหรือวิธีการดำเนินพิธีกรรมการไหว้ครูของวงมังคละในวาระต่างๆ 4) คติ ความเชื่อ หรือข้อห้ามต่างๆ ที่ผู้ละเล่น ดนตรีพื้นบ้านมังคละยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา และ 5) รูปแบบสร้างเครือข่ายระหว่างวงดนตรีพื้นบ้านมังคละ

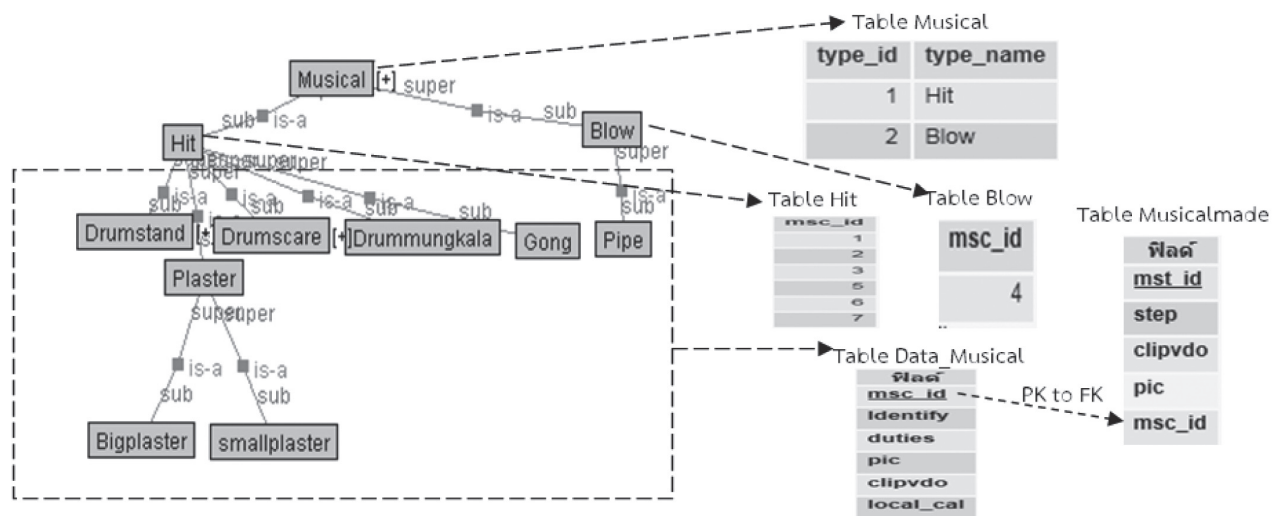
2) การศึกษาและรวบรวมความต้องการรูปแบบสาระความรู้ที่นำเสนอผ่านระบบจัดการองค์ความรู้จาก ปราชญ์ชาวบ้าน ครูผู้ควบคุมวงดนตรีพื้นบ้านมังคละในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย รวมทั้งนักเรียนของโรงเรียน วัดจอมทอง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีการจัดสอนรายวิชาท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 52 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการองค์ความรู้ทั้ง 5 ประเด็น ที่รวบรวมได้จากผู้เชี่ยวชาญในชั้นแรก ทุกข้อถามมีความจำเป็นที่ควร นำเสนออยู่ในระดับมากและมากที่สุด ยกเว้นข้อถามเกี่ยวกับองค์ความรู้การประสมวงดนตรีพื้นบ้านมังคละกับวงดนตรี ประเภทอื่นๆ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) ผู้วิจัยนำผลสรุปความต้องการและความจำเป็นของรายการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นดนตรี พื้นบ้านมังคละของผู้ใช้ มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาฐานความรู้ออนโทโลยีด้วยโปรแกรม Hozo เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ของโหนดข้อมูล ได้จำนวนทั้งสิ้น 51 โหนด จำแนกได้เป็น 5 ระดับชั้นข้อมูล (Level) ตั้งแต่ 0-4 ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 ฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านมังคละของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

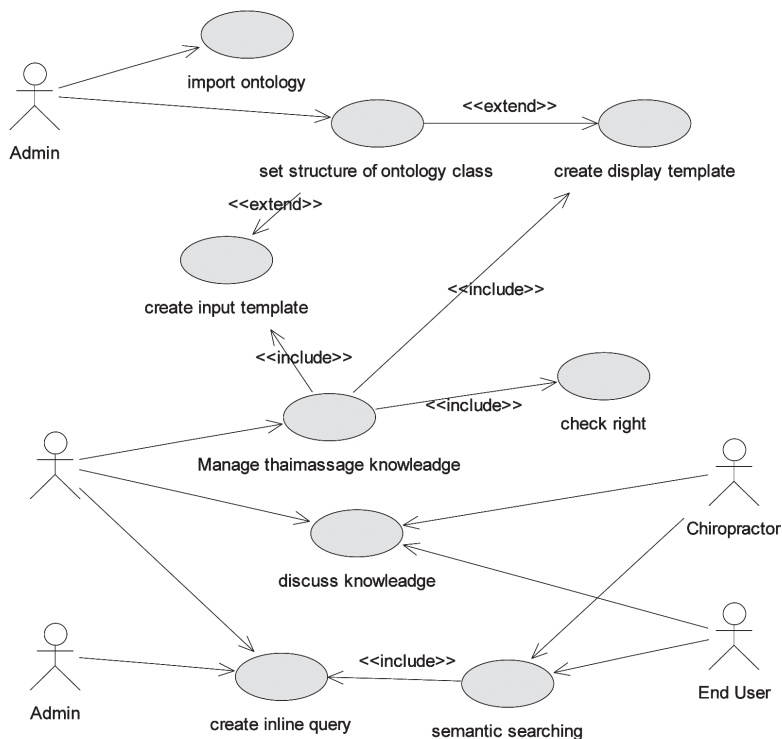
จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสร้างฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์เพื่อเก็บรวบรวมสาระความรู้ที่รวบรวมได้จากตำราและผู้เชี่ยวชาญ ด้วยโปรแกรมจัดการฐานข้อมูล MySQL เพื่อให้ตารางข้อมูล (Table) ต่างๆ ในฐานข้อมูลมีความสอดคล้องกับโครงสร้างของโหนดบนออนโทโลยี เพื่อรองรับการต่อเชื่อมกับฐานความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังหลักการในภาพ 2

ภาพที่ 2 การสร้างฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับโครงสร้างของโหนดบนออนโทโลยี

4) การศึกษาและรวบรวมผลการประเมินความถูกต้องของฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านมังคละจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และครูผู้ควบคุมวงดนตรี จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกับที่ใช้ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ในข้างต้น พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าโครงสร้างโหนดในภาพรวมมีความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 99.0 และเห็นว่าโครงสร้างโหนดไม่ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 1.0 และหากพิจารณาจำแนกตามรายชั้นความรู้ พบว่า ชั้นความรู้ที่ 2, 3 และ 4 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าโครงสร้างถูกต้องและไม่ต้องการปรับแก้ไขใดๆ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนชั้นความรู้ที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าโครงสร้างโหนดมีความถูกต้องร้อยละ 96.0 และไม่ถูกต้องร้อยละ 4.0 แต่เสนอแนะให้ปรับแก้ไขชื่อภาษาไทยของโหนด “กระบวนกรร่า” ไปเป็น “กระบวนทำร่า” จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้โครงสร้างของโหนดตามผลสรุปการประเมินฐานความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้แนวคิดเชิงวัตถุ

ภาพที่ 3 Use Case Diagram ส่วนประมวลผลของระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านมั่งคละ

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์และออกแบบระบบตามหลักการ UML ที่ได้ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้โดยใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปเดี่ยววิกิเชิงความหมาย พร้อมทั้งใช้ภาษา PHP และไลบรารี RAP API for PHP เป็นส่วนช่วยติดต่อเว็บวิกิพีเดียกับฐานความรู้ออนโทโลยีดนตรีพื้นบ้านม้งคลองตงภาพ 4-7

Upload RDF

File:

Browse...

Base:

ภาพที่ 4 หน้าจอนำเข้าโครงสร้างออนโทโลยีในรูปแบบไฟล์ OWL

รายการ	ชื่อแอปเจค(อังกฤษ)	ชื่อแอปเจค(ไทย)	แก้ไข
1	#Musical	เครื่องดนตรี	Click
	@identity	ลักษณะเฉพาะ	Click
	@duties	หน้าที่การบรรเลง	Click
	@local_call	ชื่อเรียกภาษาถิ่น	Click
	@musicalmade	กรรมวิธีการสร้างเครื่องดนตรี	Click
	@selectmaterial	การเลือกวัสดุสร้างเครื่องดนตรี	Click

ภาพที่ 5 หน้าจอจัดการโครงสร้างโหนดบนออนไลน์ให้เป็นภาษาไทย

Ying หน้าพูดคุยของจีน คำส่วนตัว รายการเฝ้าดู เรื่องที่เขียน ล็อกเอาต์

หน้า สอนหน้า อ่าน แก้ไข ดูประวัติ ไป สืบค้น

กลองม้งคละ

ป้ายบอกทาง

หน้าหลัก

ศูนย์รวมชุมชน

เหตุการณ์ปัจจุบัน

ปรับปรุงล่าสุด

สุ่มหน้า

วิธีใช้

เครื่องมือเพิ่ม

หน้าที่ลิงก์มา

ปรับปรุงที่เกี่ยวข้อง

สปีชีล

หน้าพิเศษ

```

{{รูปภาพ (Drumungkala_picture) |Drumungkala.png|}}

{{กลองม้งคละ (Drumungkala)
|ลักษณะเฉพาะ (identity)= เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีเสียงโกรก ๆ
|หน้าที่การบรรเลง (duties)= ใช้ตีขัณฑ์จังหวะกับกลองยี่นและกลองหลอน และเป็นเครื่องดนตรีที่เพิ่มสีสันให้กับวงม้งคละ
|ชื่อเรียกภาษาถิ่น (local_call)= กลองโกรก
}}

==กลองม้งคละ (Drumungkala)==
ลักษณะเฉพาะ [[identity:{{{ลักษณะเฉพาะ (identity)}}}]]

หน้าที่การบรรเลง [[duties:{{{หน้าที่การบรรเลง (duties)}}}]]

ชื่อเรียกภาษาถิ่น [[local_call:{{{ชื่อเรียกภาษาถิ่น (local_call)}}}]]

{{กรรมวิธีการสร้างเครื่องดนตรี (musicalmade)
|กรรมวิธีการสร้างเครื่องดนตรี (Musicalmade)= หน้ากลองหุ้มด้วยหนังซึ่งด้วยเชือกในลอนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ5นิ้ว ยาวประมาณ 11-12นิ้ว
|วัสดุที่ใช้สร้าง (materialmusical)= ไม้ขนุน, เชือกในลอน
|ขั้นตอนการสร้าง (madestep)= -
}}

{{ลักษณะเฉพาะ (Identitybuilding)
|ผู้สร้าง (Inventor)= โรงเรียนวัดจอมทอง
}}

```

แม่แบบกรอกข้อมูลกลองม้งคละ

แม่แบบกรอกข้อมูลกลองม้งคละ

แม่แบบกรอกข้อมูลกลองม้งคละ

ภาพที่ 6 การนำแม่แบบกรอกและแสดงองค์ความรู้เครื่องดนตรีมาสร้างบนวิกิพีเดียเชิงความหมาย

ย้ายบล็อกทาง

หน้าหลัก

ศูนย์รวมชุมชน

เหตุการณ์ปัจจุบัน

ปรับปรุงล่าสุด

ค้นหา

วิธีใช้

เครื่องมือเพิ่ม

หน้าที่ลิงก์มา

ปรับปรุงที่เกี่ยวข้อง

สับโพล

หน้าที่เด่น

หน้าสำหรับพิมพ์

ลิงก์ถาวร

Browse properties

กลองมั่งคละ(Drummungkala)

ลักษณะเฉพาะ เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีเสียงโกรก ๆ

หน้าที่การบรรเลง ใช้ดีดขัดจังหวะกับกลองอื่นและกลองหลอน และเป็นเครื่องดนตรีที่เพิ่มสีสันให้กับวงมั่งคละ

ชื่อเรียกภาษาถิ่น กลองโกรก

กรรมวิธีการสร้างเครื่องดนตรี(musicalmade)

กรรมวิธีการสร้างเครื่องดนตรี หน้ากลองทำด้วยหนังสัตว์เชือกในลอนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ5นิ้ว ยาวประมาณ 11-12นิ้ว

วัสดุที่ใช้สร้าง ไม้ขนุน, เชือกในลอน

ขั้นตอนการสร้าง -

ลักษณะเฉพาะ(Identitybuilding)

ผู้สร้าง โรงเรียนวัดจอมทอง

[แก้ไข]

กลองมั่งคละ

Facts about กลองมั่งคละ

Duties	ใช้ดีดขัดจังหวะกับกลองอื่นและกลองหลอน และเป็นเครื่องดนตรีที่เพิ่มสีสันให้กับวงมั่งคละ +
Identity	เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีเสียงโกรก ๆ +
Inventor	โรงเรียนวัดจอมทอง +
Local call	กลองโกรก +
Madestep	- +
Materialmusical	ไม้ขนุน, เชือกในลอน +
Musicalmade	หน้ากลองทำด้วยหนังสัตว์เชือกในลอนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ5นิ้ว ยาวประมาณ 11-12นิ้ว +

ภาพที่ 7 ผลลัพธ์การนำเสนอองค์ความรู้เครื่องดนตรีบนวิกิพีเดียเชิงความหมาย

ผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการของผู้ใช้จำนวนทั้งสิ้น 52 คน เกี่ยวกับคำสำคัญ (Keywords) ที่ต้องการสืบค้นผ่านระบบจัดการองค์ความรู้ที่จะพัฒนาขึ้นใน 5 ลำดับแรก ซึ่งรวบรวมได้จากแบบสอบถามเพื่อหารูปแบบ ซึ่งได้ผลดังนี้

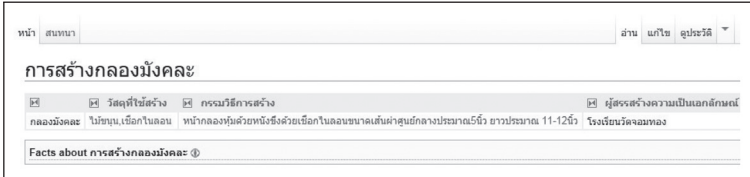
- ลำดับที่ 1 คำว่า “การสร้างกลองมั่งคละ” คิดเป็นร้อยละ 34.6
- ลำดับที่ 2 คำว่า “โรงเรียนวัดจอมทอง” คิดเป็นร้อยละ 25.0
- ลำดับที่ 3 คำว่า “ท่าแร่” คิดเป็นร้อยละ 17.3
- ลำดับที่ 4 คำว่า “โน้ตเพลง” คิดเป็นร้อยละ 13.5
- ลำดับที่ 5 คำว่า “เครื่องแต่งกาย” คิดเป็นร้อยละ 9.6

จากนั้นได้นำคำสำคัญ (Keywords) “การสร้างกลองมั่งคละ” ที่ได้รับความนิยมสูงสุด มาสร้างคำสั่งอินไลน์ควรี (Inline Query) บนระบบ เพื่อให้สามารถรองรับการให้บริการสืบค้นองค์ความรู้ ซึ่งได้ผลลัพธ์ดังภาพ 8

```

{{#ask:
[[local_call:กลองโกรก]]
|?materialmusical=วัสดุที่ใช้สร้าง
|?Musicalmade=กรรมวิธีการสร้าง
|?Inventor=ผู้สรรค์สร้างความเป็นเอกลักษณ์
|format=table
}}

```


ภาพที่ 8 การสร้างคำสั่ง Inline Query ให้กับ Keyword “การสร้างกลองมั่งคละ”

3. ผลการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งคละ

เมื่อทำการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งคละเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำการติดตั้งและประเมินความพึงพอใจผู้ใช้งานในสถานะผู้จัดการข้อมูลและผู้ใช้ทั่วไปจำนวนทั้งสิ้น 100 คน ที่มีต่อประสิทธิภาพของโครงสร้างและรูปแบบระบบจัดการองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งคละ พบว่า ระบบในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 60.4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน (Usability Test) คิดเป็นร้อยละ 68.9 2) ด้านประสิทธิภาพของระบบที่สามารถทำได้ตามที่ความต้องการ (Performance Test) คิดเป็นร้อยละ 61.3 3) ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Security Test) คิดเป็นร้อยละ 59.1 4) ด้านความถูกต้องและประสิทธิภาพของระบบที่สามารถทำงานได้ตามฟังก์ชันงาน (Function Test) คิดเป็นร้อยละ 59.0 และ 5) ด้านความถูกต้องและประสิทธิภาพของระบบที่สามารถทำงานได้ตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Function Requirement Test) คิดเป็นร้อยละ 53.6

การอภิปรายผล

1. การวิจัยในขั้นการรวบรวมองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจากผู้เชี่ยวชาญหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้เทคนิคการสร้างเครือข่ายแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เกิดผลสำเร็จด้วยดี ดังจะเห็นได้จากการสร้างต้นแบบฐานความรู้ออนโทโลยีจากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคสโนว์บอลในขั้นต้น และนำมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการประเมินความถูกต้องในโครงสร้างฐานความรู้อีกครั้ง แล้วพบว่ามีความถูกต้องมากถึงร้อยละ 99 ของโครงสร้างทั้งหมด รวมทั้งเทคนิคสโนว์บอลเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะใช้ในการรวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่นจากบุคคลสู่บุคคล (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538)

2. การวิจัยในขั้นการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ ทำให้พบว่า ภาษา PHP5 และไลบรารี Rap API for PHP สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างการเชื่อมต่อออนโทโลยีเข้ากับวิกิพีเดียเชิงความหมายที่ใช้ภาษา PHP 5 และใช้หลักการเชิงวัตถุในการพัฒนาเช่นเดียวกันได้อย่างเสถียรและมีประสิทธิภาพ และในขั้นการพัฒนาระบบยังค้นพบจุดด้อยของวิกิพีเดียเชิงความหมาย ที่ควรพัฒนาต่อยอดเพิ่มเติมในส่วนโมดูลแม่แบบให้สามารถติดต่อเพื่อถ่ายโอนข้อมูลไปยังระบบฐานข้อมูลของวิกิพีเดียเพื่อให้เกิดการสร้างข้อมูลความรู้แบบอัตโนมัติไปพร้อมๆ กับการสร้าง (Generate) ส่วนการนำเสนอข้อมูลแบบวิกิพีเดียให้ผู้เข้าชมถึงผ่านอินเทอร์เน็ตได้โดยทันที ทั้งนี้จะช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาการจัดเตรียมข้อมูลองค์ความรู้เพื่อนำเสนอจากเดิมลงอีกมาก

3. ผลสรุปจากการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อระบบจัดการองค์ความรู้ พบว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจในด้านความง่ายในการใช้งานระบบ (Usability Test) มาเป็นอันดับ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากซอฟต์แวร์สำเร็จรูปวิกิพีเดียเชิงความหมายที่ผู้วิจัยเลือกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาส่วนนำเสนอองค์ความรู้นั้น มีความยืดหยุ่นในการทำงานและมีการออกแบบเมนูต่างๆ เรียบง่าย ผู้ใช้สามารถหยิบจับเพื่อใช้งานได้ง่าย พร้อมทั้งมีคู่มือออนไลน์เพื่อนำการใช้งานระบบทุกขั้นตอนโดยละเอียด (คิวกร สิริวัฒนานนท์, 2551) รวมถึงการออกแบบส่วนโมดูลสร้างแม่แบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาเพิ่มเติมขึ้นในงานวิจัยนี้ ได้เน้นการออกแบบที่เรียบง่าย มีการแจ้งเตือนหรือให้คำอธิบายเมื่อผู้ใช้กระทำผิดพลาดทุกขั้นตอนเช่นเดียวกัน ส่วนด้านความถูกต้องและประสิทธิภาพของระบบที่สามารถทำงานได้ตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Function Requirement Test) ซึ่งผู้ที่มีความพึงพอใจในอันดับสุดท้าย อาจเนื่องมาจากการจัดการข้อมูลในส่วนของการเพิ่มและแก้ไขขององค์ความรู้บนวิกิพีเดียเชิงความหมาย จะต้องใช้วิธีการเพิ่มหรือแก้ไขโดยการเขียนคำสั่งในลักษณะแม่แบบซึ่งมีความซับซ้อน หากผู้ใช้ไม่ได้ศึกษาคู่มือการจัดการแม่แบบที่เตรียมไว้ให้ ก็จะมีส่งผลให้เกิดความผิดพลาด และเกิดความพึงพอใจน้อยตามมา

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะเพื่อการต่อยอดงานวิจัยนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นใน 2 ประเด็นได้แก่

1. ควรพัฒนาระบบให้สามารถสร้างการเชื่อมต่อกับฐานความรู้ออนไลน์ได้โดยตรง และมีส่วนถ่ายโอนโครงสร้างโหนดออนไลน์ไปยังระบบฐานข้อมูลของวิกิพีเดียเพื่อให้เกิดการสร้างข้อมูลความรู้แบบอัตโนมัติบนหน้าวิกิพีเดียเชิงความหมายได้ในทันที ทั้งนี้จะทำให้ลดขั้นตอนการจัดเตรียมข้อมูลแม่แบบลงไป
2. ควรพัฒนาให้ระบบสามารถรองรับการสืบค้นองค์ความรู้โดยใช้คำสำคัญ (Keywords) ที่หลากหลาย รวมทั้งสามารถค้นหาคำที่พิมพ์เฉพาะคำหรือตัวอักษรขึ้นต้นหรือเป็นส่วนหนึ่งใน Keywords ใดๆ ก็ได้ตามความต้องการของผู้ใช้งาน

เอกสารอ้างอิง

- โรงเรียนวัดจอมทอง. 2553. **หลักสูตรท้องถิ่นดนตรีมงคล (ฉบับร่าง)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. 2538. **ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิวกร สิริวัฒนานนท์. 2551. **การสร้างต้นแบบออนไลน์ในประเทศไทยด้วยวิกิพีเดีย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศูนย์ความรู้เฉพาะด้านวิศวกรรมความรู้และวิศวกรรมภาษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ม.ป.ป. **ระบบสนับสนุนการบำรุงรักษาออนไลน์** อ้างถึง Seartout [Seartout *et al.*, 1996]. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://naist.cpe.ku.ac.th/iknow/report/report2007/six.pdf>. (2 มกราคม 2554).
- สมชาย เตือนเพ็ญ. ม.ป.ป. **อัจฉริยลักษณ์เมืองบางขลัง**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.bangkhung.go.th/book%20teenee%202/72-103.pdf>. (2 มกราคม 2554).

รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

THE LEARNING STYLES OF STUDENTS, FACULTY OF LIBERAL ARTS,
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY RATTANAKOSIN

ศิริสุข นาคะเสนีย์

ประจำปีที 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

THE LEARNING STYLES OF STUDENTS, FACULTY OF LIBERAL ARTS,
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY RATTANAKOSIN

ศิริสุข นาคะเสนีย์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ จำแนกตามเพศ ชั้นปี และสาขาวิชา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาของคณะศิลปศาสตร์ ภาควิชาที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 240 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.7960 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี Scheffe ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา และแบบอิสระ อยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่มีเพศ และสาขาวิชาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน และนักศึกษาที่เรียนชั้นปีแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ แบบหลีกเลี่ยง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, นักศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the learning styles of students of the Faculty of Liberal Arts, classified by gender, class level and major. The sample of 240 students selected by stratified random sampling method were of 2011 academic year in the second semester, Faculty of Liberal Arts. The instrument used for collecting data was questionnaires which had reliability 0.7960. Data were analyzed by using the percentage, mean, standard deviation, t-test, One Way ANOVA and multiple comparison test with Scheffe. The research findings were as follows: The students' learning styles in participant, collaborative, dependent and independent were at a much level. Different genders and majors of students did not have an effect in learning styles. On the other hand, students by class levels revealed the different avoidance learning style significantly at statistic level of 0.05.

Keywords: Learning Style, Student

* สาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

บทนำ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ได้จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ จำนวน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาจีน สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น และสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล โดยสาขาวิชาภาษาจีน และสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นนั้นได้ทำการเปิดสอนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 ส่วนสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลได้เปิดสอนในปีการศึกษา 2548 ซึ่งการจัดการศึกษาของคณะศิลปศาสตร์นั้นมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในด้านธุรกิจและในหน่วยงานราชการ รวมทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาต่อ ดังนั้นเพื่อให้นักศึกษาทั้ง 3 สาขาวิชาที่เข้ามาศึกษาต่อในคณะศิลปศาสตร์ได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศตรงตามวัตถุประสงค์ของคณะที่ได้กำหนดไว้ การจัดการเรียนการสอนก็ควรจะต้องจัดเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาทุกคนได้มีโอกาสแสดงความสามารถในการเรียนรู้ทางภาษาและสามารถพัฒนาตนเองได้ แต่สิ่งหนึ่งที่จะทำให้ นักศึกษามีผลการเรียนรู้ทางภาษาต่างประเทศได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับรูปแบบการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาว่าเป็นรูปแบบหรือวิธีการเรียนรู้ใดบ้าง โดยอาจารย์ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจถึงรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษา อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของนักศึกษาในการเรียนรู้ และยิ่งจะช่วยให้อาจารย์สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ว่ามีรูปแบบการเรียนรู้เป็นอย่างไร และเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษา โดยจำแนกตามเพศ ชั้นปีที่ศึกษา และสาขาวิชา เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของคณะศิลปศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ จำแนกตามเพศ ชั้นปี และสาขาวิชา

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาที่มีเพศ สาขาวิชา และชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแตกต่างกัน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ สาขาวิชา และชั้นปีที่ศึกษา ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา 6 แบบ คือ แบบอิสระ แบบหลักเลี้ยง แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
2. ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของคณะศิลปศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาเย่ (อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2546: 188-189) ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

1. การมุ่งเน้นเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
2. ความสัมพันธ์ของการรับรู้กับความคาดหวัง โดยผู้เรียนจะเลือกการรับรู้ในสิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจของตน
3. การปรับขยายการเรียนรู้ เป็นการพยายามจัดสรร ปรับแต่ง ขยายการเรียนรู้ไว้เป็นความจำ ซึ่งมีทั้งการจำระยะสั้น และการจำระยะยาว
4. การสะสมสิ่งที่เรียนรู้ เป็นความสามารถในการเก็บรักษาหรือสะสมสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้คงอยู่ การจำในสิ่งที่เรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม
5. การระลึกได้ เป็นความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว
6. การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นความสามารถในการนำความรู้หรือกฎเกณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
7. การแสดงพฤติกรรมตอบสนองการเรียนรู้ เป็นการที่ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถที่ได้เรียนรู้นั้นมา
8. การแสดงผลย้อนกลับ เป็นการแจ้งผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทราบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจหรือปรับตนเองให้ดีขึ้น หากผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนรู้เร็วก็จะทำให้การเรียนรู้มีผลดีมากขึ้น

อัจฉรา สังข์สุวรรณ (2550: 20-31) ได้กล่าวถึง แบบการเรียนรู้ของนักศึกษาตามแนวคิดของกราชา และไรช์แมน (Grasha and Reichmann) แบ่งเป็น 6 แบบ คือ

1. แบบอิสระ (Independent Style) คือ แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ความคิดในเรื่องการเรียนด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถด้านการเรียนของตนเอง ชอบเรียนรู้สิ่งที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ ชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากงานที่ต้องทำด้วยตนเอง
2. แบบหลีกเลี่ยง (Avoidance Style) คือ แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่กระตือรือร้นในการเรียน สนใจการเรียนน้อย ไม่ชอบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนกับเพื่อนๆ และอาจารย์ มีเป้าหมายการเรียนเพื่อความสำเร็จ โดยไม่คำนึงถึงความรู้ที่จะได้รับ
3. แบบร่วมมือ (Collaborative Style) คือ แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความคิดว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ และเพื่อนๆ เป็นวิธีการเรียนที่ดีที่สุด ชอบทำงานเป็นกลุ่ม ชอบการเรียนในชั้นเรียนที่จัดให้มีการอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียนได้ดียิ่งขึ้น และชอบให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนๆ
4. แบบพึ่งพา (Dependent Style) คือ แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ไม่มากนัก ชอบให้อาจารย์เป็นผู้กำหนดสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ โดยมีความคิดว่าอาจารย์และเพื่อนๆ เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ มีความเชื่อถือในเนื้อหาของตำราและคำบรรยายของอาจารย์ ชอบข้อสอบที่ออกตรงตามตำราหรือที่อาจารย์สอน ไม่ชอบการอภิปรายในชั้นเรียน
5. แบบแข่งขัน (Competitive Style) คือ แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบการเรียนเพื่อให้ได้ผลการเรียนดีกว่าเพื่อนๆ ในชั้นเรียน มีความเชื่อมั่นว่า ตนเองสามารถแข่งขันกับคนอื่นๆ ได้ หวังให้อาจารย์สนใจหรือชมเชย มีความคิดว่าต้องเป็นผู้ชนะในการเรียนเพื่อให้ทุกคนยอมรับ

6. แบบมีส่วนร่วม (Participant Style) คือ แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ชอบการทํากิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ชอบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ชอบให้มีการอภิปรายในชั้นเรียน

สุรศักดิ์ ยอดหาญ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบอิสระ แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยง ตามลำดับ และนักศึกษาที่มีเพศต่างกัน ปีที่เข้าศึกษาต่างกัน สาขาวิชาที่ศึกษาต่างกัน และสถาบันราชภัฏที่ศึกษาต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

พรุ่งทิพย์ กิตติศรีปัญญา (2549: 104-121) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร โดยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (รูปแบบที่ 2) พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษารูปแบบที่ 2 มีพัฒนาการในการใช้ภาษาอังกฤษในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนสูงขึ้น

กนกพร ศรีญาณลักษณ์ (2551: 15-26) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนของนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า นิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่เรียนภาษาจีนมีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนแบบมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นแบบอิสระ แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยง ตามลำดับ นิสิตที่มีเพศต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนไม่แตกต่างกัน นิสิตที่มีชั้นปีต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนแบบหลีกเลี่ยง และแบบพึ่งพาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นิสิตที่มีกลุ่มวิชาต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนแบบหลีกเลี่ยงและแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นิศากร เจริญดี (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้ต่างกัน โดยใช้บทเรียนบนเว็บวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ 2 พบว่า บทเรียนบนเว็บที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.58/82.17 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้ต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด และทำการเปรียบเทียบรายคู่พบว่านักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแตกต่างกับแบบแข่งขัน แบบอิสระ แบบพึ่งพา แบบร่วมมือ และแบบหลีกเลี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิไลลักษณ์ ตางาม และคณะ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแบบร่วมมืออยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ แบบอิสระ แบบพึ่งพา แบบหลีกเลี่ยง และแบบแข่งขัน ตามลำดับ รูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงลบ ส่วนรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 6 แบบ ได้แก่ แบบอิสระ แบบหลีกเลี่ยง แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จำนวน 3 สาขาวิชา รวม 4 ชั้นปี รวมจำนวนทั้งสิ้น 623 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จำนวน 240 คน วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และสาขาวิชา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษา จำนวน 6 แบบ คือ แบบอิสระ จำนวน 8 ข้อ แบบหลีกเลี่ยง จำนวน 10 ข้อ แบบร่วมมือ จำนวน 8 ข้อ แบบพึ่งพา จำนวน 8 ข้อ แบบแข่งขัน จำนวน 8 ข้อ และแบบมีส่วนร่วม จำนวน 6 ข้อ คำถามทั้งหมดมีลักษณะเป็นแบบ Rating Scale 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ทั้ง 6 แบบ คือ 1. แบบอิสระ 2. แบบหลีกเลี่ยง 3. แบบร่วมมือ 4. แบบพึ่งพา 5. แบบแข่งขัน และ 6. แบบมีส่วนร่วม
3. การตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาคณะศิลปศาสตร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ชุด และนำไปทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7960

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ อินเทอร์เน็ต และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาของคณะศิลปศาสตร ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในระหว่างวันที่ 20-26 มีนาคม 2555 จำนวน 240 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา และมีความสมบูรณ์ สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 240 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2548: 296) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน และกำลังศึกษาชั้นปีที่ 1
2. นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศทั้ง 6 แบบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา และแบบอิสระอยู่ในระดับมาก ส่วนรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบแข่งขันและแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาทุกสาขาวิชา

รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
แบบอิสระ	3.49	.452	มาก
แบบหลีกเลี่ยง	2.79	.661	ปานกลาง
แบบร่วมมือ	3.58	.463	มาก
แบบพึ่งพา	3.55	.431	มาก
แบบแข่งขัน	3.38	.505	ปานกลาง
แบบมีส่วนร่วม	3.62	.510	มาก
เฉลี่ยรวม	3.40	.319	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาทุกสาขาวิชาทั้ง 6 แบบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40) เมื่อพิจารณาในแต่ละแบบ พบว่า นักศึกษาทุกสาขาวิชามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา และแบบอิสระ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.62, 3.58, 3.55 และ 3.49 ตามลำดับ) ส่วนรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.38 และ 2.79 ตามลำดับ)

3. นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยรวมและรายแบบไม่แตกต่างกัน ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำแนกตามเพศ

รูปแบบการเรียนรู้	เพศชาย		เพศหญิง		t	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
รูปแบบการเรียนรู้โดยภาพรวม	3.41	.327	3.40	.315	.31	.76
แบบอิสระ	3.54	.479	3.47	.445	1.09	.28
แบบหลีกเลี่ยง	2.89	.736	2.76	.640	1.22	.22
แบบร่วมมือ	3.65	.478	3.56	.459	1.16	.25
แบบพึ่งพา	3.50	.424	3.57	.432	-.96	.34
แบบแข่งขัน	3.30	.599	3.40	.478	-1.22	.23
แบบมีส่วนร่วม	3.59	.544	3.63	.502	-.44	.66

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า เพศกับรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยภาพรวม และรายรูปแบบ ไม่มีความแตกต่างกัน

4. นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยรวมและรายแบบไม่แตกต่างกัน ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษารวมทุกแบบ จำแนกตามสาขาวิชา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	.028	2	.014	.138	.871
ภายในกลุ่ม	23.984	237	.101		
รวม	24.012	239			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า p-value มีค่าเท่ากับ .871 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่า นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่แตกต่างกัน

5. นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบอิสระ แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา และแบบมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลีกเลี่ยงและแบบแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลดังตารางที่ 4-ตารางที่ 7

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาแบบหลีกเลี่ยง จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	4.929	3	1.643	.3896	.010*
ภายในกลุ่ม	99.514	236	.422		
รวม	104.442	239			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า p-value มีค่าเท่ากับ .010 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลีกเลี่ยงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe ผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลีกเลี่ยง จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลีกเลี่ยง	$\bar{X}$	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
		2.64	3.02	2.80	2.73
ชั้นปีที่ 1	2.64	-	.38*	.16	.10
ชั้นปีที่ 2	3.02				
ชั้นปีที่ 3	2.80				
ชั้นปีที่ 4	2.73				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 เมื่อทดสอบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบหลีกเลี่ยง โดยจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า ชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลีกเลี่ยง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลีกเลี่ยง สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาแบบแข่งขัน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2.034	3	.678	2.716	.045*
ภายในกลุ่ม	58.931	236	.250		
รวม	60.966	239			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า p-value มีค่าเท่ากับ .045 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบแข่งขันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ผลดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบแข่งขัน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบแข่งขัน	$\bar{X}$	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
		3.51	3.39	3.26	3.33
ชั้นปีที่ 1	3.51	-	.11	.25	.17
ชั้นปีที่ 2	3.39				
ชั้นปีที่ 3	3.26				
ชั้นปีที่ 4	3.33				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 เมื่อทดสอบความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบแข่งขัน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า ชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบแข่งขันไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษา

นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศทั้ง 6 แบบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา และแบบอิสระอยู่ในระดับมาก ส่วนรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ศรีฐานลักษณ์ (2551: 15-26) พบว่า นิสิตที่เรียนภาษาจีนมีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนแบบมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นแบบอิสระ แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยง สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา สังข์สุวรรณ (2550: 20-31) ซึ่งพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้แบบการเรียนรู้แบบพึ่งพาสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศกร เจริญดี (2550: บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ ตางาม และคณะ (2550: บทคัดย่อ) พบว่า นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแบบร่วมมืออยู่ในระดับสูง และยังพบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจะเห็นได้ว่านักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ชอบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในชั้นเรียน จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน มีความตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยจะรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ เมื่อต้องทำงานร่วมกัน การเรียนรู้เกิดจากความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน และอยากให้อาจารย์ออกข้อสอบตามตำราหรือตามที่อาจารย์สอน เห็นว่าอาจารย์และเพื่อนๆ จะเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ นอกจากนี้นักศึกษาจะเรียนรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่มีความสำคัญ และจะจดจำสิ่งนั้นได้ดียิ่งขึ้น

2. การเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ แตกต่างตามลักษณะประชากรของนักศึกษา

นักศึกษาที่มีเพศ และสาขาวิชา แตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลักเลียง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ศรีญาณลักษณ์ (2551: 15-26) พบว่า นิสิตที่เรียนภาษาจีนที่มีเพศแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนไม่แตกต่างกัน และนิสิตที่มีชั้นปีต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนแบบหลักเลียง และแบบพึ่งพาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในด้านภาษาต่างประเทศ อาจารย์ผู้สอนไม่ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศของผู้เรียน เนื่องจากในสภาพสังคมปัจจุบันเพศชายและเพศหญิงมีความเสมอภาคกัน เพศหญิงสามารถที่จะเรียนรู้ภาษาต่างประเทศได้เท่าเทียมกับเพศชาย สำหรับสาขาวิชานั้น เนื่องจากคณะศิลปศาสตร์จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ซึ่งทั้ง 3 สาขาวิชามีลักษณะการเรียนรู้ในด้านภาษาต่างประเทศเช่นเดียวกัน จึงทำให้นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่แตกต่างกัน โดยนักศึกษาทั้ง 3 สาขาวิชาจะมีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ชอบทำกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน ชอบการทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าการทำงานคนเดียว

ส่วนนักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลักเลียง แตกต่างกันนั้น เนื่องจากนักศึกษาในชั้นปีที่ 2 มีการเรียนภาษากับอาจารย์ชาวต่างชาติ ซึ่งอาจทำให้อาจารย์ไม่เข้าใจรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา นอกจากนี้นักศึกษาจะต้องเลือกเรียนในวิชาโท ซึ่งมีภาษาแตกต่างจากวิชาเอกของนักศึกษา จึงทำให้นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้แบบหลักเลียงได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน และศึกษาชั้นปีที่ 1 นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศทั้ง 6 แบบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา และแบบอิสระอยู่ในระดับมาก ส่วนรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแบบแข่งขัน และแบบหลักเลียงอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาที่มีเพศ และสาขาวิชาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบบหลักเลียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 อาจารย์ผู้สอนควรหารูปแบบการสอนใหม่ๆ และมีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้นักศึกษามีความสนใจในการเรียนภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น
- 1.2 อาจารย์ผู้สอนควรจัดกิจกรรมทางด้านภาษาต่างประเทศที่หลากหลายวิธี ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และเพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทบทวนทักษะในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น
- 1.3 อาจารย์ผู้สอนควรมีกลวิธีในการสอนเสริม และมีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้นักศึกษามีความมั่นใจในการใช้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น
- 1.4 คณะศิลปศาสตร์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนของคณะศิลปศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาในทุกสาขาวิชาของคณะศิลปศาสตร์
- 2.2 ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์
- 2.3 ควรทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนของอาจารย์และรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์
- 2.4 ควรทำการศึกษาถึงปัญหาในการเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ศรีญาณลักษณ์. 2551. รูปแบบการเรียนภาษาจีนของนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 19, 3 (มิถุนายน-กันยายน 2551): 15-26.
- พรุ่งทิพย์ กิตติศรีปัญญา. 2549. การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร โดยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (รูปแบบที่ 2). **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**. 8, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2549): 104-121.
- นิศากร เจริญดี. 2550. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีแบบการเรียนต่างกัน โดยใช้บทเรียนบนเว็บ **วิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วิไลลักษณ์ ตางาม และคณะ. 2550. รูปแบบการเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. **รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2548. **การวิจัยธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สุรศักดิ์ ยอดหาญ. 2546. รูปแบบการเรียนรู้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- อารี พันธุ์ณี. 2546. **จิตวิทยาสร้างสรรคการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: ไยไหม เอ็ดดูเคท.
- อัจฉรา สังข์สุวรรณ. 2550. แบบการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. **วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม**. 3, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2550): 20-31.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

FACTORS AFFECTING THE ORGANIZATION EFFECTIVENESS
OF RAJABHAT UNIVERSITIES

รองศาสตราจารย์พิทยาภรณ์ มานะจุติ

ประจำปี ที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

FACTORS AFFECTING THE ORGANIZATION EFFECTIVENESS OF RAJABHAT UNIVERSITIES

รองศาสตราจารย์พิทยาภรณ์ มานะจุติ*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารระดับคณบดีและรองคณบดี 210 คน อาจารย์ผู้สอน 348 คน และนักศึกษาชั้นปีที่สี่ 479 คน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 21 แห่ง พบว่า ประสิทธิภาพขององค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏจากการประเมินในปี 2553 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับดี ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางตรง ได้แก่ คุณภาพของบุคลากร ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางอ้อม ได้แก่ ลักษณะองค์กร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน ตัวแปรทุกตัว มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกโดยสมบูรณ์กับประสิทธิผลองค์กรผ่านตัวแปรคุณภาพบุคลากร

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, ประสิทธิภาพ, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ABSTRACT

This description research aimed to study the organization effectiveness and factors affecting the organization effectiveness of Rajabhat Universities. The informant were 210 Dean and Vice-Dean, the sample consisted of 348 faculty members and 479 fourth year undergraduate students from 21 Rajabhat Universities. The research found that the organization effectiveness in the year 2010 was 3.09 average point at good level. The factors directly related to the organization effectiveness was the quality of human resources where as the characteristic of the organization, the use of information and technology and administrative policies and practices were indirectly related. All dependent variables completely had positive direct relationship to the organization effectiveness through the quality of human resources.

Keywords: Factors affecting, Effectiveness, Rajabhat Universities

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทนำ

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันระดับสูงของสังคม ทำหน้าที่ผลิตกำลังคนเพื่อออกไปรับใช้ประเทศชาติ จึงเป็นเสมือนแหล่งมันสมองของชาติ มีหน้าที่หลักคือสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าในวิทยาการและสร้าง “ความเป็นเลิศทางวิชาการ” ภายใต้ความมีอิสระเสรีทางวิชาการ และสร้างความทัดเทียมในโอกาสทางการศึกษา ซึ่งใช้ปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2543: 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ (พ.ศ.2545-2549) ให้เร่งรัด ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาสู่ระดับสากล โดยเฉพาะสถาบันที่มีความพร้อมให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก ในขณะเดียวกัน กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการอุดมศึกษา โดยมุ่งไปที่คุณภาพสอดคล้องยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กล่าวว่า อุดมศึกษาไทยจะต้องหยุดการขยายตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากเยาวชนวัยเข้าเรียนจะลดน้อยลง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 7) คุณภาพอุดมศึกษาโดยรวมย่อมลดลง ถ้าเน้นแต่ปริมาณ เมื่อสิ้นสุดแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ.2565 การอุดมศึกษาไทยต้องสามารถพัฒนาคุณภาพโดยสามารถยกระดับการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานและพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การกำกับมาตรฐานและเครือข่ายอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 20)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีภูมิหลังในการเป็นวิทยาลัยครูมาก่อน โดยได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ตรา “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547” ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพลังของแผ่นดิน พัฒนาพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญา สร้างสรรค์ศิลปวิทยาการ ความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2547: 1-2) มีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เปิดดำเนินงานอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศรวม 40 แห่ง แต่ละแห่งเป็นอิสระต่อกันในฐานะนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ มีการดำเนินงานประกันคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

สภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากรายงานการสังเคราะห์และวิเคราะห์ตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 ของอำนาจ บุญประเสริฐ (2551: 20-22) พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏมีจุดแข็งด้านการจัดการศึกษา คือ มีระบบการรับนักศึกษาที่หลากหลาย จัดการศึกษาหลายระบบทั้งภาคปกติและภาคนอกเวลา เก็บค่าบำรุงการศึกษาต่ำ เปิดสอนหลากหลายสาขาและอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักศึกษา ในขณะเดียวกันการเปิดสอนในหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันทำให้ขาดจุดเด่นและมีจุดอ่อนที่สังคมยังไม่เชื่อมั่นในคุณภาพตามมาตรฐานการเปิดมหาวิทยาลัย ถูกเรียกร้องให้รับนักศึกษาจำนวนเพิ่มขึ้น มีผลกระทบต่อคุณภาพมาตรฐาน อาจารย์มีภาระงานสูง ทำให้ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาไม่เพียงพอ การจัดกระบวนการเรียนการสอนไม่สามารถฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และพัฒนาความเข้าใจต่อปัญหาสังคมท้องถิ่น และยังต้องเร่งพัฒนาคุณภาพมาตรฐานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในฐานะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นองค์การทางการศึกษาประเภทหนึ่งที่ต้องดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษา การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆ จึงนำไปสู่การคัดสรรตัวแปรปัจจัยหลักพบรวม 4 กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การมากหรือน้อยนั้น จะประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะองค์การ ปัจจัยลักษณะสภาพแวดล้อม ปัจจัยลักษณะบุคลากรและปัจจัยนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ ส่วนตัวแปรประสิทธิผลองค์การนั้น ได้ใช้ผลการประเมินตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ผลการศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลเพิ่มสูงขึ้น และชี้แนะการเสริมสร้างพลังอำนาจที่เข้มแข็งขององค์การในการจัดการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นตามปณิธานในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

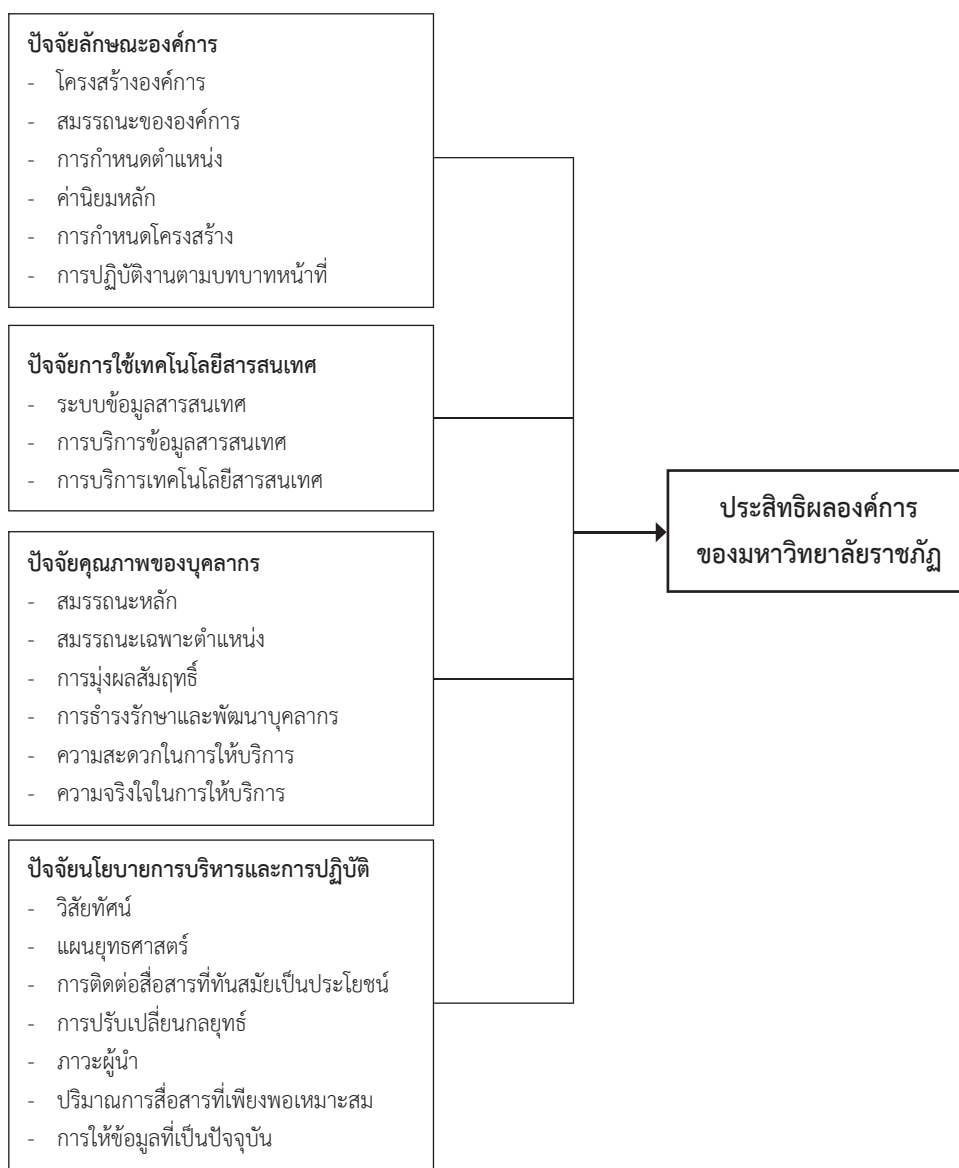
การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ประโยชน์ที่ได้รับ

ทราบระดับประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนาระบบกลไกบริหารการพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ศึกษาจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการ ด้านปัจจัยลักษณะองค์การ ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยคุณภาพบุคลากร และปัจจัยนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ

ขอบเขตด้านประชากร

หน่วยข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เป็นตัวอย่างจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จะประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นผู้บริหารระดับคณบดีและรองคณบดีจากทุกคณะ รวมทั้งสิ้น 210 คน สุ่มตัวอย่างจาก 410 คน ส่วนที่ 2 เป็นอาจารย์ผู้สอนจากทุกคณะ รวมทั้งสิ้น 374 คน สุ่มตัวอย่างจาก 5,683 คน และส่วนที่ 3 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 รวมทั้งสิ้น 531 คน สุ่มตัวอย่างจาก 38,920 คน รวมหน่วยตัวอย่างในการสำรวจ จำนวนทั้งสิ้น 1,115 คน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973: 725) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ร้อยละ 5 และหน่วยข้อมูลทั้งหมด นำมาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 21 แห่ง ซึ่งทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวนกึ่งหนึ่ง จาก 40 แห่งทั่วประเทศ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย ใช้เวลา 1 ปี ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2555 โดยทำการศึกษากับข้อมูลผลการดำเนินงานจัดการศึกษา ระหว่างเดือนมิถุนายน 2553-พฤษภาคม 2554 และมีการประเมินประสิทธิผลในช่วงปี 2554 นับถึงเดือนธันวาคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ใช้วัดตัวแปรต้น คือ ปัจจัยลักษณะองค์การ ประกอบด้วย 4 ตัววัดหลัก ได้แก่ โครงสร้างองค์การ สมรรถนะขององค์การ การกำหนดตำแหน่ง ค่านิยมหลัก ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 2 ตัววัดหลัก ได้แก่ ระบบข้อมูลสารสนเทศ การบริการข้อมูลสารสนเทศ ปัจจัยคุณภาพของบุคลากร ประกอบด้วย 4 ตัววัดหลัก ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะเฉพาะตำแหน่ง การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การธำรงรักษาและพัฒนาบุคลากร ปัจจัยนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ตัววัดหลัก ได้แก่ วิสัยทัศน์ แผนยุทธศาสตร์ การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย เป็นประโยชน์ การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ ภาวะผู้นำ โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ 0.98

ชุดที่ 2 แบบสอบถามนักศึกษาใช้วัดตัวแปรต้น คือ ปัจจัยลักษณะองค์การ ประกอบด้วย 2 ตัววัดหลัก ได้แก่ การกำหนดโครงสร้าง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 2 ตัววัดหลัก ได้แก่ ระบบข้อมูลสารสนเทศ การบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยคุณภาพของบุคลากร ประกอบด้วย 2 ตัววัดหลัก ได้แก่ ความสะดวกในการให้บริการ ความจริงใจในการให้บริการ ปัจจัยนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ประกอบด้วย 2 ตัววัดหลัก ได้แก่ ปริมาณการสื่อสารที่เพียงพอเหมาะสม การให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ 0.86

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้เทคนิคการสุ่มแบ่งชั้นภูมิและแบบแบ่งกลุ่ม (Stratified + Cluster Sampling) สุ่มสถาบันจากแต่ละภูมิภาคไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ได้ 21 แห่ง

ขั้นที่ 2 ใช้เทคนิคการสุ่มแบ่งชั้นภูมิและแบบง่าย (Stratified + Random Sampling) สุ่มบุคคลแต่ละประเภทให้ได้สัดส่วนตามสูตรยามาเน่ (Yamane, 1973: 725) และกระจายตามสถาบันทั้ง 21 แห่ง อย่างเป็นสัดส่วนกันได้จำนวนรวม 1,115 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือและวิธีการ ดังนี้

1. **ข้อมูลทุติยภูมิ** เก็บรวบรวมจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตำรา สิ่งพิมพ์ และการสืบค้นผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประจำปี 2553 จากการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นข้อมูล เชิงปริมาณ เสนอรายงานเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ 5 ระดับ นำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในฐานะเป็นตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. **ข้อมูลปฐมภูมิ** เก็บรวบรวมจากการสอบถามผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ตอน คือ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การ และข้อคิดเห็นทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นำมาวิเคราะห์เป็นภาพรวมของ 21 แห่ง เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนหรืออธิบายความเป็นเหตุเป็นผลได้โดยตรง หรือโดยการพิจารณาร่วมกันระหว่างชุดข้อมูลต่างๆ

2. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามแบบเลือกตอบ 5 ระดับ นำมารวบรวมและจัดลำดับของข้อมูลโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำมาลงรหัสตามลำดับของข้อคำถามแล้วประมวลผลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติพรรณนาและสถิติอนุมานที่เกี่ยวข้อง ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ของเพียร์สัน และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณโดยใช้เทคนิคของ Stepwise และสถิติวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

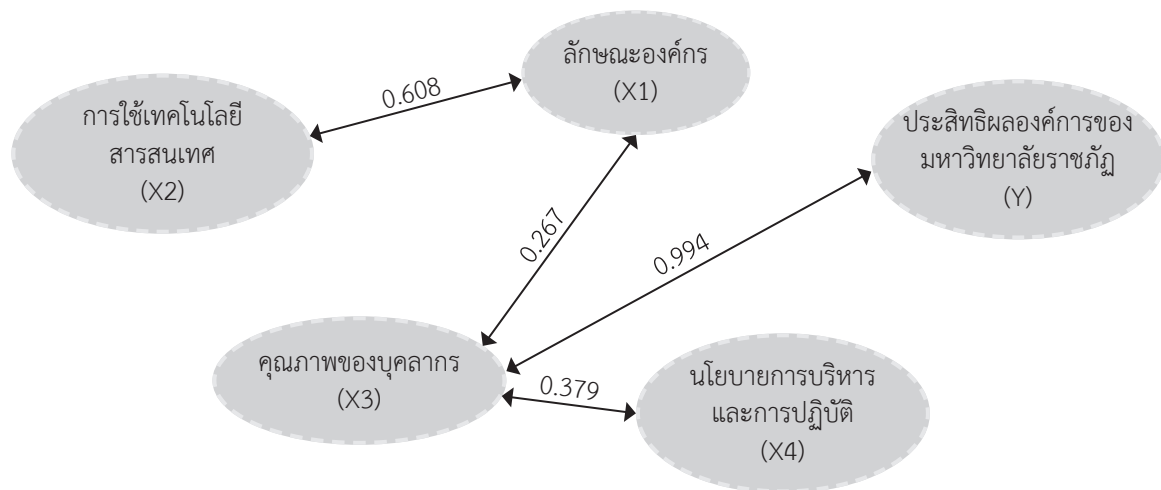
ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบปลายเปิด นำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผลการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. โดยเฉลี่ย อยู่ในเกณฑ์ดี (มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 3.90) ในจำนวนมหาวิทยาลัยราชภัฏ 21 แห่ง มีผลการประเมินระดับดีมาก 1 แห่ง ระดับดี 16 แห่ง ระดับพอใช้ 3 แห่ง และระดับควรปรับปรุง 1 แห่ง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบโดยใช้เครื่องมือในการทดสอบ จำนวน 3 ชนิด คือ สถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน หรือ Pearson Correlation Coefficient สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ หรือ Multiple Regression Analysis สถิติการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย หรือ Simple Linear Regression Analysis และสถิติการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ตามขั้นตอนการทดสอบ สรุปได้ ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบเส้นทางความสัมพันธ์ของโครงสร้างประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภาพ 1 แสดงให้เห็นรูปแบบเส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งสามารถอธิบายในรูปของสมการที่ค้นพบ การอธิบายความหมาย และสรุปผล รายตัวแปรปัจจัยที่ศึกษา ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ภายนอก

การวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า มีความสัมพันธ์ภายนอกระหว่างตัวแปรต้นเพียง 1 ตัวแปร คือ คุณภาพของบุคลากร (X_3) ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามประสิทธิผลองค์การ (Y) โดยสมการถดถอยที่ได้ คือ ประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (Y) = 0.994 คุณภาพของบุคลากร (X_3) + ความคลาดเคลื่อน หรือ (Y) = 0.994 X_3 + e พร้อมควบคุมตัวแปรต้น ลักษณะองค์กร (X_1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) และคุณภาพของบุคลากร (X_3) ไว้เป็นความสัมพันธ์ภายในของตัวแปรต้น ปัจจัยด้านคุณภาพของบุคลากร (X_3) จากสมการดังกล่าว สามารถสรุปเชื่อมโยงเพื่ออธิบายความหมายในเชิงประจักษ์ คือ ความหมายของ X_3 เมื่อ $Y = 0.994X_3 + e$ ถ้า $X_3 = 1$ กับ $e = 0$ (คงที่) แล้ว $Y = 0.994$

ความสัมพันธ์ภายใน

ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลความสัมพันธ์ทางตรงต่อตัวแปรตาม มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านลักษณะองค์กร (X_1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) และนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ (X_4) และมีอิทธิพลความสัมพันธ์ทางอ้อมรวม 2 เส้นทาง ผ่านปัจจัยด้านคุณภาพของบุคลากร (X_3) ดังนี้

เส้นทางแรก มีเส้นทางความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านคุณภาพของบุคลากร (X_3) แล้วตรงต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (Y) ด้วยสมการที่มีน้ำหนักประกอบ คือ $Y = 0.526X_1 + 0.402X_4 + e$

เส้นทางที่สอง มีเส้นทางความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านลักษณะองค์กร (X_1) แล้วอ้อมผ่านต่อไปยังคุณภาพของบุคลากร (X_3) และตรงต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (Y) ด้วยสมการที่มีน้ำหนักประกอบ คือ $Y = 0.453X_2 + 0.434X_4 + e$

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผลประเมินของ สกอ. มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นได้ตามทฤษฎีการบริหารการพัฒนาการอุดมศึกษา โดยทั่วไป การพัฒนาได้พิจารณาถึงการพัฒนารวมของประเทศ อันประกอบด้วย เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิต โดยอาศัยการปลูกฝังรากฐานด้วยการศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนกลไกการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับการแข่งขันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับเริงศักดิ์ สุททวาทิน (2554) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารการพัฒนาอุดมศึกษาของไทยโดยเน้นการบูรณาการและความมีมาตรฐานของผลผลิต ได้แก่ 1) มันคงไม่เพียงเบน 2) มีการบูรณาการยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 3) ต้องมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย 4) มีมาตรฐานคุณภาพที่เชื่อถือได้ โดยเทียบเคียงได้ในระดับสากลในเรื่องความเป็นเลิศทางวิชาการ และคุณลักษณะความมีคุณธรรม เสียสละ และมีจิตสาธารณะของบัณฑิต จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏอันได้จากการประเมินขององค์กรภายนอกที่มีบทบาทสำคัญตามกลไกการประกันคุณภาพในการรับผิดชอบควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับการก้าวสู่การแข่งขันในสังคมอาเซียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับกฤษฎพงศ์ กิรติกร (2547: 1-2) ได้กล่าวถึง บทบาทที่มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการ คือ 1) การแสดงบทบาทด้านความรู้ (Knowledge Workers) 2) การแสดงบทบาทการเป็นผู้ขับเคลื่อนภาคการผลิต (Real Sector Drivers) 3) การแสดงบทบาทระหว่างประเทศ (Global) สอดคล้องกับ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2552: 15) ที่กล่าวว่า ศักยภาพการพัฒนาตนเองของอุดมศึกษาไทยเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาในสังคมอาเซียนได้ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ผลการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่อยู่ในระดับดี ได้บ่งชี้ถึงการพัฒนาทางด้านการศึกษาของไทย ที่ได้ก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพขององค์กรมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่นำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้แก่นานาชาติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากการรวมตัวของสังคมอาเซียน ที่เป็นผลให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา เป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาจำต้องเร่งปรับกระบวนการผลิตบัณฑิตให้มีความพร้อมสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างแสดงจุดยืนสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค มีการดำเนินงานด้านการบริหารคุณภาพภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกันทั้งสิ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553: ก) และเน้นการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา รวมถึงการวิจัยหลังปริญญาเอก ที่เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นผู้นำทางความคิดของประเทศในการขับเคลื่อนการศึกษาไทยให้อยู่ในแนวหน้าระดับสากล และสำหรับการกำกับคุณภาพการบริหารจัดการการอุดมศึกษาที่เป็นการเชื่อมโยงกลไกการบริหารคุณภาพเข้ากับกรอบมาตรฐานระบบกลไก เกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนการติดตาม ตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกตามกลไกการควบคุมของแต่ละสถาบัน การอุดมศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้เพิ่มสูงขึ้นหรือก้าวสู่การเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน

ข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ทุกปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ลักษณะองค์การ (X_1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) คุณภาพของบุคลากร (X_3) และนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ (X_4) ล้วนมีอิทธิพลสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกปัจจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม นำไปสู่การอภิปรายผล ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ทางตรง:

คุณภาพของบุคลากร (X_3) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏในระดับแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการโดยอาศัยสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาไปเพิ่มพูนสมรรถนะของการบริหารจัดการให้มีศักยภาพ การผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพให้สูงขึ้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2548: 13-14) ดังนั้น คุณภาพของบุคลากร (X_3) จึงเป็นปัจจัยที่มีผลให้การจัดการกระบวนการศึกษามีประสิทธิผล ซึ่งนอกจากเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่การบริหารจัดการ การศึกษาของสถาบันการศึกษาที่ช่วยให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษามีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการ

ของสังคมโลก และยังครอบคลุมถึงการพัฒนาการบริหาร หรือเป็นการเพิ่มพูนสมรรถนะของระบบการบริหาร โดยบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีสมรรถนะจึงเป็นผลดีต่อการนำนโยบายการบริหารการศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ตลอดจนนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาทางการศึกษาในระยะยาวของประเทศ โดยมีปัจจัยลักษณะองค์การ (X_1) และนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ (X_4) คอยสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้คุณภาพของบุคลากร (X_3) เป็นหัวใจหลัก ของรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยเดียวที่ส่งผลทางตรงภายนอกต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (Y)

ความสัมพันธ์ทางอ้อม:

- ปัจจัยด้านลักษณะองค์การ (X_1) มีความสัมพันธ์ทางอ้อม 1 ระดับผ่านคุณภาพของบุคลากร (X_3) ต่อประสิทธิผลองค์การ และมีปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) คอยสนับสนุนซึ่งกันและกัน สอดคล้องตามแนวคิดของจิรศักดิ์ จิยะนันท์ (2542: 32) ที่กล่าวถึง “สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบโดยตรงต่อองค์การ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน นโยบายและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เข้ามาควบคุมกำกับ” จึงสอดคล้องต่อเส้นทางของการส่งผลต่อตัวแปรตามของปัจจัยนี้ ส่วนเส้นทางความสัมพันธ์ภายในเส้นทางสุดท้าย เชื่อมโยงผ่านไปยังปัจจัยคุณภาพของบุคลากร ในทิศทางบวกทั้งเส้น คอยสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์การ ที่เป็นแรงผลักดันภายในที่มีอิทธิพลต่อการจัดการและดำเนินงานขององค์การจากภายในองค์การเอง สอดคล้องตามแนวคิดของสมยศ นาวิการ (2543: 14) ที่กล่าวถึง “องค์การก็ถูกคาดหวังจากบุคคลว่า จะได้รับการสนับสนุน ค่าตอบแทน ความมั่นคงของงาน ผลประโยชน์ โอกาสในการทำงาน สถานภาพ และความก้าวหน้า”

- ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) มีความสัมพันธ์ทางอ้อม 2 ระดับต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (Y) ผ่านลักษณะองค์การ (X_1) ตามด้วยคุณภาพของบุคลากร (X_3) ประกอบด้วย ตัวแปรย่อยการบริการข้อมูลสารสนเทศ ($X_{2.1}$) และการบริการเทคโนโลยีการเรียนการสอน ($X_{2.2}$) โดยเป็นการแสดงถึงการบริหารการพัฒนาว่าเป็นการปฏิบัติงานตามแผนที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน และโครงการที่กำหนดไว้ โดยมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ การบริหารงานภายใน (Internal Administration) ที่เป็นการจัดการภายในองค์การกับงาน แผน และกระบวนการตัดสินใจ และสำหรับการบริหารงานภายนอก (External Administration) ได้แก่ การแสดงความรับผิดชอบในการแสวงหาช่องทางที่เอื้อต่อความสำเร็จขององค์การ ได้มีส่วนสำคัญมากที่สุด เนื่องจากการบริหารต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ การมีส่วนร่วมและการปฏิสัมพันธ์กับองค์การอื่นๆ (อุทัย เลาหิเชียร, 2526: 1 และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2551: 25) ดังนั้น การบริหารการพัฒนาโดยอาศัยสภาพแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกขององค์การที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับทิศทางตามนโยบาย แผนงานที่ได้วางไว้ จึงส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ดังที่ปรากฏในระดับดี

- นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง มีความสัมพันธ์ทางอ้อม 1 ระดับผ่านคุณภาพของบุคลากร (X_3) ต่อประสิทธิผลองค์การ แสดงให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีความทันสมัย สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงเป็นการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความทันสมัย (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2548: 13-14) ดังนั้น จึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายการบริหารการศึกษาที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำที่ปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษาให้มีศักยภาพ สามารถผลิตบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีพื้นฐานของการพัฒนาที่มั่นคง เพื่อก้าวสู่การบริหารจัดการศึกษาในระดับที่ดียิ่งขึ้นและทัดเทียมกับนานาชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรดำเนินการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เสริมสร้างลักษณะองค์กร และปรับปรุงนโยบายด้านการบริการ และการปฏิบัติขององค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวม 24 เรื่อง ดังนี้

1. ทบทวนเพื่อพัฒนาการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามระดับชั้นและความชำนาญของผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ อย่างสม่ำเสมอ

2. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีการประสานข้อมูลและกำกับติดตาม การพัฒนาคุณภาพองค์การอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านหน่วยงานกลางทำหน้าที่บังคับบัญชา

3. ทบทวนเพื่อพัฒนาสนับสนุนให้มีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพในองค์การอย่างสม่ำเสมอ

4. ทบทวนเพื่อพัฒนาระบบกลไกในการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ

5. ทบทวนเพื่อพัฒนาขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชาที่เหมาะสมกับบริบทขององค์การ อย่างสม่ำเสมอ

6. ทบทวนเพื่อพัฒนากลวิธีในการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกระดับเพื่อปฏิบัติงานโดยมุ่งประโยชน์ขององค์การ เป็นหลักอย่างสม่ำเสมอ

7. ทบทวนเพื่อพัฒนาการสื่อสารค่านิยมหลักไปสู่บุคลากรทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ

8. ทบทวนเพื่อพัฒนาค่านิยมหลักให้เป็นเครื่องมือผลักดันบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน โดยมุ่งสู่เป้าหมายตามปณิธานของ มหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ

9. ทบทวนเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์การอย่างสม่ำเสมอ

10. ทบทวนเพื่อพัฒนาการให้บริการในองค์การของบุคลากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งงานอย่างสม่ำเสมอ

11. ทบทวนเพื่อพัฒนาการจัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างเหมาะสมเป็นระบบและมีประโยชน์ให้มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

12. ทบทวนเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพียงพอแก่การดำเนินงานของบุคลากร ทุกระดับให้มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

13. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษาสามารถรับคำปรึกษาที่จำเป็นจากผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ได้โดย สะดวกผ่านช่องทางต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

14. ทบทวนเพื่อพัฒนาการสร้างแรงจูงใจแก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ในการปฏิบัติงานเพื่อบริการนักศึกษา ด้วยความจริงใจอย่างสม่ำเสมอ

15. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีจุดเน้นด้านอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ พร้อมประกาศสู่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

16. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามตัวชี้วัดในแผนกลยุทธ์ อย่างสม่ำเสมอ

17. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีกระบวนการถ่ายทอดแผนทุกประเภทสู่ระดับปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

18. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีการกำหนดตัวชี้วัดของแผนกลยุทธ์สอดคล้องกับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

19. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีช่องทางการสื่อสารภายในสถาบันมีความทันสมัย และเป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ

20. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีข้อมูลข่าวสารที่บุคลากรทุกระดับได้รับมีความเป็นปัจจุบัน ทันตามกำหนดเวลา อย่างสม่ำเสมอ

21. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา ผ่านกิจกรรมและ โครงการต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

22. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานวิชาการและงานบริการแก่บุคลากรและหน่วยงาน ภายในอย่างสม่ำเสมอ

23. ทบทวนเพื่อพัฒนาให้มีการสื่อสารข้อมูลระหว่างสถาบันและนักศึกษาให้เกิดปริมาณที่เพียงพอเหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ

24. ทบทวนเพื่อพัฒนาข้อมูลข่าวสารที่นักศึกษาได้รับจากมหาวิทยาลัยให้มีความเป็นปัจจุบัน ทันต่อความต้องการ และกำหนดเวลาอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การจัดเก็บข้อมูลควรมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยเฉพาะข้อมูลผลการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ควรนำมาศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวงรอบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณพงศ์ กีรติกร. 2547. การศึกษาในสหรัฐอเมริกา. อินไซด์ มจร. 4 (2547, กันยายน). 1-2.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. 2552. **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- _____. 2553. **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2553**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- จิรศักดิ์ จิยะนันท์. พฤติกรรมองค์กร. 2542. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=91.0;wap2. (14 มีนาคม 2555).
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2543. **การพัฒนาคณาจารย์**. กรุงเทพฯ: ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2547. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547**. เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 23 ก. (14 มิถุนายน 2547).
- เรังศักดิ์ สุททวาทิน. 2554. การบริหารการพัฒนาสำหรับผู้บริหารการอุดมศึกษาของไทย. **โครงการพัฒนาผู้บริหารระดับสูง**. บรรยาย ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่. 26 กุมภาพันธ์ 2554.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2548. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์การตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. 2552. **ความคาดหวังของคนกรุงเทพมหานครต่อบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัย**. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมยศ นาวิการ. 2545. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- อุทัย เลหาวิเชียร. 2528. **บรรณาธิการ. การบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเอเชีย.
- อำนาจ บุญประเสริฐ. 2551. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก www.images.amnat57.multiply.multiply content.com/.../ (23 มกราคม 2555).
- Steers, R.M. 1977. **Organizational Effectiveness: A Behavioral View**. California: Goodyear.
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introduction Analysis**. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์

ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ETHICAL ROLES OF JOURNALISTS TO REPORT IN
FRONT PAGE OF THAI DAILY NEWSPAPER

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒน์ ภูวทิศ

ประจำปี ที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ETHICAL ROLES OF JOURNALISTS TO REPORT IN FRONT PAGE OF THAI DAILY NEWSPAPER

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒณี ภูวทิศ*

บทคัดย่อ

การวิจัยมุ่งศึกษาบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย มูลเหตุที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ทำงานในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่จำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 167 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่าบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งอยู่ในระดับสูง พิจารณารายด้านพบว่า การนำเสนอคำบรรยายได้ภาพมากที่สุด รองลงมาคือ การนำเสนอรายงานพิเศษ การนำเสนอเนื้อหาข่าว การนำเสนอความน่าเชื่อถือ และการนำเสนอภาพข่าว ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ การทำงาน และประเภทของหนังสือพิมพ์ที่มีความแตกต่าง ไม่ทำให้บทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งแตกต่างกัน มูลเหตุสำคัญที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพคือ นโยบายการนำเสนอข่าว ยอดขายของหนังสือพิมพ์ โฆษณาที่ลงในหนังสือพิมพ์ ภาวะด้านเศรษฐกิจของนักหนังสือพิมพ์ และความไม่เข้มงวดของข้อบังคับทางจริยธรรมวิชาชีพ

คำสำคัญ: บทบาทเชิงจริยธรรม, นักหนังสือพิมพ์, รายงานข่าวสารหน้าหนึ่ง, หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ABSTRACT

This quantitative research aims to investigate the ethical role of journalist to report in front page of Thai daily newspaper. Moreover, the study examined motivations that move journalists to break the code. The sample in this research is 167 journalists who work in Thai daily newspaper that distributed in Bangkok. The questionnaire is used to collect data which are analyzed frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent sample t-test, One-way Analysis of Variance. The research result revealed that ethical role of journalists to report in front page of Thai daily newspaper reporting had high performance. The first five aspects that showed journalist's high morality were photo captions, scoops or special reports, news contents, lead, news photo, respectively. The result of hypothesis testing found that journalists with the different gender, ages, education, work's experience and type of newspaper have not

* คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

different report in front page of Thai daily newspaper. There were five factors that tempted journalists to break the code of ethics. Those are the organization's policy, circulation, sponsorship, personal economic status, and non-strictness of the code of ethics

Keywords: Ethical roles, Journalists, News reporting, Front Page, Thai daily newspaper

บทนำ

ในยุคดิจิทัลเทคโนโลยีการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การกิจสำคัญของสื่อมวลชนคือการรายงานข่าวสารไม่เว้นแม้สื่อที่เก่าแก่อย่างหนังสือพิมพ์ก็ยังคงปฏิบัติบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารเพื่อผู้รับสารนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ดังที่นัทธิหทัย อุบล (2552: 5) กล่าวว่า “หนังสือพิมพ์” ถือเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทอย่างมากในการรายงานเหตุการณ์ได้อย่างล้าลึก กว้างขวาง ทำให้ผู้อ่านได้รับข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน รวดเร็ว ส่งผลให้นักหนังสือพิมพ์ในฐานะผู้รายงานข่าวสารต้องตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ภายใต้ความรับผิดชอบต่อผู้อ่านและสังคม ทำให้หนังสือพิมพ์สามารถสร้างอิทธิพลทางความคิดแก่ผู้รับสารจากการรายงานข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งเดอร์ฟอว์และเดนนิส (Defleur and Dennis, 1996: 347) กล่าวว่า หากสื่อมวลชนมีการหลั่งไหลของข่าวสารอย่างต่อเนื่องก็ย่อมสามารถสร้างอิทธิพลทางความคิดที่ฝังลึกและหล่อหลอมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลด้านความเชื่อมั่น เจตคติ อารมณ์ และพฤติกรรมของผู้รับสารที่เป็นปัจเจกชน (individual)

แต่ช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะพบว่านักหนังสือพิมพ์ผู้รายงานข่าวสารได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงจริยธรรมอยู่บ่อยครั้งทั้งด้านการรายงานข่าวสารที่ผิดจากข้อเท็จจริง บิดเบือน มือคด หลั่งล้าสิทธิของบุคคล ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของผู้สื่อข่าว ตลอดจนการนำเสนอข่าวที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยเฉพาะการนำเสนอข้อความพาดหัวข่าวที่มีลักษณะหมิ่นประมาทหรือเกินจริง ภาพข่าวส่วนตัวในทางอนาจารของบุคคลทั่วไปและบุคคลสาธารณะที่ปรากฏในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ แม้ว่าจะอ้างว่าเป็นการแสดงถึงความตกต่ำทางศีลธรรมของสังคมก็ตาม แต่ในความจริงการเผยแพร่ข้อความหรือภาพดังกล่าว ถือเป็นปัญหาด้านจริยธรรมวิชาชีพที่มีสาเหตุสำคัญจาก “ธุรกิจ” เพียงเพื่อหวังสร้างความดึงดูดใจผู้อ่านซื้อหนังสือพิมพ์เท่านั้นโดยไม่หวั่นว่าจะสร้างความเสียหายต่อผู้ที่ตกเป็นข่าว ความเสื่อมเสียชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กรแต่อย่างใด

แม้ว่าหนังสือพิมพ์จะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อแข่งขันกันเชิงการค้าในฐานะสถาบันธุรกิจเอกชนที่ต้องแสวงหากำไร เพื่อให้องค์กรอยู่รอดก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์ก็ต้องไม่ละทิ้งความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารอย่างมีจริยธรรมตามที่สังคมคาดหวังไว้ ทั้งนี้ตามหลักการสำคัญของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมระบุว่า “สื่อจะต้องปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพของตนเอง” (McQuail, 1992: 116) ยิ่งกว่านั้นหนังสือพิมพ์ก็ถือเป็น “สินค้า” ชนิดหนึ่ง ที่ไม่ใช่สินค้าธรรมดา หากเป็นสินค้าที่กระทบถึงความรอบรู้และภูมิปัญญาของผู้อ่าน จึงเป็นความเหมาะสมที่จะต้องใช้จริยธรรมมาเป็นเครื่องกำกับ (สุภา ศิริमानนท์, 2530: 13)

เธออดอร์ พีเตอร์สัน (Theodore Peterson) ได้รวบรวมข้อวิพากษ์วิจารณ์หนังสือพิมพ์ในช่วงศตวรรษที่ 20 ไว้ดังนี้ คือ 1) ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเองโดยเจ้าของหนังสือพิมพ์เผยแพร่ความคิดเห็นต่างๆ ของตนเองโดยเฉพาะเรื่องการเมืองและเศรษฐกิจโดยพยายามหักล้างความคิดอื่นๆ ที่ขัดแย้งกับตน 2) ตกอยู่ใต้อิทธิพลของวงการธุรกิจใหญ่ๆ และในบางกรณีก็ยอมให้ผู้โฆษณาควบคุมนโยบายและเนื้อหาของตนเอง 3) ขัดขวางการเปลี่ยนแปลงของสังคม 4) มักสนใจกับเรื่องฉาวโฉ่และตื่นตื่นหวาดเสียวมากกว่าเรื่องที่สำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนความบันเทิงก็ขาดเนื้อหาที่เป็นสาระ 5) หลั่งละเมิดเรื่องเรื่องส่วนตัวของปัจเจกชนโดยปราศจากเหตุผลอันยุติธรรม และ 6) ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของชนชั้นหนึ่งทางสังคมและเศรษฐกิจที่เรียกว่า ชนชั้นธุรกิจและผู้ประกอบการใหม่ ทำให้เกิดอันตรายแก่ตลาดเสรีภาพแห่งความคิดเห็นที่หลากหลาย (อ้างถึงใน Schrmuhl, 1984: 40-41)

อาร์ดา เทิดธรรมคุณ (2544: 2) กล่าวถึงข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้สื่อข่าวในสหรัฐอเมริกาของศูนย์วิจัยพีว (The Pew Research Center) ปี ค.ศ.1999 พบว่า วิชาชีพสื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นโดยเฉพาะคุณภาพข่าว เช่น การรายงานข่าวบิดเบือนข้อเท็จจริง การนำเสนอที่คาบเกี่ยวระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น พร้อมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการรายงานข่าวทุกวันนี้เต็มไปด้วยความจริงที่บิดเบือนและการทำงานอย่างลวกๆ สื่อไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของการเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” ได้อย่างเต็มที่ โดยผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการต่างยอมรับว่า การทำกำไรที่เติบโตขึ้นและความกดดันทางธุรกิจกระทบต่อคุณภาพในการรายงานข่าว ทั้งนี้รวมถึงสื่อมวลชนไทยก็เช่นกัน ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากได้รับความคาดหวังจากสังคมว่าคือตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม อีกทั้งหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีหลักฐาน ราคาไม่แพง สามารถรายงานข่าวได้ละเอียด แต่ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็มักถูกตั้งคำถามในเรื่องของความรับผิดชอบด้วยเช่นกัน

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย มุลเหตุการละเมิดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรวิชาชีพหนังสือพิมพ์เพื่อนำไปพัฒนาและส่งเสริมให้นักหนังสือพิมพ์ในฐานะฐานันดรที่ 4 ของสังคม ปฏิบัติหน้าที่ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทเชิงจริยธรรมทางวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างทางลักษณะประชากรของนักหนังสือพิมพ์ต่อบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย
3. เพื่อศึกษาเหตุผลเหตุจูงใจของนักหนังสือพิมพ์ต่อการละเมิดจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. บทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับสูง
2. นักหนังสือพิมพ์เพศชายและเพศหญิงมีบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งแตกต่างกัน
3. นักหนังสือพิมพ์ที่มีอายุและการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งแตกต่างกัน
4. นักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันจะมีบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งแตกต่างกัน
5. นักหนังสือพิมพ์ที่สังกัดประเภทของหนังสือพิมพ์แตกต่างกันจะมีบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงระดับบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย
2. ทราบถึงมูลเหตุจูงใจในการละเมิดจริยธรรมและแนวทางการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การปฏิบัติหน้าที่ในทุกอาชีพไม่ว่าจะด้านใดก็ตามแต่สื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ก็ต้องมีหลักปฏิบัติอันดีเพื่อทำงานด้วยความรับผิดชอบซึ่งเรียกว่า “จริยธรรมทางวิชาชีพ” (Code of ethics) เมื่อมนุษย์สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดดีควรทำ หรือสิ่งใดชั่วควรละเว้น (ประภาศรี สีหอำไพ, 2540: 20) แสดงว่ามีจริยธรรมในตนเอง เมื่อมาประกอบอาชีพ ก็สามารถทำงานร่วมกันด้วยความสงบสุข โดยแต่ละบุคคลจะอาศัยมาตรฐานความประพฤติของคนในสังคมมาเป็นเกณฑ์เพื่อพัฒนาเป็นความประพฤติของตนเอง (โชคดี จันทวงศ์, 2544: 35-36) ทั้งนี้จอห์น ซี เมอร์ริล (John C. Merrill, 1994: 26) เสนอแนวคิดจริยธรรมของอริสโตเติล ที่ผู้สื่อข่าวควรยึดเป็นหลักคือ “Golden Mean” ซึ่งสุกัญญา สุตบรรทัด และคณะ (2537: 2) อธิบายว่า การตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งดีหรือไม่ดีนั้น บุคคลย่อมหลีกเลี่ยงความประพฤติที่สุ่ตรงจนขาดดุลยภาพจนผู้ชำนาญย่อมรู้วิธีการพุ่งทวนออกไปสู่เป้าหมายอย่างแม่นยำ โดยการวางมือในจุดที่เหมาะสมที่สุดของด้ามทวน ซึ่งหมายถึงจุดใดจุดหนึ่งที่ตรงกลางระหว่างความสุดโต่งของปลายทวนและคมทวน รวมทั้งซัพพล สุทธิโยธิน และกิตติชัย อินทร์นุรักษ์ (2549: 17) อธิบายแนวคิดการตัดสินใจทางจริยธรรมวิชาชีพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไว้ 3 ลักษณะคือ 1) การคำนึงถึงบุคคลเป็นหลัก (People-oriented) เป็นการตัดสินใจจะนำเสนอข่าวสารหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้รับสารเป็นสำคัญ ทั้งนี้สื่อมวลชนใช้ความรู้สึกของตนเองซึ่งเป็นอัตวิสัย (subjective) หากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายก็จะหลีกเลี่ยงในการนำเสนอข่าวนั้น 2) การคำนึงถึงเหตุการณ์เป็นหลัก (Event-oriented) เป็นการตัดสินใจที่ยึดถือข้อเท็จจริงของเหตุการณ์เป็นหลัก โดยนำเสนอตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อผู้รับสารบ้างจำเป็นต้องรายงานตามข้อเท็จจริงอย่างเป็นกลาง (objective) โดยไม่นำอารมณ์ความรู้สึกเข้าไปเกี่ยวข้อง และ 3) การคำนึงถึงธุรกิจเป็นหลัก (Business-oriented) เป็นการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลัก ยิ่งกว่าผลกระทบที่จะเกิดกับผู้รับสารและความเป็นจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ แซนด์แมน และคณะ (Sandman, P. and groups, 1977: 21-96) และชแรมม์ (Schramm, W., 1973: 116-140) กล่าวถึงกลไกสังคมสำคัญ 3 ประการที่สนับสนุนและกระตุ้นการทำงานของสื่อมวลชนให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบคือ 1) รัฐบาลและกฎหมายระเบียบที่ออกมาควบคุมการทำงานสื่อ 2) สมาคมสื่อมวลชนที่ร่วมกันจัดตั้งเพื่อควบคุมการทำงานกันเอง (Self-control) ของสื่อ และ 3) ผู้รับสารซึ่งบริโภคข่าวย่อมสามารถกระตุ้นให้สื่อมวลชนเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากกว่าเรื่องที่ไร้อารมณ์ อย่างไรก็ตาม แม้สื่อมวลชนจะได้รับประกันเรื่องสิทธิเสรีภาพ แต่ก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้บริโภค ชุมชน สังคม และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ (กาญจนา แก้วเทพ, 2554: 94) ขณะที่แม็คควอล (McQuail, D, 1992: 116-118) อธิบายหน้าที่ของสื่อมวลชนตามทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมว่าต้องนำเสนอข่าวสารตามข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนในสังคมเสรีจะต้องไม่ถูกจำกัดเสรีภาพจากรัฐแต่จะปฏิบัติหน้าที่ตามครรลองของสังคมโดยการแสดงออกทางความคิดเห็นเพื่อเรียกร้องประโยชน์ส่วนรวมแทนสาธารณชนผู้อ่าน เช่นเดียวกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรในสังคม (McQuail, D, 2005: 161-169) แม้ว่าในความเป็นจริงจะพบปัญหาทางจริยธรรมหลายประการ เช่น วิธีการหาข่าวที่ไม่เหมาะสม ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การลอบถ่ายเอกสารข้อมูลส่วนบุคคล การนำเสนอพาดหัวข่าว ความน่าเชื่อถือ ภาพข่าว ที่หิวโหวกินจริงตลอดจนการสอดแทรกความรู้สึกส่วนตัวและความคิดเห็นลงไปในเรื่องข่าว (สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, 2542: 85)

บทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคมเกิดจากการเรียนรู้จากวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่ สามารถแบ่งบทบาทของบุคคลตามที่สังคมกำหนดและคาดหวัง โดยการถูกกำหนดให้เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความคาดหวังของผู้ร่วมงาน เช่น สื่อมวลชนต้องมีบทบาทหน้าที่รายงานข่าวสาร มีความประพฤติดีมีคุณธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยคาดหวังว่าจะรายงานข่าวสารตามความเป็นจริง ปราศจากอคติและวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นเที่ยงธรรม (Hunt, 1980: 215; วรากรณ์ เจริญพานิช, 2544: 19-20) ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะดำรงบทบาทใดในสังคม ย่อมมีภาระหน้าที่ต่อผู้รับสารเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ขณะเดียวกันจำเป็นต้องมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเพียงพอและมีความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วย (นาคยา ศรีดี, 2544: 22)

หน้าที่หนึ่งของหนังสือพิมพ์ถือเป็นจุดขายและแสดงลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์ เนื่องจากทำให้ผู้อ่านทราบว่าภายในมีเนื้อหาที่น่าสนใจอย่างไรอันเป็นกลยุทธ์การตลาดอีกทางหนึ่ง หน้าที่หนึ่งประกอบด้วย พาดหัวข่าว ความน่าเชื่อถือ ข่าว ภาพข่าว คำบรรยายใต้ภาพ รายงานพิเศษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ (สศศรี เผ่าอินจันทร์, 2542)

ขณะที่การเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่มทุนสื่อมวลชนมีบทบาทในการจัดระเบียบสื่อมวลชนระหว่างประเทศ จนเกิดกระบวนการแปรรูปข่าวสารเป็นสินค้าที่เรียกว่า Commodification ซึ่งจอร์จ ริดเดอร์ ได้นำแนวคิดกระบวนการทำให้ทันสมัย (Modernization) ของแมกซ์ เว็บบอร์ (Max Webber) มาประยุกต์จนเกิดแนวคิดที่เรียกว่า กระบวนการแมคโดนัลด์ไนซ์ (McDonaldization) หรือแมกเจอร์นัลไลซ์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีหลักการสำคัญ 4 ประการคือ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักการคำนวณได้ 3) หลักการคาดการณ์ได้ และ 4) หลักการควบคุม เพื่อให้การบริหารธุรกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กองบรรณาธิการ มติชน, 2548: 5)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรคือนักหนังสือพิมพ์ที่ทำงานหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในเขตกรุงเทพมหานคร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเป็นผู้สื่อข่าวผู้เรียบเรียงข่าว และบรรณาธิการ ที่มีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีขึ้นไป และสังกัดอยู่ในหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จำนวน 13 ฉบับ ฉบับละ 15 คน รวมทั้งหมด 195 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการปฏิบัติบทบาทในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่ง มูลเหตุการละเมิดจริยธรรม จำนวน 94 ข้อ หลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามพบว่ามีเพียง 167 ชุดที่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติได้ โดยใช้สถิติเชิงบรรยายได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยค่าทดสอบที (t-test) และค่าความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างพบว่าเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.3 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 43.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 87.4 สังกัดหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 58.7 และสังกัดหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 41.3 มีตำแหน่งเป็นผู้สื่อข่าว คิดเป็นร้อยละ 58.1 หัวหน้าข่าว คิดเป็นร้อยละ 15.0 ผู้เรียบเรียงข่าว คิดเป็นร้อยละ 10.2 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.5 มีประสบการณ์ 9-12 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.7

บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนำเสนอคำบรรยายได้ภาพ รองลงมาคือ การนำเสนอสรุปพิเศษหรือรายงานพิเศษ การนำเสนอเนื้อหาข่าว การเสนอความน่าเชื่อถือ และการนำเสนอภาพข่าว (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยโดยรวมและรายด้าน

บทบาทเชิงจริยธรรม	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ด้านการนำเสนอภาพหัวข่าว	3.68	0.56	สูง
ด้านการนำเสนอความน่าเชื่อถือ	3.87	0.60	สูง
ด้านการนำเสนอเนื้อหาข่าว	4.00	0.60	สูง
ด้านการนำเสนอภาพข่าว	3.79	0.75	สูง
ด้านการนำเสนอคำบรรยายได้ภาพ	4.14	0.66	สูง
ด้านการนำเสนอสรุปพิเศษ	4.01	0.58	สูง
รวม	3.91	0.56	สูง

เมื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ และประเภทของหนังสือพิมพ์ที่สังกัด ไม่พบความแตกต่างตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามสมมติฐานข้อที่ 2 พบค่า $t = 0.528$ ค่า $Sig = 0.598$, $df = 165$ $p > 0.05$ ข้อที่ 3 พบค่า $F = 1.936$ ค่า $Sig = 0.91$ และค่า $F = 1.603$ ค่า $Sig = 0.191$ ข้อที่ 4 พบค่า $F = 1.6040$ ค่า $Sig = 0.176$ และข้อที่ 5 พบค่า $t = 0.683$ ค่า $Sig = 0.496$ ทั้งนี้จะพบว่าทุกข้อมีค่ามากกว่านัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ ประเภทของหนังสือพิมพ์ที่สังกัดของนักหนังสือพิมพ์ไม่มีผลต่อบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่ง (ดังตารางที่ 2 ถึง ตารางที่ 5)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำแนกตามตัวแปรเพศ (N = 167)

เพศของนักหนังสือพิมพ์	บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย				
	N	Mean	S.D.	t	Sig
หญิง	73	3.88	0.549	0.528	0.598
ชาย	94	3.93	0.583		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำแนกตามตัวแปรอายุและการศึกษา

ตัวแปร	แหล่งแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
อายุ	ภายในกลุ่ม	5	3.074	0.615	1.936	0.91
	ระหว่างกลุ่ม	162	49.785		0.317	
	รวม	167	52.859			
การศึกษา	ภายในกลุ่ม	5	1.531	0.510	1.603	0.191
	ระหว่างกลุ่ม	162	51.569	0.318		
	รวม	167	53.100			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย				
	N	Mean	S.D.	F	Sig
ประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี	23	3.82	0.56	1.6040	0.176
ประสบการณ์ระหว่าง 3-6 ปี	17	3.68	0.51		
ประสบการณ์ระหว่าง 6-9 ปี	28	3.84	0.63		
ประสบการณ์ระหว่าง 9-12 ปี	43	4.02	0.52		
ประสบการณ์มากกว่า 12 ปี	56	3.98	0.56		
รวม	167	3.91	0.56		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำแนกตามประเภทของหนังสือพิมพ์

ประเภทของหนังสือพิมพ์	บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย				
	N	Mean	S.D.	t	Sig
หนังสือพิมพ์ประชาชน	69	3.95	0.56	0.683	0.496
หนังสือพิมพ์คุณภาพ	98	3.89	0.57		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มูลเหตุจูงใจที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรมในการนำเสนอข่าวสารหน้าหนึ่ง พบว่านโยบายการนำเสนอข่าว ยอดขายของหนังสือพิมพ์ โฆษณาที่ลงในหนังสือพิมพ์ ภาวะด้านเศรษฐกิจของนักหนังสือพิมพ์ และความไม่เข้มงวดของข้อบังคับทางจริยธรรมทางวิชาชีพ (ดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 มูลเหตุจูงใจที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่ง

มูลเหตุจูงใจในการละเมิดจริยธรรม	จำนวน	ร้อยละ
นโยบายการนำเสนอข่าว	78	46.7
ยอดขายของหนังสือพิมพ์	27	16.2
โฆษณาที่ลงในหนังสือพิมพ์	12	7.2
ภาวะด้านเศรษฐกิจของผู้สื่อข่าว	12	7.2
ความไม่เข้มงวดของข้อบังคับทางจริยธรรมทางวิชาชีพ	12	7.2
อามิสสินจ้างจากแหล่งข่าว	9	5.3
กระบวนการพิมพ์ผิดพลาด	7	4.2
การประเมินผลการทำงานของสื่อข่าว	4	2.4
สามัญสำนึก	3	1.8
การตัดสินใจของหัวหน้าข่าวหน้าหนึ่ง	1	0.6
อื่นๆ (ความเข้าใจผิดของผู้สื่อข่าว, ผลประโยชน์ขององค์กร)	2	1.2
รวม	167	100.00

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อทดสอบสมมติฐานด้านเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัดไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่า นักหนังสือพิมพ์ปฏิบัติหน้าที่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังโดยปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้ส่งผลต่อการทำงานสอดคล้องกับแนวคิดของฮันท์ (Hunt, 1980: 215); วราภรณ์ เจริญพานิช (2544: 19-20) และแม็คควอล (McQuail, 1992: 116-118; McQuail, 2005: 161-1) ที่กล่าวว่าพันธกิจของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมว่าต้องนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เคารพสิทธิส่วนบุคคล เป็นเวทีแห่งการแสดงความคิดเห็น สาธารณะตลอดจนปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาชีพอย่างเคร่งครัด (กาญจนา แก้วเทพ, 2554: 94) ขณะที่แซนด์แมนกับคณะ (Sandman and group, 1977: 21-96) และ แชมม (1973: 116-140) ระบุว่า รัฐบาล สมาคมวิชาชีพและสาธารณชนเป็นกลไกสังคมที่สำคัญในการสนับสนุนและกระตุ้นให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่อย่างรับผิดชอบโดยเฉพาะการควบคุมตนเอง ทั้งนี้สื่อเลือกใช้แนวคิดคำนึงถึงบุคคลเป็นหลัก โดยพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้รับสารเป็นสำคัญ หากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายก็จะหลีกเลี่ยงในการนำเสนอข่าวนั้น (ชยพล สุทธิโยธิน และกิตติชัย อินทร์นุรักษ์, 2549: 17) ขณะเดียวกันก็พบว่า ปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์ เช่น การรายงานข่าวเกินจริง ชี้นำ คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สอดคล้องกับสิริทิพย์ ชื่นสุวรรณ (2542) ชื่นกมล สุวรรณโชติ (2540) ซึ่งศึกษาเรื่อง “แนวคิดของกลุ่มบุคคลในภาครัฐภาควิชาชีพและภาคประชาชนเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์” พบว่า การบิดเบือนข่าวสารของหนังสือพิมพ์เป็นปัญหาที่เข้าข่ายผิดกฎหมายและยังมีผลต่อสังคม และนพวรรณ บุขหมั่น (2545) วิจัยเรื่อง “คดีหมิ่นประมาทกับปัญหาในกระบวนการทำข่าวของหนังสือพิมพ์” ระบุว่า การนำเสนอข่าวและบทความในหนังสือพิมพ์เข้าข่ายหมิ่นประมาทโดยนำเสนอเนื้อหาผิดจากข้อเท็จจริงและการนำเสนอข่าวลวงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ส่วนมูลเหตุจูงใจในการละเมิดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์พบว่า นโยบายในการนำเสนอข่าว ยอดขายของหนังสือพิมพ์ โฆษณาที่ลงในหนังสือพิมพ์ ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สื่อข่าวและความไม่เข้มงวดของข้อบังคับทางจริยธรรมทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแม็กเจอร์นัลลิซึม ของจอร์จ ริดเดอร์ (กองบรรณาธิการมติชน, 2548: 5) ที่กล่าวว่า เมื่อข่าวสาร แปรสภาพเป็นสินค้า อันเป็นผลมาจากการเติบโตใหญ่ของตลาดทุนนิยม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้ กลุ่มทุนสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมซึ่งถูกครอบงำด้วยกระบวนการความมีเหตุผลที่มุ่งเน้น หลักการบริหารจัดการธุรกิจสื่อมวลชน 4 ประการคือ 1) ประสิทธิภาพ 2) การคำนวณได้ 3) คาดการณ์ได้ และ 4) การควบคุม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ ทำให้หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับประเด็นประสิทธิภาพที่พยายามผลิต สินค้าเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้อ่านในลักษณะวารสารศาสตร์ผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญด้านธุรกิจที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าว อันเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการละเมิดจริยธรรมวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเก็บข้อมูลกับสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ ด้วย เช่น วิทยูกระจายเสียง และวิทยูโทรทัศน์ สื่อใหม่ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบบทบาทเชิงจริยธรรมในการรายงานข่าวสารว่าแตกต่างกันอย่างไร
2. ก่อนจะรับบุคคลเข้าทำงานควรจัดปฐมนิเทศหรืออบรมเชิงปฏิบัติการมากกว่าเชิงทฤษฎีแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจพร้อมกับตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมยิ่งขึ้น
3. ควรมีการออกใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน เมื่อกระทำผิดก็สามารถยึดคืนได้
4. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำหน้าที่วินิจฉัยและการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อหนังสือพิมพ์ ร่วมกับองค์กรอิสระทางวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน. 2548. สื่อมวลชนสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและท้าทาย Mc Journalism ภายใต้ระบบทักษิณาธิปไตย. หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2554. สื่อมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ชยพล สุทธิโยธิน และกิตติชัย อินทร์นุรักษ์. 2549. จริยธรรมสื่อมวลชน. ใน กฎหมายและจริยธรรมด้านนิเทศศาสตร์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชื่นกมล สุวรรณโชติ. 2540. แนวคิดของกลุ่มบุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพและภาคประชาชนเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชคดี จันทวงศ์. 2544. ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมในการทำงาน เหตุผลเชิงจริยธรรมในการทำงาน: กรณีศึกษาร้านค้าเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสำนักงานใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพวรรณ บุษหมั่น. 2545. คดีหมิ่นประมาทกับปัญหาในกระบวนการทำข่าวของหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตยา ศรีดี. 2544. การพิทักษ์สิทธิทางเพศของสตรีกับปัญหาการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นัทธ์หทัย อุบล. 2552. **แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2540. **พื้นฐานทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- วรารณณ์ เจริญพานิช. 2544. **ทัศนะและพฤติกรรมการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในกรณีการเลือกตั้ง ส.ส. 2544: กรณีการหาเสียงในระบบห้วคะแนน. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- สดศรี เผ่าอินจันทร์. 2542. **การออกแบบหน้าหนังสือพิมพ์. นครราชสีมา: โคราซพรีนติ้ง.**
- สิริทิพย์ ชันสุวรรณ. 2542. **งานหนังสือพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อีรพวงศ์การพิมพ์.**
- สุกัญญา สดบรรทัด และคณะ. 2537. **กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสื่อมวลชนไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- สุภา ศิริमानนท์. 2530. **จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ปจำกัด.**
- อารดา เทอดธรรมคุณ. 2544. **ความตระหนักของผู้สื่อข่าวต่อจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- DeFleur, M. L. and Dennis, E.F. 1996. **Understanding Mass Communication. 6th ed.** Boston: Houghton Mifflin Company.
- Hunt, G. T. 1980. **Communication Skills in the Organization.** Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- McQuail, D. 1992. **Mass Communication Theory: An Introduction. 2nd ed.** London: Sage Publications Inc.
- _____. 2005. **McQuail's Mass Communication Theory. 5th ed.** London: Sage Publications Inc.
- Merrill, J. C. 1994. **Legacy of Wisdom: Great Thinkers and Journalism.** Iowa: Iowa State University Press.
- Sandman, P. M., Rubin, D.M.& Sachsman, D.B. 1977. **Media Casebook an Introduction Reader In American Mass Communication.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Schmuhl, R. 1984. **The Responsibility of Journalism.** Indiana: University of Notre Dame Press.
- Schramm, W. 1973. **Channel and Audiences in Handbook of Communication.** Chicago: Rand McNally College Publishing Company.

ความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม

PSYCHOLOGICAL DISTRESS IN THE CONTEXT OF BUDDHA

ตะวัน วาทกิจ

ประจำปีี่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

ความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม

PSYCHOLOGICAL DISTRESS IN THE CONTEXT OF BUDDHA

ตะวัน วาทกิจ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม หรือ “ความทุกข์” โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) จากฐานข้อมูลของห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (<http://library.car.chula.ac.th>) เอกสารฉบับเต็มในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (<http://tdc.thailis.or.th>) และบทความวิจัยจากต่างประเทศ (www.sciencedirect.com) รวมทั้งแหล่งข้อมูลของหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดคำสำคัญในการสืบค้น (Keyword) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ “ทุกข์”, “Suffering and Buddhist”, “Pain and Buddhist” และ “Psychology distress and Buddhist” ตามเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยที่กำหนดขึ้น

ผลจากการศึกษาพบประเด็นสำคัญคือ ความทุกข์ประกอบด้วย ทุกข์ประจำหรือสภาวะทุกข์ เนื่องจากความทุกข์ชนิดนี้หลีกเลี่ยงไม่ได้ และทุกข์อีกประเภทคือ ทุกข์เบ็ดเตล็ดหรือทุกข์จร ซึ่งเป็นความทุกข์ทางใจที่มาจากเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมของชีวิตที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว โดยเกิดขึ้นกับแต่ละคนด้วยระดับที่ต่างกันออกไปตามระดับความยึดมั่น ทุกข์จรนี้เกิดจากการที่ค้นหาไม่ได้รับการตอบสนอง ทำให้เกิดความขัดเคืองไม่พอใจ และส่วนหนึ่งแสดงออกมาในลักษณะของอาการทุกข์ ได้แก่ ความเศร้าโศก รำไห้รำพัน ความทุกข์จากความเจ็บป่วย ความน้อยใจ และความคับแค้นใจ ด้านแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ทางใจ ได้แก่ ไตรลักษณ์ อริยสัจสี่ และปฏิจจสมุปบาท ด้านแนวคิดที่อธิบายสาเหตุแห่งทุกข์ทางใจ ได้แก่ ตัณหา กิเลสวัฏฏ์ ในวัฏฏะ 3 และกิเลส สำหรับด้านการศึกษาวิจัยในเรื่องความทุกข์ พบว่าในปัจจุบันมีความพยายามในการศึกษาความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม ทั้งในด้านความหมายและขอบเขต รวมถึงด้านที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการบำบัดทางจิตมากขึ้น แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษารอบมโนทัศน์ความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรมด้วยการวิจัยเชิงประจักษ์ และยังไม่มีการสร้างเครื่องมือประเมินความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม

คำสำคัญ: ความทุกข์ทางใจ, พุทธธรรม

ABSTRACT

The review paper aimed to examine the existing literature on psychological distress in the context of Buddha or “Dukkha” through the method of systematic review from the database of Chulalongkorn University’s library (<http://library.car.chula.ac.th>), electronic full articles (<http://tdc.thailis.or.th>), academic articles from science direct database and also data from related institutions or organizations. The key words applied to searching engines included “ทุกข์”, “Suffering and Buddhist”, “Pain and Buddhist” and

* นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“Psychology distress and Buddhist” according to the inclusion criteria. The findings yielded certain important themes. The important results of the study are suffering consist of Inevitable suffering which is the states of suffering that not be able to escape and Miscellaneous suffering which happens from the events of life and the environment that occur occasionally in human with different levels according to the degree of adherence. Miscellaneous suffering caused by the desires not to respond. It causes frustration which manifests itself in the form of hatred and also symptom of distress such as sorrow, lamentation, feeling from physical pain, grief and despair. The main concepts related to suffering are The Three Characteristics of Universal Natural Law, The Four Noble Truths and The Dependent Origination. The causes of suffering concepts are 3 models. First is craving, second is the triple round of the Dependent Origination and the last is defilements. Academic researches on the subject of psychological distress in context of Buddha, effort to study the meaning and scope, including those related to health and psychological therapy. Nevertheless, there is currently no research on the development of the conceptual framework with empirical study and no assessment tool for psychological distress based on Buddha’s concept.

Keywords: Psychological distress, The context of Buddha

บทนำ

องค์ความรู้ด้านพุทธธรรมได้มีการบันทึกเกี่ยวกับเรื่องของความทุกข์ทางใจ (Psychological distress) หรือความทุกข์ (Dukkha) ว่าเกิดจากการขาดความเข้าใจในความจริงของธรรมชาติและชีวิตที่ว่า ทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ โดยขึ้นกับเหตุปัจจัยต่างๆ มีลักษณะเป็นความต่อเนื่องของสภาวะในแต่ละขณะ ไม่มีตัวตนที่แท้จริง และมีสภาวะเกิดดับเป็นปกติธรรมดา เมื่อคนเราไม่มีความเข้าใจในธรรมชาติและชีวิตดังกล่าว การดำเนินชีวิตก็จะเต็มไปด้วยความยึดมั่น ความคาดหวัง ความปรารถนา เมื่อสิ่งเหล่านี้ไม่สมหวัง จะเกิดความกดดัน บีบคั้น กระวนกระวาย วิตกกังวล โศกเศร้า เสียใจ คับแค้นใจ หรือกล่าวได้ว่ามีสภาวะจิตใจที่เป็นทุกข์ สภาวะจิตใจที่เป็นทุกข์นี้เกิดจากใจที่มีความยึดมั่นว่าเรา ของเรา มีชอบ และไม่ชอบ ทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตได้กลมกลืนกับเหตุการณ์ หรือสิ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า เนื่องจากจิตใจถูกจองจำในกรงแคบๆ ของกรอบความคิด ความเชื่อนั้นๆ เมื่อมีความยึดมั่นย่อมต้องมีความปรารถนาที่จะรักษาความยึดมั่นในระบบความเชื่อ และตอบสนองความต้องการต่างๆ ของตน ตนเองจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางที่จะดึงดูดสิ่งต่างๆ ให้เข้ามาตอบสนองตน สิ่งใดตอบสนองได้ดีก็นำไปสู่ความยึดติด สิ่งไหนตอบสนองไม่ได้ก็นำไปสู่ความรู้สึกทำลาย อยากให้สูญหาย จิตใจจึงถูกทาบถมด้วยตนและความยึดมั่นแห่งตนกลายเป็นกรงขังที่ทาบถมจิตใจ จนทำให้มองไม่เห็นความจริงแท้ของชีวิต (โสรัช โพธิ์แก้ว, 2547: 45-49) トラปิโดที่มนุษย์ยังคงมีความยึดมั่นถือมั่น ก็จะต้องประสบพบเจอกับความปรารถนาที่ไม่สมหวัง การพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจ และการประสบกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2554: 150-153) สิ่งเหล่านี้ย่อมนำมาซึ่งใจที่บีบคั้น บั่นป่วน รุนแรง สับสน เศร้าหมอง หวาดกลัว หงุดหงิด ท้อแท้ วิตกกังวล เบื่อหน่ายผิดหวัง ซึ่งก็คือใจที่เป็นทุกข์ เพราะใจไม่สามารถทนอยู่ในภาวะที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงประสงค์นี้ได้

หลายทศวรรษที่ผ่านมา นักจิตวิทยาได้มีการศึกษาความทุกข์ทางใจเช่นกัน โดยมีประเด็นปัญหาทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ทางใจตามลักษณะอาการที่ปรากฏ เช่น ความเครียด (Stress) ความซึมเศร้า (Depression) ความวิตกกังวล (Anxiety) นอกจากนี้ในวงการศาสนาก็มีการนำองค์ความรู้ทางพุทธธรรมมาอธิบายความทุกข์ทางใจที่เกิดจากการยึดมั่นถือมั่นนี้ว่าเป็น “โรคบกพร่องทางจิตวิญญาณ” (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2549: 2-10) อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจในกรอบมโนทัศน์ของความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรมยังมีความจำกัด โดยเฉพาะในแวดวงของนักจิตวิทยา ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์จากบทความวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางใน

การสังเคราะห์กรอบโมทัศน์ของความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม ทั้งในด้านความหมายและขอบเขต แนวคิดและหลักธรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความทุกข์ทางใจ รวมถึงทิศทางและแนวโน้มของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม (Trends in psychological distress research in Buddhist context) ที่ผ่านมามีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทบทวนและสังเคราะห์งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับกรอบโมทัศน์ความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสืบค้นงานวิจัยและหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการเพื่อการทบทวน (Search for information sources)

ประกอบด้วย

1.1 เป็นบทความวิจัย บทความทางวิชาการ หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับในวงการพุทธศาสนา สื่อออนไลน์ รวมถึงหลักฐานขั้นต้น (Primary resources) และคำศัพท์ทางพุทธศาสนาเถรวาท

1.2 สืบค้นโดยใช้คำสำคัญภาษาไทย ได้แก่ “ทุกข์” สืบค้นโดยใช้คำสำคัญภาษาอังกฤษ ได้แก่ “Suffering + Buddhist”, “Pain + Buddhist” และ “Psychology distress + Buddhist” โดยจำกัดคำสืบค้นเฉพาะในศาสตร์กลุ่ม “Psychology”, “Psychiatrist”, “Nursing” และ “Social science”

1.3 แหล่งค้นคว้าข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้นงานวิจัยทางวิชาการ และบทความทางวิชาการในครั้งนี้ คือ สื่อออนไลน์ (On-line) โดยอาศัยฐานข้อมูลจากโครงการพัฒนาเครือข่ายระบบห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) สำหรับฐานข้อมูลในการสืบค้นงานวิจัยภาษาอังกฤษใช้ฐานข้อมูล คือ Science Direct ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

1.4 แหล่งค้นคว้าข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้นหนังสือ สิ่งพิมพ์ รวมถึงโสตทัศนวัสดุประเภทต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับในวงการพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุมถึงหลักฐานขั้นต้น (Primary resources) เช่น พระไตรปิฎก โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลของ (1) ห้องสมุดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (2) ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ (3) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.5 นำงานวิจัยและวรรณกรรมมาที่สืบค้นได้ทั้งหมดไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Panel) จำนวน 5 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกงานวิจัยและวรรณกรรม (Inclusion criteria) ดังนี้ (1) ความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมทางวิชาการ (2) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ในบริบทพุทธธรรม (3) เนื้อหามีความถูกต้อง (4) วรรณกรรมนี้ไม่ใช่งานพุทธศิลป์หรือเป็นการแสดงผลงานเชิงศิลป์ หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณางานวิจัยและวรรณกรรมตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพเหล่านี้แล้ว ผู้วิจัยนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาหาค่าความตรงของเนื้อหา (IOC) โดยคัดเลือกเฉพาะงานวิจัยและวรรณกรรมที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

2. แนวทางในการวิเคราะห์งานวิจัยและหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมและสืบค้นหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับกรอบโมทัศน์ความทุกข์ในบริบทพุทธธรรม มีงานวิจัยและหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการที่สืบค้นพบทั้งสิ้น 99 เรื่อง แบ่งเป็น บทความวิชาการภาษาไทย จำนวน 76 เรื่อง บทความวิชาการภาษาอังกฤษ จำนวน 13 เรื่อง และหนังสือภาษาไทย 10 เรื่อง โดยในจำนวนดังกล่าวมีเอกสารที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อนำมาสังเคราะห์ 25 เรื่อง กล่าวคือ บทความวิชาการภาษาไทย จำนวน 9 เรื่อง บทความวิชาการภาษาอังกฤษ จำนวน 6 เรื่อง และวรรณกรรมวิชาการภาษาไทย จำนวน 10 เรื่อง

ทั้งนี้ ฐานข้อมูลที่ใช้สำคัญในการสืบค้น จำนวนงานวิจัยที่สืบค้นได้ และจำนวนงานวิจัยที่ตรงตามเกณฑ์และผ่านการพิจารณามีรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 1 ฐานข้อมูลที่ใช้ คำสำคัญในการสืบค้น

ฐานข้อมูล	คำสำคัญในการสืบค้น	จำนวนงานวิจัยที่สืบค้นได้	จำนวนงานที่ผ่านการพิจารณา
http://www.tdc.thailis.or.th	ทุกข์	76	9
http://www.sciencedirect.com	Suffering + Buddhist	7	5
http://www.sciencedirect.com	Pain + Buddhist	5	1
http://www.sciencedirect.com	Psychology distress + Buddhist	1	0
วรรณกรรมทางวิชาการ	ทุกข์	10	10
รวม		99	25

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยจากหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการเพื่อศึกษารอบมโนทัศน์ของความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. นิยามและขอบเขตความทุกข์ ประกอบด้วย ความหมายของทุกข์ในบริบทของหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ หลักไตรลักษณ์ อริยสัจสี่ และปฏิจจสมุปบาท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นแรก ความทุกข์ ที่เป็นภาวะแห่งทุกข์ตามกฎธรรมชาติของสรรพสิ่งในโลกนี้ สภาวะทุกข์จากความเป็นสภาพที่ทนได้ยาก หรือคงอยู่ในภาวะเดิมไม่ได้ อันเป็นความทุกข์ในความหมายของไตรลักษณ์ ทุกข์ในบริบทของไตรลักษณ์ เรียกว่าทุกข์ตา 3 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552: 87) ได้แก่

(1) **ทุกข์ทุกข์ตา** เป็นสภาพทุกข์หรือความเป็นทุกข์เพราะทุกข์ (Painfulness as suffering) ได้แก่ ทุกขเวทนาทางกายก็ตาม ทางใจก็ตาม ซึ่งเป็นทุกข์อย่างที่เราเข้าใจตามสามัญ ตรงตามชื่อ ตามสภาพ

(2) **วิปริณามทุกข์ตา** เป็นความเป็นทุกข์เพราะความแปรปรวน (Suffering in change) เช่น ความสุข กล่าวคือความสุขนั้นจะกลายเป็นความทุกข์ขึ้นทันทีที่ความสุขแปรเปลี่ยน ผันแปร เพราะตามจริงแล้ว สุขนั้นก็ไม่เที่ยง เมื่อสุขแปรปรวนก็จะเกิดทุกข์ขึ้นทันที

(3) **สังขารทุกข์ตา** เป็นสังขารทุกข์ ทุกข์ตามสภาพสังขาร คงสภาพอยู่ไม่ได้ พร่องอยู่เสมอ (Suffering due to formations; Inherent liability to suffering) คือ สิ่งทั้งปวงซึ่งเกิดจากปัจจัยปรุงแต่งที่ถูกบีบคั้น ด้วยการเกิดขึ้นและสลายไป ทำให้คงอยู่ในสภาพเดิมมิได้ ไม่คงตัว และทำให้เกิดทุกข์แก่ผู้ยึดถือ

ประเด็นต่อมา ความทุกข์ ที่เป็นสภาวะที่บุคคลเข้าไปยึดถือสิ่งต่างๆ หรือเรียกว่า อุปาทาน (ความ ยึดติด) เมื่อมีตัวตน และมีความยึดมั่นขึ้นมาย่อมก่อให้เกิดทุกข์ซึ่งเป็นความทุกข์ในความหมายของอริยสัจสี่ (ที.ม. 10/295/269-271) ดังนี้

(1) **สภาวะทุกข์** คือ ทุกข์ประจำสังขารหรือทุกข์ประจำ (Inevitable Suffering) ได้แก่

- **ชาติ** (Birth, ความเกิด) ความตระหนักถึงความมีตัวตนว่ามี “ตัวเรา” จึงเกิดทุกข์ต่างๆ อีก 10 ประการที่จะตามมาได้แก่ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส การประสบสิ่งที่ไม่รักใคร่ การพลัดพรากจากสิ่งที่รักใคร่ และการปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น

- **ชรา** (Aging, ความแก่) เนื่องจากมีตัวเราจึงมีความเสื่อม ความชำรุด ความแปรเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ซึ่งก็กินความรวมถึงความแก่ชราด้วย

- **มรณะ** (Death, ความตาย) เนื่องจากมีตัวเรา จึงมีความเสื่อม ความแปรเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ จึงไม่มีสภาวะใดยั่งยืน คงได้ตลอดไป จึงมีความดับ ความตาย

(2) ปกิณณทุกข์ (Miscellaneous suffering) คือ ทุกข์เบ็ดเตล็ดหรือทุกข์จร เป็นความทุกข์ที่มาจาก เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมของชีวิตที่เกิดขึ้นเพียงครั้งคราว เกิดขึ้นกับบุคคลด้วยระดับที่ต่างกันออกไปตามความยึดมั่น เป็นความทุกข์ที่เกิดจากจิตใจหย่อนสมรรถภาพ ไม่อาจทนต่อเหตุภายนอกที่มากระทบตัวได้ ได้แก่

- โสกะ (Sorrow, ความเศร้า) มีอาการโศกเศร้าเสียใจ ตรอมตรมอย่างมาก ห่อเหี่ยวใจ เศร้าโศก
- ปริเทวะ (Lamentation, ความพิไรรำพัน หรือระทมใจ) มีอาการของความคร่ำครวญ พิไรรำพัน ความรู้สึก เป็นทุกข์ทางใจที่เกิดจากการตัดไม้ขาด โดยอาจแสดงมาเป็นการกระทำหรือคำพูด เช่น บ่นเพ้อ พุดคร่ำครวญ
- ทุกข์ (Feeling hurt or physical pain, ความไม่สบายกายและใจ) อาการอึดอัด ทรมาน ลำบากจากความ เจ็บปวดทางกายหรือเป็นโรค รวมถึงความรู้สึกทางใจที่ไม่ดีอันเกิดจากร่างกาย
- โทมนัส (Mental pain or grief, ข้ำใจ) มีอาการน้อยใจ ตรอมใจ ซอกข้ำใจ เจ็บปวดรวดร้าวใจ อาจแสดงออกมาด้วยการร้องไห้
- อุปายาส (Despair, ความคับแค้นใจ) มีอาการกลัดกลุ้มใจ สับสนหาทางออกไม่พบ คับแค้นใจ

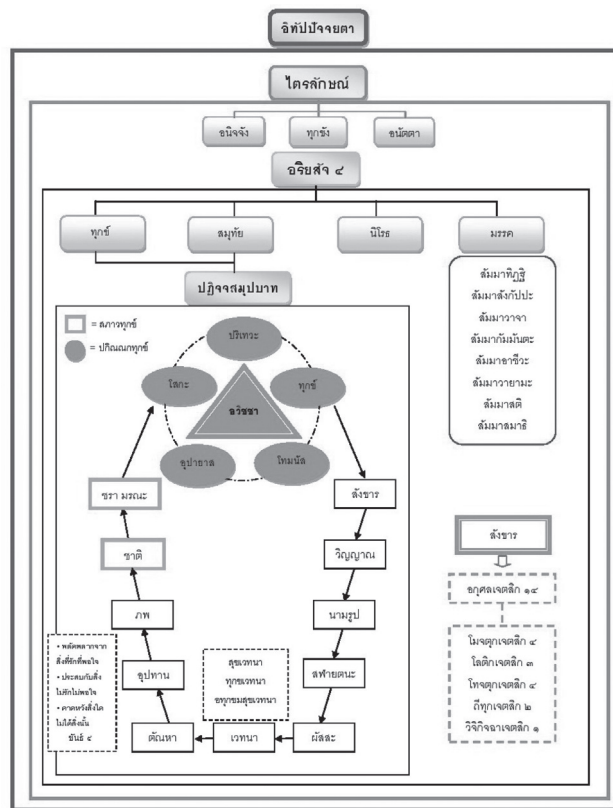
ประเด็นที่สาม ความทุกข์ ที่เกิดจากวงจรทุกข์โดยมีอวิชชา (คือ ความไม่รู้ในไตรลักษณ์ อริยสัจสี่ และอิทัปปัจจยตา) เป็นตัวการสำคัญ เรียกว่า ความทุกข์ในบริบทของปฏิจจสมุปบาท คำว่า “ปฏิจจ” แปลว่า อาศัยกัน และคำว่า “สมุปบาท” แปลว่า เกิดขึ้นด้วยกัน ดังนั้น ปฏิจจสมุปบาทจึงรวมความได้ว่า ธรรมที่เกิดขึ้นด้วยกันโดยอาศัยกัน ซึ่งมีได้มีธรรมหนึ่งธรรมใด เกิดขึ้นหรือดับไปโดยอิสระ ธรรมทั้งหลายจึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กัน อาศัยกันเกิดขึ้นหรือดับไป (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2554: 138-139) โดยมีองค์ธรรมทั้งสิ้น 12 องค์ ดังพุทธพจน์ว่า

“เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย	สังขารจึงมี	เพราะสังขารเป็นปัจจัย	วิญญาณจึงมี
เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย	นามรูปจึงมี	เพราะนามรูปเป็นปัจจัย	สฬายตนะจึงมี
เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย	ผัสสะจึงมี	เพราะผัสสะเป็นปัจจัย	เวทนาจึงมี
เพราะเวทนาเป็นปัจจัย	ตัณหาจึงมี	เพราะตัณหาเป็นปัจจัย	อุปาทานจึงมี
เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย	ภพจึงมี	เพราะภพเป็นปัจจัย	ชาติจึงมี
เพราะชาติเป็นปัจจัย	ชรามรณะจึงมี	ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส	

และความคับแค้นใจจึงมีพร้อม ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้จึงมี” (วิ. มหา. 4/1/1)

สำหรับกองทุกข์ทั้งปวงในที่นี้ คือ ทุกข์ที่เกิดจากความเข้าใจผิดว่า มีตัวตน เมื่อมีตัวตนจึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า ตัวเราของเรา ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

2. แนวคิดหลักที่อธิบายเรื่องความทุกข์ แนวคิดทางพุทธธรรมจะอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยความเชื่อมโยง สอดคล้องตามเหตุปัจจัยที่เรียกว่า อิทัปปัจจยตา หรืออาจเรียกว่า ภาวะที่สัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (inter-being) โดยความทุกข์ในบริบทพุทธธรรมมีความเชื่อมโยงกันดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของหลักธรรมที่อธิบายความทุกข์

ทั้งนี้ ทุกข์อยู่ในบริบทของไตรลักษณ์ (The Three Characteristics of Universal Natural Law) เป็นทุกข์ที่แสดงลักษณะของสิ่งที่เป็นสากลสำหรับทุกสิ่งทุกอย่างในโลก คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และเป็นหนึ่งในนิยาม 5 (The five aspects of natural law) คือ ธรรมนิยาม (General Law) อันเป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลหรือความเป็นไปอันแน่นอนตามธรรมดาของทุกสรรพสิ่งและเป็นกฎที่ครอบคลุมกฎอื่นๆ ทั้งหมดในนิยาม 5

ความทุกข์ในบริบทของอริยสัจสี่ (The Four Noble Truths) ครอบคลุมความทุกข์ทางใจของมนุษย์ไว้ในทุกแง่มุม ได้แก่ ตัวทุกข์ (ทุกข์อริยสัจ) เหตุแห่งทุกข์ (สมุทัยอริยสัจ) การดับทุกข์ (นิโรธอริยสัจ) และวิธีการดับทุกข์ (มรรคอริยสัจ)

สำหรับความทุกข์ในบริบทของปฏิจจสมุปบาท (The Dependent Origination) เป็นภาคขยายของอริยสัจสี่ โดยละเอียด กล่าวถึง วงจรของความทุกข์ภายในจิตใจมนุษย์ที่เกิดจากอวิชชา อันเกิดจากความไม่เข้าใจโลกและชีวิตตามจริง กล่าวคือขาดปัญญาที่จะพิจารณาอิทัปปัจจยตาในสิ่งทั้งหลาย ทำให้มองไม่เห็นความจริงของไตรลักษณ์ เมื่อไม่เข้าใจความจริงที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ย่อมไม่รู้จักและเข้าใจเหตุแห่งทุกข์ในอริยสัจสี่ และเมื่อไม่เข้าใจเหตุแห่งทุกข์ ทำให้บุคคลไม่สามารถใช้ชีวิตได้กลมกลืนกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า วงล้อปฏิจจสมุปบาทจึงทำงานนำมาซึ่งความทุกข์ทางใจทั้งหลาย ทั้งนี้ ยังมีความทุกข์ในอีกลักษณะหนึ่งที่เป็นความรู้สึกของมนุษย์ คือ ทุกข์ในบริบทของเวทนา (Suffering in feeling or sensation) โดยอาศัยเหตุ คือ “ผัสสะ” ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ จึงเกิด “กิริยาที่รู้สึก” (เสวย) ทางอายตนะเหล่านั้น (ส. ข.17/114/58, ส. ข.17/159/86-87) เวทนาหรือความรู้สึกที่ปรากฏ ได้แก่ สุขเวทนา และทุกขเวทนา เวทนาเหล่านี้เป็นเวทนาอย่างหยาบที่ก่อให้เกิดความยึดติดในสิ่งที่ชอบ หรือหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่ชอบ และเวทนาอีกลักษณะหนึ่งคือ อทุกขมสุขเวทนา เรียกอีกอย่างว่า อุเบกขาเวทนา เป็นเวทนาอันละเอียด ซึ่งมีลักษณะไม่ทุกข์ ไม่สุข รู้สึกเฉยๆ แต่อทุกขมสุขเวทนาที่มีความเฉยเพราะไม่รู้เหตุ ไม่รู้ผล เป็นปัจจัยให้เกิดอวิชชา (ความไม่รู้เท่าทันตามความเป็นจริง) (ม.ม.12/511/391-392) ซึ่งเวทนาทั้งสามชนิดนี้เป็นปัจจัยการแห่งตัณหา

ทุกข์ในบริบททุกข์ประจำและปณณกทุกข์ (Inevitable Suffering and Miscellaneous Suffering) เป็นที่ปรากฏในวงจรปัจจุสมุปบาท กล่าวคือ ทุกข์ประจำ เป็นความทุกข์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และปณณกทุกข์เป็นอาการของความทุกข์ทางใจที่เกิดขึ้นเพียงชั่วครั้งชั่วคราว ไม่สม่ำเสมอ และเมื่อพิจารณาขั้นห้าเป็นตัวทุกข์ตามพระสูตรตันตปิฎก ขั้นห้าเป็นทุกข์ใน 3 ลักษณะ คือ (1) ทุกข์ เพราะต้องทำนุบำรุงดูแลรักษารูปขันธ์ ซึ่งเป็นทุกข์โดยธรรมชาติ (สภาวะทุกข์) (2) ทุกข์ เพราะรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมตา (อนิจจังลักษณะ) (3) ทุกข์ทางใจ เพราะอวิชชา (ignorant) ตัณหา (craving) และอุปาทาน (attachment, clinging) ยิ่งมนุษย์มีอวิชชา ตัณหา อุปาทาน มากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งมีโอกาสประสบพบกับความขัดเคือง (ปฏิกัมภ) อันเป็นผลให้เกิดอาการทุกข์ คือ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ได้มากขึ้นเท่านั้น และเมื่อพิจารณาความทุกข์ทางใจตามแนวคิดพุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) ซึ่งมีรากฐานมาจากหลักอภิธรรมในพระไตรปิฎก โดยเปรียบสังขาร (Mental formations) กับศาสตร์ทางจิตวิทยาตะวันตกว่า สังขารเปรียบเสมือนแรงจูงใจ (motivates) หรือแรงขับ (drives) คือ เป็นตัวส่งเสริม ชักจูง หรือกำหนดการกระทำของมนุษย์ (จำลอง ดิษณฺธิ, 2554: 67-71) โดยสังขารนี้สามารถจำแนกเป็นเจตสิกได้ถึง 50 ดวง เมื่อรวมกับเวทนาเจตสิกและสัญญาเจตสิก จะมีเจตสิก รวมทั้งสิ้น 52 ดวง และในเจตสิกทั้ง 52 ดวงนี้จะมีเจตสิกที่ชักนำไปสู่ทางที่ชั่วและความทุกข์ใจ ที่เรียกว่า อกุศลเจตสิก ซึ่งมีทั้งหมด 14 ดวง แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ (1) โมหตุกเจตสิก (2) โลติกเจตสิก (3) โทจตุกเจตสิก (4) ถิทุกเจตสิก (5) วิจิกิจฉาเจตสิก ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นแรงจูงใจหรือแรงขับที่นำไปสู่ความชั่วและความทุกข์ทางใจ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อกุศลเจตสิก 14 เมื่อเปรียบเป็นลักษณะของแรงจูงใจหรือแรงขับ

อกุศลเจตสิก 14
โมหตุกเจตสิก ได้แก่ 1. โมหเจตสิก คือ ความหลง ทำให้ไม่รู้จักความจริงของโลกและชีวิต 2. อหิริกเจตสิก คือ ความไม่ละอายต่อบาป 3. อนัตตตัปปเจตสิก คือ ความไม่สะดุ้งกลัวต่อผลของการทำบาป 4. อุทธัจจเจตสิก คือ ความฟุ้งซ่าน ความกังวล จึงไม่มีความสงบในจิตใจ
โลติกเจตสิก ได้แก่ 1. โลภเจตสิก คือ ภาวะของใจที่ลุ่มหลงวัตถุภายนอก ใจที่เต็มไปด้วยความทะยานอยาก 2. ทิฏฐิเจตสิก คือ ภาวะของใจที่เห็นผิดไปจากความจริง 3. มานเจตสิก คือ ความถือตน ความทะนงตน ทำให้วางท่าที่เหนือกว่าผู้อื่นเป็นนิตย
โทจตุกเจตสิก ได้แก่ 1. โทสเจตสิก คือ มีความโกรธ ความขุ่นเคือง ไม่พอใจ 2. อีสสาเจตสิก คือ มีความริษยา หรือไม่ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีสุข 3. มัจฉริยเจตสิก คือ ความตระหนี่ หวงแหนในทรัพย์ ตำแหน่ง อำนาจ ความรู้ และอื่นๆ โกรธกลัวว่าผู้อื่นจะได้ดีกว่า 4. กุกกุจจเจตสิก คือ ความเดือดร้อนใจในบาปหรือสิ่งต่างๆ ที่ตนได้ทำไว้ในอดีต
ถิทุกเจตสิก ได้แก่ 1. ถีนเจตสิก คือ เป็นความหดหู่ ท้อถอย เชื่องซึม ไม่ใส่ใจในอารมณ์นั้นๆ 2. มितถเจตสิก คือ เป็นความง่วง ไม่อยากทำอะไร ต้องการนอนหลับ
วิจิกิจฉาเจตสิก ได้แก่ 1. วิจิกิจฉาเจตสิก คือ ความสงสัย ความลังเล ไม่แน่ใจ ตัดสินใจไม่ได้

นอกจากนี้ การสังเคราะห์งานวิจัยและวรรณกรรมครั้งนี้ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ ทฤษฎีที่เป็นคำอธิบายของสาเหตุแห่งทุกข์ทางใจ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 สาเหตุแห่งทุกข์ คือ ตัณหา (Craving) ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ตัณหา นี้ได้แก่ (1) กามตัณหา (craving for sensual pleasures; sensual craving) คือ ความอยากได้กามคุณ หรือสิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้งห้า (2) ภวตัณหา (craving for existence) คือ ความทะยานอยากในภพ ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้ จะเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง อยากเป็น อยากให้คงอยู่ตลอดไป (3) วิภวตัณหา (craving for non-existence; craving for self-annihilation) คือ ความอยากในความพรากพ้นไปแห่งตัวตน จากความเป็นอยู่อย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากให้ดับสูญ

ทั้งนี้ ตัณหาที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ย่อมก่อให้เกิดความขัดเคืองและเป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์ใจ (ที.ม. 10/295/269-271) ได้แก่

- (1) อับปิเยหิ สัมปิโยค (ประสบสิ่งที่ไม่รักใคร่) เป็นอาการของใจที่อยากหลีกเลี่ยง ไม่อยากจะเผชิญหน้าหรือประสบพบ
- (2) ปิเยหิ วิปิโยค (การพลัดพรากจากสิ่งที่รักใคร่) เป็นอาการของใจที่หวงหาอาลัยอาวรณ์ ไม่อยากพลัดพรากจากไป
- (3) ยัมปิฉัง น ลมคติ (การปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น) เป็นใจที่หม่นหมอง เสียหาย ผิดหวัง เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา

ลักษณะที่ 2 สาเหตุแห่งทุกข์ คือ กิเลสวัฏฏ์ในวัฏฏะ 3 ซึ่งมีรายละเอียด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552: 104) ดังนี้

- (1) กิเลสวัฏฏ์ คือ ตัวสาเหตุหลักต้นให้คิดปรุงแต่งกระทำการต่างๆ ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งถือเป็นกิเลส
- (2) กรรมวัฏฏ์ คือ กระบวนการกระทำ หรือกรรมทั้งหลายที่ปรุงแต่งชีวิตให้เป็นไปต่างๆ ได้แก่ สังขาร (กรรม) ภพ ซึ่งถือว่าเป็นกรรม

(3) วิปากวัฏฏ์ คือ สภาพชีวิตที่เป็นผลแห่งการปรุงแต่งของกรรม และเป็นปัจจัยเสริมสร้างกิเลสต่อไปได้อีก ได้แก่ วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ซึ่งถือว่าเป็น วิปาก

ลักษณะที่ 3 สาเหตุแห่งทุกข์ คือ กิเลส ในที่นี้กิเลส (mental defilements) หมายถึง สิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง และเร่าร้อน (จำลอง ดิษยวนิช, 2554: 76-78; จำลอง ดิษยวนิช และพริ้มเพรา ดิษยวนิช, 2547: 21-24) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) อนุสัยกิเลส (Latent Defilements) เป็นกิเลสอย่างละเอียดที่สะสมอยู่ในภวังคจิต (life-continuum) หรือจิตไร้สำนึก (the unconscious) ถ้ายังไม่มีอารมณ์ภายนอกมากระทบแล้ว กิเลสชนิดนี้จะยังนอนสงบอยู่ ไม่แสดงอาการปรากฏออกมาให้เห็น เป็นกิเลสที่ละเอียดอย่างยิ่งและนอนเนื่องอยู่ในสันดานจะแสดงตัวก็ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยมากระตุ้น

(2) ปริยฐานกิเลส (Internally Active Defilements) เป็นกิเลสอย่างกลาง เมื่อมีอารมณ์มากระทบ อนุสัยกิเลสที่นอนสงบอยู่ในภวังคจิตจะฟุ้งกระจาย ทำให้จิตใจขุ่นมัวและฟุ้งซ่าน ในสภาวะเช่นนี้ อนุสัยกิเลสจะเปลี่ยนเป็นปริยฐานกิเลส (the thought process) ทันที กิเลสอย่างกลางนี้คือ กิเลสประเภทนิวรณ (hindrances) หมายถึง สิ่งกีดขวางจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม หรือสิ่งกีดขวางไม่ให้บรรลุความดี

(3) วิตกกัมมิเลส (Externally Active Defilements) เป็นกิเลสอย่างหยาบที่ฟุ้ง วุ่นวาย และเร่าร้อนมากจนปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมทางกายและทางวาจา ทำให้บุคคล ครอบครวั และสังคมเดือดร้อน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ จากงานวิจัยที่ผ่านมาในเรื่องของความทุกข์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มี 2 กลุ่มใหญ่ คือ การศึกษาความหมายและขอบเขตของความทุกข์ และการศึกษาความทุกข์ในบริบทของสุขภาพ ดังเช่น

งานกลุ่มแรกเป็นการศึกษาความหมายและขอบเขตของความทุกข์ เช่น การศึกษาของสมภาร พรหมทา (2543) บัณฑิต โชคสวัสดิ์ธนะกิจ (2531) และพระสุพรชัย อานนโธ (2553) โดยพบว่า ความทุกข์เป็นภาวะที่บีบคั้นและเป็นสภาพที่ยังต่อความสุขที่เกิดขึ้นแบ่งเป็นทุกข์ทางกายและทุกข์ทางใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความทุกข์เป็นภาวะที่ถูกบีบคั้นให้ดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ มาเติมเต็มอยู่ตลอดเวลา ภายใต้สัจยฐานหลักสองตัว คือ ตัวฉัน (อหังการ) และของฉัน (มมังการ) ดังนั้น ฉันต้องแสวงหาอะไรก็ตามที่ตัวฉันเห็นว่ามีมีความหมายต่อชีวิตของฉันมาเติมเต็มลงไปในชีวิต นอกจากนี้จารวี พิมพ์สมฤดี (2552)

ศึกษาปัญหาความทุกข์ของสตรี คือ (1) ปัญหาจากปัจจัยภายในของสตรีเพศ หรือภาวะที่ก่อให้เกิดเป็นเพศสตรี เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของการเกิดทุกข์ของสตรี ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ กิเลส กรรม และวิบาก ที่ถือได้ว่าเป็นมูลรากของความทุกข์ของมนุษย์ (2) ปัญหาจากปัจจัยภายนอก เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยภายนอกซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์แก่สตรี ได้แก่ คติความเชื่อทางศาสนาและสังคมเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และร่างกายซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่สตรี สำหรับการศึกษาในต่างประเทศ Kumar (2002) มองว่าความทุกข์เป็นความยึดมั่นในตัวตน โดยความยึดมั่นในตัวตนเป็นผลมาจากความเชื่อในเรื่องแก่นสารที่เสริมสร้างแนวโน้มที่จะยึดติดกับสิ่งที่ปรากฏ ซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับแนวคิดทางพุทธศาสนา คือ ความไม่มีตัวตน การพยายามจะยึดมั่นในสิ่งที่ผ่านพ้นไปแล้ว ความรู้สึก ตลอดจนความสัมพันธ์ต่างๆ นั้นคือความพยายามที่จะต่อต้านธรรมชาติของความไม่เที่ยงแท้ (อนิจจัง) ของปรากฏการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ Roshi (2006) ศึกษาความทุกข์ที่เกิดจากการที่บุคคลพบกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ในรูปแบบของความสูญเสีย และความเศร้าโศก ซึ่งมนุษย์จะค้นพบความจริงของความไม่เที่ยงแท้ของทุกสรรพสิ่งในชีวิตของตน ความเศร้าโศก และความเสียใจจะสอนมนุษย์ให้เห็นประโยชน์จากสิ่งที่เขาได้รับ ในปีเดียวกัน Banja (2006) พบว่า ความทุกข์ในพุทธศาสนาตรงกันข้ามกับความสุขแบบวัตถุนิยม กล่าวคือ ชีวิตมนุษย์นั้นเปราะบาง ไม่สามารถทำนายได้ และหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ไม่ได้ แต่มนุษย์มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธความจริง ตามปกติแล้วมนุษย์มุ่งหวังที่จะมีความสุขด้วยความคิดที่จะสร้างความสัมพันธ์ใหม่ การครอบครองหรือการมีประสบการณ์ที่ทำให้มนุษย์รู้สึกว่ “มีพร้อมหมดทุกอย่าง” เหล่านี้คือความหลงตนเองซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อความจริงแล้วเราไม่มีความมั่นคงเลยแม้เพียงชั่วขณะหนึ่งที่จะมีความสุขโดยสมบูรณ์ เพราะโดยเนื้อแท้แล้ว เรานั้นเปราะบางเสื่อมสลาย และดับสูญในที่สุด

สำหรับงานอีกรุ่นหนึ่งเป็นการศึกษาความทุกข์ที่เนื่องกับความเจ็บป่วยและการบำบัดรักษาด้านจิตใจ ดังเช่นการศึกษาของอุทัยวรรณ เลาประเสริฐสุข (2546) ศึกษาความทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย (โรค) ทางกาย โดยศึกษากรณีอาพาธของพระเถระไทย 3 รูป คือ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส) พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) และพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งนำพุทธวิธีบรรเทาทุกข์มาใช้ใน 2 ลักษณะคือ 1) การรักษาโรคทางกายด้วยกรรมวิธีทางการแพทย์ตามแบบทั่วไปที่ยุคนั้นพึงมี และ 2) การรักษาโรคด้วยธรรมโอสธคือใช้หลักธรรมในการรักษาโรคทั้งกายและใจ ต่อมาพุทธิดา ชัยพงษ์ (2551) ศึกษาความทุกข์คือ ภาวะที่หลักยึดในการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยถูกรบกวน หรือถูกบั่นทอนทำให้ขาดความกลมกลืนในองค์ประกอบของบุคคล อันเกิดจากการไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณ ผู้ป่วยมักอยู่ในสภาพสิ้นหวัง ท้อแท้ ขาดขวัญและกำลังใจที่จะดำเนินชีวิต และคิดทำร้ายตัวเอง ในขณะที่ Somporn and Wiwat (2008) ศึกษาความทุกข์ในบริบทของปัญหาด้านจิตเวชโดยมองความทุกข์ว่าเป็นสภาวะขัดแย้งในเงื่อนไขต่างๆ โดยความวิตกกังวลเป็นผลมาจากบุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเสมอๆ ด้านวิธีการบำบัดทางจิต เช่น Hayes (2002) ศึกษาการบำบัดแบบเน้นการยอมรับและความตั้งใจ (Acceptance and commitment Therapy) ซึ่งมีเนื้อหาหลายประการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคำสอนทางพุทธศาสนา เช่น ความทุกข์ของมนุษย์มีอยู่ทุกที่ “ความเกิดเป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความเสียใจพิโรธเป็นทุกข์ ความเจ็บป่วย ความเศร้าโศก และคับแค้นใจเป็นทุกข์” ที่มาของมันก็คื ความยึดติดหรือตัณหา สาเหตุที่แท้จริงของความทุกข์คือ การทวนซ้ำแล้วซ้ำเล่าภายในใจ ยิ่งทวนซ้ำมากเท่าไรก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น มนุษย์เพิ่มความทุกข์ของตนให้มีขนาดใหญ่ขึ้นผ่านทางภาษาโดยอาศัยความรู้ความเข้าใจของตน รวมถึงประสบการณ์ที่น่าลึกลับนี้ มนุษย์จะเปรียบเทียบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันกับสิ่งที่จะขึ้นในอนาคตในรูปแบบของคำพูด ซึ่งจะเพิ่มอำนาจให้แก่คำพูดที่ใช้ควบคุมพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ฉันควรจะมีความสุขอยู่ได้เพียงแค่นี้สามารถปล่อยวางความวิตกกังวลได้ ความพยายามที่จะมีตัวตนเช่นนี้มาจากการหลอมรวมความคิดให้เป็นตัวเรา ซึ่งแตกต่างจากการยอมรับอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากการแยกตัวตนออกจากความคิด ซึ่งใกล้เคียงกับ “การปล่อยวาง” ล่าสุด Eisendrath (2012) ศึกษาการฝึกสติแบบเน้นปัญญา (Mindfulness-Based Cognitive Therapy) โดยสอนบุคคลให้ทำความเข้าใจกับปัจจุบันขณะ ไม่ใช่อดีตหรืออนาคต ดังนั้นความครุ่นคิดต่างๆ จะลดลง นอกจากนี้การบำบัดด้วยการฝึกสติแบบเน้นปัญญายังสอนบุคคลให้ลดการหลีกเลี่ยง และยอมรับความทุกข์ทางใจว่าเป็นเสมือนความเจ็บปวด แต่สิ่งนี้มันไม่ใช่สิ่งที่จะคงอยู่ตลอดไปเพราะทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงเสมอ

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษานิยามและขอบเขตของความทุกข์ให้ข้อค้นพบว่า ความทุกข์ ประกอบด้วย ทุกข์ประจำหรือสภาวะทุกข์ เป็นทุกข์ตามสภาพ เนื่องจากความทุกข์ชนิดนี้หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถือเป็นสภาพธรรมดาของมนุษย์ ได้แก่ ชาติ (การเกิด) ชรา (การแก่) และมรณะ (การตาย) และทุกข์จรหรือปภินนกทุกข์ เป็นความทุกข์ที่เกิดจากเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมของชีวิตที่เกิดขึ้นเพียงครั้งคราว เกิดขึ้นกับบุคคลโดยมีระดับความทุกข์ทางใจที่ต่างกันขึ้นอยู่กับระดับความยึดมั่นของบุคคล ยิ่งบุคคลมีความยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้นมากย่อมมีความทุกข์ทางใจในเรื่อนั้นมากตามไปด้วย ลักษณะของอาการทุกข์ซึ่งเป็นความทุกข์ใจที่ปรากฏขึ้นในวงจรปฏิเสธยอมรับ มี 5 ประการ ได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ความทุกข์ดังกล่าวเกิดจากความไม่เข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยที่เรียกว่า อิทัปปัจจยตา หรือภาวะที่สัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (inter-being)

ด้านแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ ได้แก่ แนวคิดเรื่องไตรลักษณ์ เป็นกฎธรรมชาติที่สามารถอธิบายความเป็นไปของความไม่แน่นอนตามธรรมดาของทุกสรรพสิ่ง ความทุกข์ในความหมายของไตรลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นความเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยง ทนได้ยาก และไม่มีความเป็นตัวตน แนวคิดอริยสัจได้อธิบายความทุกข์ทางใจของมนุษย์ไว้ในทุกแง่มุม ได้แก่ ตัวทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ การดับทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ แนวคิดปฏิเสธยอมรับอธิบายวงจรของความทุกข์ภายในจิตใญ่มนุษย์ที่เกิดจากอวิชชา อันเกิดจากความไม่เข้าใจโลกและชีวิตตามจริง ทั้งนี้ ความทุกข์ทางใจของมนุษย์สัมพันธ์กับความไม่เข้าใจความจริงของธรรมชาติและชีวิต ที่อธิบายได้ด้วยหลักไตรลักษณ์ อริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท และอิทัปปัจจยตา

ด้านแนวคิดที่อธิบายสาเหตุแห่งความทุกข์ทางใจ ได้แก่ ตัณหา กิเลสวัฏฏ์ในวัฏฏะ 3 และกิเลส ทั้งนี้ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ถือเป็นกิเลสใหญ่ 3 ประการที่เป็นเหตุของความทุกข์ทางใจ โดยกิเลสเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ใจไม่อยู่ในภาวะปกติใจมีความเร้าร้อนและเศร้าหมอง รวมถึงมีความพร้อมที่จะประพฤติหรือปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม

ด้านการศึกษาวิจัยในเรื่องความทุกข์ทางใจพบว่า มีความพยายามในการศึกษาความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม ทั้งด้านความหมายและขอบเขต รวมถึงความทุกข์ทางใจที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการบำบัดทางจิตในบริบทพุทธธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษากรอบโมทัศน์ความทุกข์ในบริบทพุทธธรรมด้วยการวิจัยเชิงประจักษ์ และยังไม่มีการสร้างเครื่องมือประเมินความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาตามแนวคิดตะวันออก (Eastern Psychology) ที่ปรากฏอยู่ในการศึกษาต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้โดยพัฒนาเป็นกรอบโมทัศน์ความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรม ซึ่งสมควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในวงวิชาการมากขึ้น เช่น (1) สร้างมาตรวัดความทุกข์ในบริบทพุทธธรรม เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีมาตรวัดความทุกข์ทางใจที่สร้างขึ้นจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ (2) พัฒนารอบมโนทัศน์ของความทุกข์ทางใจในบริบทพุทธธรรมโดยการศึกษาจากกลุ่มประชากรไทยโดยตรง และ (3) พัฒนาแนวคิดนี้ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้นด้วยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองหรือทำการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไปในอนาคต

หมายเหตุ : คำอธิบายการใช้ตัวย่อและเลขหน้าของพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ พ.ศ.2525 โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องซ้ำ โดยเทียบเคียงกับเลขตัวเล่มและเลขข้อที่ ของพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ (BUDSIR VI for Windows) version 6 ของสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สำหรับการอ้างอิงพระไตรปิฎกจะใช้ตัวย่อนำหน้า หมายถึง อักษรย่อชื่อคัมภีร์ แล้วตามด้วยตัวอักษร 3 ชุด เพื่อระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น ที.ม. 10/295/269-271 หมายถึง การอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ 10 ข้อที่ 295 หน้าที 269-271 เป็นต้น

ในบทความนี้มีตัวย่อของคัมภีร์ที่ใช้อ้างอิง ดังนี้

วิ. มหา. 4/1/1	วินยปิฎก มหาวรรค	พระไตรปิฎกเล่มที่ 4 ข้อที่ 1 หน้าที 1
ที.ม. 10/295/269-271	ทีฆนิกาย มหาวรรค	พระไตรปิฎกเล่มที่ 10 ข้อที่ 295 หน้าที 269-271
ม.มู. 12/511/391-392	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	พระไตรปิฎกเล่มที่ 12 ข้อที่ 511 หน้าที 391-392
ส. ข. 17/114/58	สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค	พระไตรปิฎกเล่มที่ 17 ข้อที่ 114 หน้าที 58
ส. ข. 17/159/86-87	สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค	พระไตรปิฎกเล่มที่ 17 ข้อที่ 159 หน้าที 86-87

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. 2525. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

จารวิ พิมพ์สมฤดี. 2552. **การศึกษาความทุกข์ของสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท**. ปริญญาานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จำลอง ดิษยวณิช และพริ้มเพรา ดิษยวณิช. 2547. **แนวคิดเชิงพุทธของความวิตกกังวล**. ปัญญา. 11, 60 (เม.ย.-พ.ค. 2547): 19-26.

จำลอง ดิษยวณิช. 2554. **จิตวิทยาของความดับทุกข์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: กลางเวียงการพิมพ์.

บัณฑิต โชคสวัสดิ์ธนะกิจ. 2531. **ศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์แนวความคิดทางศาสนาเรื่อง ความทุกข์ในพุทธศาสนาและ คริสต์ศาสนา: บทบาทขององค์กรทางศาสนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2552. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุพรชัย อานนโท (นครพันธ์). 2553. **ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องทุกข์ในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวคิดทุกขนิยม ของโซเป็นเฮาเออร์**. ปริญญาานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาส อินทปัญโญ. 2554. **อริยสัจจากพระโอษฐ์ภาคต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ธรรมทานมูลนิธิ.

_____. 2549. **ยารงับสรรพโรค**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

พุทธิดา ชัยพงษ์. 2551. **ผลของการทำกลุ่มจิตบำบัดโดยประยุกต์ใช้วิถีพุทธต่อการลดความทุกข์ทางจิตวิญญาณ ของผู้ป่วยเอดส์**. ปริญญาานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมภาร พรหมทา. 2543. **ทุกข์ในพุทธปรัชญา: มุมมองจากลัทธิธารวิน: รายงานผลการวิจัย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภชน์.

- โสริช โพธิแก้ว. 2547. **Personal Growth and Counseling Group: A Buddhist Perspective**. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา).
- สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎก ประมวลคัมภีร์ และแหล่งค้นพุทธศาสน์ ฉบับคอมพิวเตอร์**. [ซีดี-รอม], 2550.
- อุทัยวรรณ เลาประเสริฐสุข. 2546. **การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธวิธีบรรเทาทุกข์ยามเจ็บป่วย**. ปริญญาโทพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Banja, J. D. 2006. Three perspectives on suffering. **The Case Manager**. 17, 6 (November 2006): 21-23.
- Eisendrath, S. J. 2012. Pain, Avoidance and Suffering. **PAIN**. 153, 6 (June 2012) Pages 1134-1135.
- Hayes, S. C. 2002. Buddhism and acceptance and commitment therapy. **Cognitive and Behavioral Practice**. 9, 1 (December 2002): 58-66.
- Kumar, S. M. 2002. An introduction to Buddhism for the cognitive-behavioral therapist. **Cognitive and Behavioral Practice**. 9, 1 (December 2002): 40-43.
- Roshi, J. H. 2006. A Buddhist's Perspective on Grieving. **The Journal of Science and Healing**. 2, 3 (May 2006): 260-261.
- Somporn, R. and Wiwat, W. 2008. The Psychological Impact of Buddhist Counseling for Patients Suffering From Symptoms of Anxiety. **Archives of Psychiatric Nursing**. 22, 3 (June 2008): 127-134.

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เชิงพุทธบูรณาการ

THE MODEL AND PROCESS OF LOCAL ADMINISTRATION
ON INTEGRATED BUDDHISM

ปกรณ์ มหากันธา

ประจำปีี่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชิงพุทธบูรณาการ

THE MODEL AND PROCESS OF LOCAL ADMINISTRATION ON INTEGRATED BUDDHISM

ปกรณ์ มหกันธา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ทำการศึกษาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความคิดเห็นจากแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนทั่วไป ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 58 แห่ง ใน 8 อำเภอ จังหวัดลำพูน จำนวน 474 คน เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 174 คน ประชาชนทั่วไป 300 คน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 5 รูป/คน ในจังหวัดลำพูน

ผลการศึกษานี้ พบว่า

หลักพุทธธรรมในการบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ อธิปไตย 3 อคติ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 อปปริหานิยธรรม 7 สปัจริยธรรม 7 หลักราชธรรม 10 หรือทศพิธราชธรรม และหลักจักรวรรดิวัตร

หลักการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักธรรมาภิบาล ที่ปรากฏในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 กำหนดหลักการปฏิบัติไว้ 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามหลักพุทธธรรมและหลักธรรมาภิบาล กลุ่มผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ และกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ระดับเกณฑ์ประเมิน อยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสปัจริยธรรม 7 หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และน้อยที่สุดคือ หลักความโปร่งใสตามลำดับ

กลุ่มประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นในรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ระดับเกณฑ์ประเมิน อยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสปัจริยธรรม 7 หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส และน้อยที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วมตามลำดับ

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดลำพูน จำนวน 5 รูป/คน มีความเห็นสอดคล้องกัน การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลายหัวข้อธรรม ได้แก่ ไตรสิกขา สมาธิ 7 สังคหวัตถุ 4 สปัจริยธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 หิริโอตตัปปะ โสรัจจะ มโนธรรม คุณธรรม ศรัทธา การมีสติ การลดทิฐิ และทศพิธราชธรรม 10

* พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ มีลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารองค์กร ด้วยการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) การบูรณาการหลักการบริหารทางพุทธศาสนาและหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล เพื่อกำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์ขององค์กร 3) กำหนดวิธีการบริหารองค์กรให้ความรู้โดยการสัมมนา ฝึกอบรม เพื่อพัฒนาตน พัฒนาบุคลากรและการพัฒนาองค์กร และ 4) กำหนดลักษณะการบริหารที่พึงประสงค์ เพื่อประโยชน์ตน (องค์กร) ประโยชน์ผู้อื่น (ประชาชน) และมีประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย สามารถเป็นต้นแบบและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรอื่นๆ ต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การบริหารองค์กรทางพระพุทธศาสนา และหลักธรรมาภิบาล

ABSTRACT

This dissertation consists of 3 objectives: 1) to study the principles of Buddhist management, 2) to study the principles of Good Governance in the management of the local government, 3) to create patterns and processes of local governments on integrated Buddhism. Data were collected and analyzed from questionnaires on the application of the principles of Buddhism. The sample came local government administrators and citizens in 58 local governments in 8 districts of Lamphun province, This studied used 474 samples, as an executive organization of 174 administrator, 300 citizens and concluding of the interview of 5 chief executives in Lamphun Province.

The results revealed that:

The principles of Buddhaddhamma in management of the organization are: Adhipateyya, Agati, Brahmavihāra, Iddhipāda, Sangahavatthu, Aparihaniyadhamma, Sappurisadhamma, Rājadhamma or duties of the king and Cakkavatti-vatta.

The principles of Good Governance in local government issued in the Order of the Prime Minister with the creation of governance and social good in 2542 B.E. (1999 A.R.), consisted of 6 rules as the follows: 1) rule of law 2) virtue 3) transparency 4) participation 5) responsibility and 6) value.

In local administrative organizations, administrators evaluated the principles of Buddhaddhamma and Good Governance, regarding the model and process of local administration from the highest in descending order as follows: Iddhipāda, Sangahavatthu, Brahmavihāra, Sappurisadhamma, the virtue, the rule of law, the main value, the primary responsibility, the participation, and lowest the transparency.

The citizens evaluated the principles of Buddhaddhamma and Good Governance, regarding the model and process of local administration from the highest in descending order as follows: Iddhipāda, Sangahavatthu, Brahmavihāra, Sappurisadhamma, virtue, value, responsibility, rule of law, the transparency and lowest the participation.

The chief executives group of Lumphun province affirmed that the principles of Buddhism should be integrated in the management of local government. Many religious topics such as: Sikkhā, Samādhi, Sangahavatthu, Sappurisadhamma, Iddhipāda, Brahmavihāra, Hiri-Ottappa, Soracca, Manodhamma, Virtues, Saddhā, Sati, Ditthi and Rājadhamma or duties of the king, were included

The model and process of local administration based on integrated Buddhism have a sequence of stages: 1) to cultivate desirable values in the strategic management of the organization 2) to set up desirable values to determine the principles of integrated Buddhism and Good Governance in local the organization 3) to determine how to give organizational knowledge through seminars, training for human resource and organizational development 4) to determines the desirable qualities for the sake of organization identity, people benefit that they can be a model and a role model to other organizations.

Keywords : local administration organization, administration organization by the Buddhism and Good Governance

บทนำ

พระพุทธศาสนา มีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมือง ปราภูลัทธิฐานจากในพระไตรปิฎก มีพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ ได้ทรงนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารปกครองประเทศของตน ในชีวิตประจำวันของพระองค์ และยังได้เผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้แก่ประชาชนได้รับรู้ปฏิบัติ เช่น พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าสุทโธทนะ (พระราชบิดาของพระพุทธเจ้า) พระเจ้ามหายานาม และพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น

ประเทศไทย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระองค์ทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา ทางคณะรัฐมนตรีและทางศาล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวางรากฐานการพัฒนาประเทศ ให้คนดี ซึ่งหมายถึง คนมีคุณธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 216) ได้ปกครองประเทศบ้านเมือง ปราภูลัทธิฐานในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตรัสไว้ว่า “ในบ้านเมืองเรามีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่ทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและค้ำคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไม่ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (พระบรมราโชวาท, 2512) จึงนำเอาหลักการบริหารกิจการที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบของทางราชการ และสำนักงานข้าราชการพลเรือน มีส่วนสำคัญในการผลักดัน ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดหลักการปฏิบัติไว้ 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลของรัฐโดยเฉพาะ จึงเป็นการเริ่มต้นการแสดงออก และตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารกิจการที่ดี (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542: 2)

ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายให้การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง จะต้องยึดถือในหลักธรรมาภิบาลนำไปดำเนินการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็ไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารราชการอย่างครอบคลุมทุกประเด็น เนื่องจากบางองค์กรขาดความรู้ ความเข้าใจ ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งยังมิได้นำหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล นำมาใช้ในการบริหารต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและประชาชน เพราะมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหาร มีทักษะการบริหารหรือทฤษฎีที่แตกต่างกัน มีสาเหตุมาจากมีระดับการศึกษาไม่มากนัก ความใส่ใจในการบริหารอย่างมืออาชีพ ทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่สามารถที่จะบริหารจัดการให้สมบูรณ์หรือให้เกิดประสิทธิภาพได้

ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ทำการศึกษา การบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล และเพื่อสร้างรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mix Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ ออกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. กลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มประชากร ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีในจังหวัดลำพูน จำนวน 39 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลำพูน จำนวน 18 คน ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำพูน จำนวน 58 คน และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำพูน จำนวน 58 คน รวมทั้งสิ้น 174 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป แห่งละ 2-3 คน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ครู ตำรวจ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แห่งละ 2-3 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา จำแนกตามกลุ่มประชาชนทั่วไปและผู้นำแบบไม่เป็นทางการ รวมจำนวน 300 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แก่ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรสงฆ์และส่วนราชการ จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่ 1) พระราชปัญญาโมลี เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 2) พระครูสิริสุตานุยุต ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เจ้าอาวาสวัดป่าเหว ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 3) นายประจักษ์จิตต์ อภิวัต อติตรักษาการในตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ 4) นายภูษงค์ โพธิ์ภูสย อติตรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ปรัภษากระทรวงมหาดไทย สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย และ 5) นายประดิษฐ์ ทายะมหา ตำแหน่งท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดลำพูน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ศึกษาวิเคราะห์ หลักการบริหารการปกครองทางพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล กำหนดกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ ประเด็น ขอบเขต การตั้งคำถาม ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.2 ลักษณะของเครื่องมือ ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลตามความเห็นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป ในหลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักสัปปริยธรรม 7 หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า รวมจำนวน 50 ข้อ และตอนที่ 3 คำถามชนิดปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ และแบบสัมภาษณ์ มีหัวข้อการสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบริหารองค์กรมีหลักการข้อใดบ้าง 2) หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารองค์กร มีหลักธรรมข้อใดบ้าง เกิดผลต่อการพัฒนาตน (ตัวเอง) พัฒนาคน (บุคลากร) และพัฒนางาน (องค์กร) 3) การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักธรรมาภิบาลมาบริหารในองค์กร ด้วยวิธีการหรือกระบวนการใดบ้าง 4) เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดผลดีหรือ ปัญหาในการปฏิบัติอย่างไร และ 5) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคตควรเป็นรูปแบบใด

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

ดำเนินการตามขั้นตอน ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) 3 รูป/คน ได้แก่ 1. พระครูวิฑิตศาสนาทรร, ดร. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3. นายประดิษฐ์ ทายะมทา ท้องถิ่นจังหวัดลำพูน สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ศาลากลางจังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC = Item-Objective Congruence Index) ได้ค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ

ก่อนจัดพิมพ์แบบสอบถาม ทำการตรวจสอบก่อนนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) และนำไปทดลองใช้ (Try Out) ในกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9859)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอข้อมูล ผู้วิจัย รวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามมาลงรหัสและถ่ายถอดรหัส แบบสอบถามลงในแบบฟอร์มลงรหัส (Coding form) นำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากคะแนนระดับการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัย

1. จากความคิดเห็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติงาน จำแนกตามหลักพุทธธรรม ได้แก่

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
หลักพรหมวิหาร 4	3.86	0.79	มาก
หลักสังคหวัตถุ 4	3.91	0.80	มาก
หลักอิทธิบาท 4	4.00	0.85	มาก
หลักสัปปุริสธรรม 7	3.83	0.69	มาก
หลักนิติธรรม	3.66	0.85	มาก
หลักคุณธรรม	3.71	0.93	มาก
หลักความโปร่งใส	3.57	0.96	มาก
หลักความรับผิดชอบ	3.61	0.90	มาก
หลักการมีส่วนร่วม	3.61	1.06	มาก
หลักความคุ้มค่า	3.65	0.88	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 174 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม ระดับการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากทุกรายการ พิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 (ค่าเฉลี่ย 4.00) หลักสังคหวัตถุ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.91) หลักพรหมวิหาร 4 (ค่าเฉลี่ย 3.86) หลักสัปปุริสธรรม 7

(ค่าเฉลี่ย 3.83) หลักคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.71) หลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.66) หลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 3.65) หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.61) หลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.61) และหลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.57) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.57-4.00

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 4.02) 2) การมีความขยันในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 4.01) 3) การเป็นผู้มีการวางแผนในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.99) 4) การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.99)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การอุทิศเวลาในการทำประโยชน์แก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.02) 2) การเป็นคนเรียบง่ายไม่ถือตัว (ค่าเฉลี่ย 3.90) 3) การให้สิ่งของช่วยเหลือแก่บุคคลที่ควรให้ (ค่าเฉลี่ย 3.87) 4) การยกย่องบุคลากรที่ทำความดี (ค่าเฉลี่ย 3.86)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (ค่าเฉลี่ย 4.06) 2) การปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข (ค่าเฉลี่ย 4.05) 3) การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (ค่าเฉลี่ย 3.93) 4) การรู้จักวางเฉย (ค่าเฉลี่ย 3.41) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การบริหารเงินงบประมาณได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.94) 2) การเข้าใจในระเบียบข้อกฎหมายขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.89) 3) การใช้ความรอบคอบในการพิจารณา (ค่าเฉลี่ย 3.86) 4) การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการเงินการคลัง (ค่าเฉลี่ย 3.84) 5) การลงโทษเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.83) 6) การมอบหมายงานเหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.80) 7) การทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 3.77) 8) การรู้จักบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.74)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักคุณธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.86) 2) การปฏิบัติตนมีความเท่าเทียมกันแก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.74) 3) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.73) 4) การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.67) 5) การสอดแทรกศีลธรรมในงานบริการเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.57)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักนิติธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.66) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.92) 2) การมอบหมายงานแก่บุคลากร มีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.75) 3) การออกกฎระเบียบเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.72) 4) การแจ้งกฎระเบียบให้ประชาชนรับทราบเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.54) 5) การลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.36) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความคุ้มค่า ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมอบหมายงานตามความรู้ของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.71) 2) การส่งเสริมให้ปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงาน (ค่าเฉลี่ย 3.70) 3) การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.66) 4) การบริการประชาชนมีคุณภาพมาก (ค่าเฉลี่ย 3.66) 5) การจัดทำหลักประกันคุณภาพขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.55)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความรับผิดชอบ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานตามแผนมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.64) 2) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อบริการแก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.63) 3) การปลูกจิตสำนึกแก่เจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.61) 4) การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.60) 5) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างถูกวิธี (ค่าเฉลี่ย 3.55)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการมีส่วนร่วม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การให้ประชาชนร่วมปรึกษาพิจารณา อปท.เสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.27) 2) การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้การบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 3.57) 3) การให้ชุมชนร่วมประเมินผลงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.56) 4) การแจ้งผลการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ทราบทุกโอกาส (ค่าเฉลี่ย 3.56) 5) การแต่งตั้งประชาชนติดตามการดำเนินงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.48) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความโปร่งใส ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การรับบรรจุพนักงานเป็นไปตามขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 3.95) 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.63) 3) การจัดให้มีการตรวจสอบงาน (ค่าเฉลี่ย 3.60) 4) การจัดทำรายงานเสนอแก่สาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 3.55) 5) การสนับสนุนบุคลากรเป็นไปด้วยความสุจริต (ค่าเฉลี่ย 3.36)

2. จากความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงาน จำแนกตามหลักพุทธธรรม ได้แก่

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
หลักพรหมวิหาร 4	3.83	0.75	มาก
หลักสังคหวัตถุ 4	3.88	0.77	มาก
หลักอิทธิบาท 4	3.97	0.83	มาก
หลักสัพปุริสธรรม 7	3.81	0.68	มาก
หลักนิติธรรม	3.64	0.84	มาก
หลักคุณธรรม	3.69	0.92	มาก
หลักความโปร่งใส	3.63	1.04	มาก
หลักความรับผิดชอบ	3.57	0.95	มาก
หลักการมีส่วนร่วม	3.64	0.87	มาก
หลักความคุ้มค่า	3.68	0.86	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีสถานภาพเป็น**ประชาชนทั่วไป** จำนวน 300 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลัก พุทธธรรม ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 (ค่าเฉลี่ย 3.97) หลักสังคหวัตถุ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.88) หลักพรหมวิหาร 4 (ค่าเฉลี่ย 3.83) หลักสัพปุริสธรรม 7 (ค่าเฉลี่ย 3.81) หลักคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.69) หลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 3.68) หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.64) หลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.64) หลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.63) และหลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.57) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.57-3.97 ดังนี้

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) เมื่อพิจารณา ในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.98) 2) การมีความขยัน ในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.98) 3) การเป็นผู้มีการวางแผนในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.95) 4) การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.95)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การอุทิศเวลาในการทำประโยชน์แก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.95) 2) การเป็นคนเรียบง่าย ไม่ถือตัว (ค่าเฉลี่ย 3.88) 3) การให้สิ่งของช่วยเหลือแก่บุคคลที่ควรให้ (ค่าเฉลี่ย 3.87) 4) การยกย่องบุคลากรที่ทำความดี (ค่าเฉลี่ย 3.82)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (ค่าเฉลี่ย 4.05) 2) การปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข (ค่าเฉลี่ย 4.00) 3) การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (ค่าเฉลี่ย 3.88) 4) การรู้จักวางเฉย (ค่าเฉลี่ย 3.37) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การบริหารเงินงบประมาณได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.92) 2) การเข้าใจในระเบียบข้อกฎหมายขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.89) 3) การมอบหมายงานเหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.83) 4) การใช้ความรอบคอบในการพิจารณางาน (ค่าเฉลี่ย 3.83) 5) การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการเงินการคลัง (ค่าเฉลี่ย 3.83) 6) การลงโทษเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.81) 7) การทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 3.74) 8) การรู้จักบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.71)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักคุณธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.85) 2) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.70) 3) การปฏิบัติตนมีความเท่าเทียมกันแก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.69) 4) การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.64) 5) การสอดแทรกศีลธรรมในงานบริการเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.58)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความคุ้มค่า ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมอบหมายงานตามความรู้ของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.51) 2) การบริการประชาชนมีคุณภาพมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) 3) การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.42) 4) การส่งเสริมให้ปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงาน (ค่าเฉลี่ย 3.39) 5) การจัดทำหลักประกันคุณภาพขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.29)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความรับผิดชอบในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริการแก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.67) 2) การปฏิบัติงานตามแผนมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.67) 3) การปลูกจิตสำนึกแก่เจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.65) 4) การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.62) 5) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างถูกวิธี (ค่าเฉลี่ย 3.59)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักนิติธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.81) 2) การมอบหมายงานแก่บุคลากรมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.73) 3) การออกกฎระเบียบเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.68) 4) การแจ้งกฎระเบียบ ให้ประชาชนรับทราบเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.54) 5) การลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.37) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความโปร่งใส ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การสนับสนุนบุคลากรเป็นไปด้วยความสุจริต (ค่าเฉลี่ย 3.70) 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.66) 3) การรับบรรจุพนักงานเป็นไปตามขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 3.62) 4) การจัดให้มีการตรวจสอบงาน (ค่าเฉลี่ย 3.61) 5) การจัดทำรายงานเสนอแก่สาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 3.56)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการมีส่วนร่วม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การให้ประชาชนร่วมประชาพิจารณ์งานอปท.เสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.67) 2) การแจ้งผลการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ทราบทุก (ค่าเฉลี่ย 3.55) 3) การให้ชุมชนร่วมประเมินผลงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.58) 4) การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้การบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 3.58) 5) การแต่งตั้งประชาชนติดตามการดำเนินงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.48)

ผลจากการวิจัย ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ทุกประเด็นมีค่าในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร และระดับความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป ต้องการให้การบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบเชิงพุทธบูรณาการ

3. จากความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง จังหวัดลำพูน พบว่า 1) การบริหารองค์กรควรประกอบไปด้วยหลักธรรม อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 ทศพิธราชธรรม 10 มีมโนธรรม คุณธรรม ศรัทธา การมีสติและลดทัญญู 2) วิธีการบริหารองค์กร ควรใช้หลักไตรสิกขา สัมปยุตธรรม 7 อัตตสัมมาปณิธิ สติสัมปชัญญะ การสร้างคุณธรรม ศรัทธา ความซื่อสัตย์ หลักสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ความอดุสาหะ หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อิทธิบาท 4 3) ยุทธศาสตร์การบริหารองค์กร ควรพัฒนา บุคลากรให้มีคุณธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส ความคุ้มค่าต่อตนเองและ ต่อองค์กร 4) รูปแบบการบริหารองค์กร ควรประกอบไปด้วยหลักทศพิธราชธรรม 10 สังฆะ ทมะ ขันติ จาคะ มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดุสาหะ มานะ 5) เป้าหมายการบริหารองค์กร ทำความเข้าใจการทำงาน พัฒนาตัวบุคลากร ทุกระดับ ให้ยอมรับความ เปลี่ยนแปลง มีส่วนร่วม มีขันติ ความซื่อสัตย์ เสียสละ จาคะ อริยสัจ 4 มีความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรมและตั้งมั่นในคุณธรรม

การอภิปรายผล

มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผลรายชื่อ ดังนี้

1. **อิทธิบาท 4** การมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน การมีความขยันในการปฏิบัติงาน การเป็นผู้มีการวางแผนในการทำงาน การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี ศิริจันทร์ชื่น (2545: 109-111) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะความเป็นผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ถือว่าเป็นหัวใจในการทำงาน ของผู้นำที่จะทำให้การทำงานที่รับผิดชอบให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลดี สำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. **สังคหวัตถุ 4** การอุทิศเวลาในการทำประโยชน์แก่ชุมชน การเป็นคนเรียบง่ายไม่ถือตัว การให้สิ่งของช่วยเหลือ แก่บุคคลที่ควรให้ การยกย่องบุคลากรที่ทำความดี พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏใน อก.อรรถ. (ไทย) 23/114/222 กล่าวว่า สังคหวัตถุ 4 ประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักการสำคัญใน การบริหารจัดการองค์กรในฐานะเป็นหลักการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในองค์กร

3. **พรหมวิหาร 4** การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ การรู้จักวางเฉย (ระดับปานกลาง) พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏใน ที.ม. (ไทย) 10/184/225; ที.ป. (ไทย) 11/228/232 กล่าวว่า หลักพรหมวิหาร 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักธรรมที่ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้บังคับบัญชา ผู้นำ ฟังมีไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ผู้น้อยผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความจงรักภักดี รับฟังคำสั่งสอน คำแนะนำ และปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีเหตุผล

4. **สัมปยุตธรรม 7** รู้จักประมาณ การบริหารเงินงบประมาณได้อย่างเหมาะสม รู้จักเหตุ การเข้าใจในระเบียบ ข้อกฎหมายขององค์กร รู้จักผล การใช้ความรอบคอบในการพิจารณา การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการเงินการคลัง รู้จักกาล การลงโทษเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ รู้จักชุมชน การทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง รู้จักตน การรู้จัก บริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม รู้จักบุคคล การมอบหมายงานเหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า การบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นตามหลักสัมปยุตธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏใน ที.ป. (ไทย) 11/330/333, ที.ป. (ไทย) 11/357/400 กล่าวว่า หลักสัมปยุตธรรม 7 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นการแสดงถึงความยืดหยุ่นของผู้บริหาร การใช้เหตุผล การรู้จักประมาณตน การรอจังหวะเวลา ตลอดไปจนถึงการรู้จักภูมิหลังของสังคมชุมชน

5. **นิติธรรม** การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบ การมอบหมายงานแก่บุคลากร มีความชัดเจน การออกกฎระเบียบเป็นปัจจุบัน การแจ้งกฎระเบียบ ให้ประชาชนรับทราบเสมอ การลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลัก นิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2547) กล่าวใน เอกสารการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน ว่า องค์ประกอบพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม คือ การสร้างองค์ความรู้ทางกฎหมายในด้านสิทธิทางกฎหมายและสิทธิของพลเมือง มาตรฐานกฎหมายที่มุ่งหมายในกระบวนการปฏิบัติ โดยให้ความยุติธรรมและอิสระในการใช้กฎหมาย มุ่งเน้นแต่ผลของการบริหารจัดการ

6. **คุณธรรม** การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง การปฏิบัติตนมีความเท่าเทียมกันแก่ทุกคน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่ทุกคน การสอดแทรกศีลธรรมในงานบริการเสมอ พบว่าการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับงาน วิจัยของ สยามพร ปุณฺณาคม (2541: 5) กล่าวใน การบริหารการจัดการที่ดี (Good Governance) กับลักษณะพระพุทธรศาสนาว่า ประเทศไทยประสบปัญหาสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน เนื่องจากปัจจัยเงื่อนไขภายนอกและภายในหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ประเทศไทยจะต้องมีความเป็น Good Governance ในเรื่อง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส มีความพร้อมที่จะชี้แจงหรือได้รับการตรวจสอบจากบุคคลหรือสถาบันอื่น มีส่วนร่วมของสาธารณชน มีการปกครองแบบประชาธิปไตย มีการปกครองโดยกฎหมาย ที่มีความเสมอภาค มีสังคมประชาธิปไตย มีเศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล ประหยัด มีคุณธรรม จริยธรรมและนำหลักทางพุทธศาสนา นำมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญ ในการบริหารการปกครอง การจัดการที่ดี

7. **ความโปร่งใส** การรับบรรจุพนักงานเป็นไปตามขั้นตอน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจุบัน การจัดให้มีการตรวจสอบงาน การจัดทำรายงานเสนอแก่สาธารณชน การสนับสนุนบุคลากรเป็นไปด้วยความสุจริต พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541: 47) กล่าวใน แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ ในธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันไทย ว่า ธรรมาภิบาล คือ การที่ประเทศ มีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยการชักจูงทางสังคม เพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาของประเทศชาติ และบุขบง ชัยเจริญวัฒน์และบุญมี ลี (2544: 7) กล่าวใน ตัวชี้วัด ธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาลเป็นกลไก เป็นเครื่องมือและแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีความเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

8. **การมีส่วนร่วม** การให้ประชาชนร่วมปรึกษาหารืองาน อปท. เสมอ การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้การบริหารงาน การให้ชุมชนร่วมประเมินผลงาน อปท. การแจ้งผลการปฏิบัติ ให้เจ้าหน้าที่ทราบทุก การแต่งตั้งประชาชนติดตาม การดำเนินงาน อปท. พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ ศิริวัฒน์ (2542: 49) กล่าวใน กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูประบบราชการไทย ว่า การปฏิรูประบบราชการ ควรมีลักษณะสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ (Management) นำหลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) มาใช้และปฏิบัติอย่างจริงจัง 2) ด้านการให้บริการประชาชน (Citizen Service) ปรับปรุงการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชน 3) ด้านพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ (Civil Servants) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiatives) กล้าคิดกล้าทำ สามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการทำงาน และต้องทำงานเชิงรุก (Proactive)

9. ความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานตามแผนมีความชัดเจน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริการแก่ชุมชน การปลูกจิตสำนึกแก่การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างถูกวิธี พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักความรับผิดชอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542: 33) กล่าวใน หัวใจสำคัญของกระบวนการธรรมาภิบาล มีองค์ประกอบ 3 ส่วน 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการสังคม (Participation) 2) ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ (Transparency) 3) ความรับผิดชอบที่ต้องตอบคำถาม (Accountability) ถูกวิจารณ์ได้ รวมทั้งความรับผิดชอบในผลการตัดสินใจ

10. ความคุ้มค่า การมอบหมายงานตามความรู้ของบุคลากร การส่งเสริมให้ปฏิบัติ งานแบบมุ่งเน้นผลงาน การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด การบริการประชาชนมีคุณภาพมาก การจัดทำหลักประกันคุณภาพขององค์กร พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546: 16-20) ในหมวด 1 มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการ เพื่อบรรลุเป้าหมายในประโยชน์สุขของประชาชน ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชน ได้รับความสะดวก ตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

บทสรุป

1. หลักพุทธธรรมในการบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อธิปไตย 3 อดติ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 อปริหานิยธรรม 7 สัมปยุตธรรม 7 หลักราชธรรม 10 หรือทศพิธราชธรรม และหลักจักรวรรดิวัตร

2. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปรากฏในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 กำหนดหลักการปฏิบัติไว้ 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

3. รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า 1) ควรประกอบไปด้วย หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร 2) มีวิธีการบริหารองค์กร การพัฒนาตน และการพัฒนางาน 3) มียุทธศาสตร์การบริหารองค์กร และ 4) มีเป้าหมายการบริหารองค์กร เพื่อประโยชน์ตน (องค์กร) ประโยชน์ผู้อื่น (ประชาชน) และมีประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย ปรากฏรายละเอียดตามแผนภูมิท้ายบทความนี้

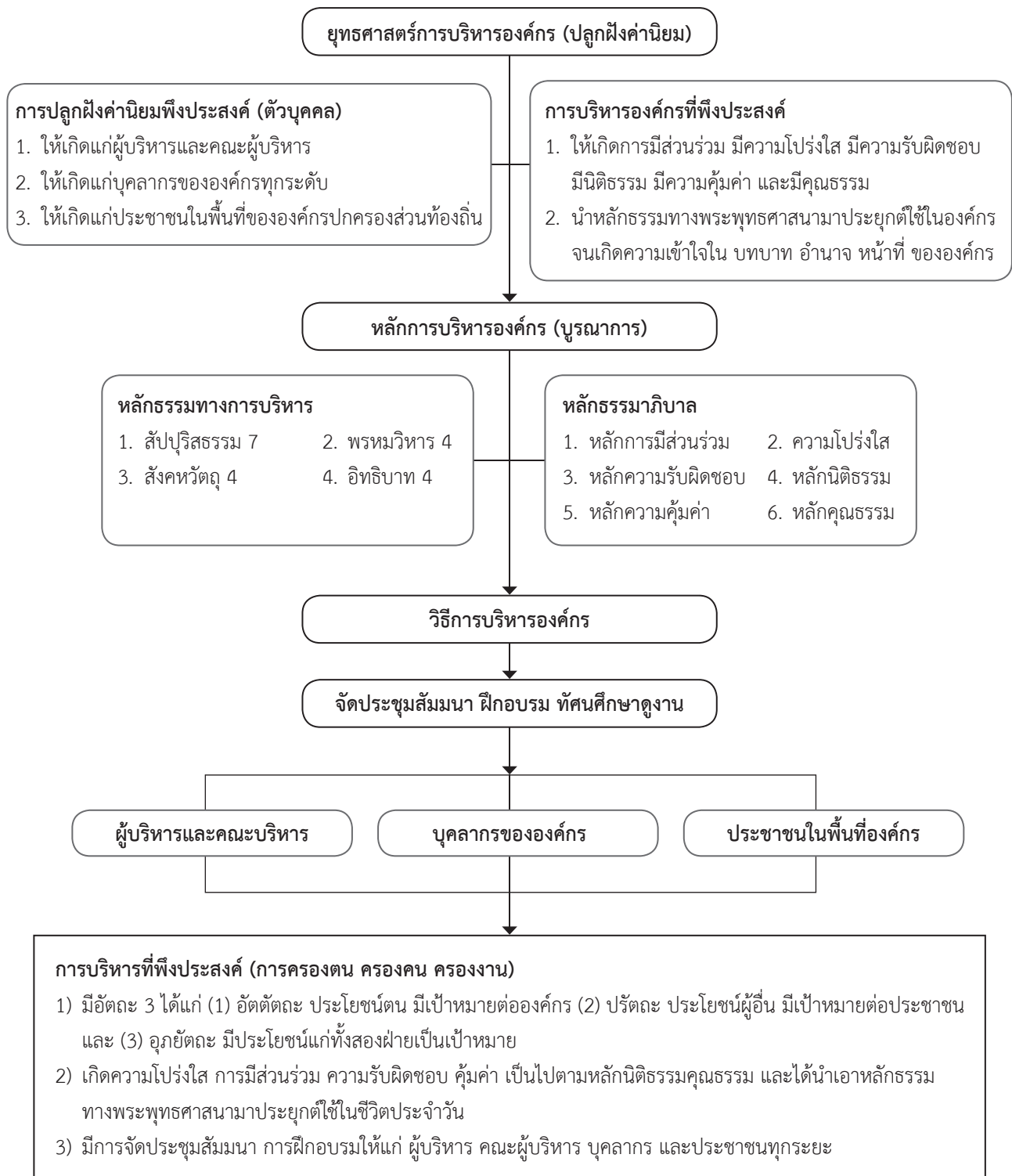
จากการจัดสัมมนาการประชุมกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัด ลำพูน วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้องประชุมเล็ก สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ศาลากลางจังหวัดลำพูน สรุปได้ว่า รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการที่พึงประสงค์ จะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ หลักการ มีการบูรณาการ วิธีการบริหาร โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักธรรมาภิบาล ประยุกต์เข้าด้วยกัน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มประชาชนทั่วไป ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรมและตามหลักธรรมาภิบาล มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ทุกประเด็นมีค่าในระดับมาก ด้วยเหตุผลว่า เมื่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างบทบาท อำนาจหน้าที่ของตน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อยู่ใต้การบังคับบัญชา ในการครองตน ครองคนและครองงาน อย่างเหมาะสม ก็จะนำไปสู่การเชิดชูเกียรติ เป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และส่งผลให้องค์กรได้รับการสนับสนุน ได้รับความร่วมมือจากชุมชน ประสบความสำเร็จ เกิดการพัฒนาทางด้านสังคม ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และความเจริญของประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลการศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่นๆ ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทางบริบทของพื้นที่ ขนาด ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเปรียบเทียบผลกระทบที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 1 รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- บวรศักดิ์ อุวรรณโน. 2542. การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. 2544. ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประเวศ วะสี. 2541. แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติในธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันไทย. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พระบรมราโชวาท. 2512. พิธีเปิดงานลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ค่ายลูกเสือวชิรวัตร อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. 2545. ภาวะความเป็นผู้นำ: การพัฒนาชุมชน. เอกสารประกอบการสอนวิชา 2683608 ภาวะความเป็นผู้นำ, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วรัชยา ศิริวัฒน์. 2542. กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูประบบราชการไทยและการบริหารรัฐกิจเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุมพร ปุญญาคม. 2541. การบริหารการจัดการที่ดี (Good Governance) กับลักษณะพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2546. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2547. การส่งเสริมจริยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี. (เอกสารอัดสำเนา).

การศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธ
เพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราศาสตร์เหนือ

A STUDY OF PROPHECY AND BUDDHIST COUNSELING FOR STRESS THERAPY AT
THE ASTROLOGICAL ASSOCIATION OF NORTHERN THAILAND

ศาสตราจารย์

ประจำปี 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

การศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธ เพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ

A STUDY OF PROPHECY AND BUDDHIST COUNSELING FOR STRESS THERAPY AT
THE ASTROLOGICAL ASSOCIATION OF NORTHERN THAILAND

สาคร สังฆะณา*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพยากรณ์ (2) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียด (3) เพื่อบูรณาการผลการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่มาใช้บริการจากสมาคมโหราภาคเหนือจำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการพยากรณ์ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา หลายสถานที่ เวลาและบุคคล เช่น การพยากรณ์ลำดับพุทธวงศ์ พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระสุบินของพระองค์เอง พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น การนำเอาแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการทำนาย คาดการณ์โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการพยากรณ์จะเป็นโหราจารย์ หรือบุคคลผู้ที่มีความสนใจในศาสตร์การพยากรณ์ มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์กันอย่างแพร่หลาย การพยากรณ์มีความเป็นมาก่อนพระพุทธรศาสนา ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับดาราศาสตร์ เทววิทยา มีอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่ว่าด้วยการทำนาย คาดการณ์ ที่บอกให้รู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งเรื่องของเหตุการณ์ธรรมชาติ สังคมและวิถีชีวิตของบุคคล ซึ่งจากเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุให้การพยากรณ์มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธบริษัทในทุกด้านของการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านการเงินและด้านการงาน มาจนถึงปัจจุบัน

2. แนวคิดและทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียด นำหลักธรรมทางพระพุทธรศาสนามาประยุกต์ใช้กับผู้มีปัญหาด้านสุขภาพใช้หลักไตรลักษณ์ ทาน ศีล ภาวนา และหลักจริต 6 ด้านครอบครัวใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการศึกษาใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านการเงินใช้หลักทฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ และด้านการงานใช้หลักมิจฉวนฉิชา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของบุคคลผู้มีปัญหาความเครียดที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา เช่น พระนางกัศยปโคตมีเถรี พระนางเขมาเถรี พระนางปฐาจาราเถรี และพระองค์อุลลมา เป็นต้น ซึ่งได้รับการให้คำปรึกษาจากพระพุทธเจ้า และได้บรรลุปะเป็นพระอรหันต์ในเวลาต่อมา

3. การบูรณาการผลการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มาใช้บริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ เพื่อต้องการบำบัดทุกข์ ให้กับผู้ที่ประสบปัญหาความเครียด จากการดำเนินชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ พบว่าผู้มารับบริการนำหลักไตรลักษณ์ หลักจริต 6 เพื่อบำบัดความเครียดด้านสุขภาพ หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อบำบัดความเครียด

* พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านครอบครัว หลักอิทธิบาท 4 เพื่อบำบัดความเครียดด้านการศึกษา หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ เพื่อบำบัดความเครียดด้านการเงิน หลักมัจฉาวนิชชาเพื่อบำบัดความเครียดด้านการ ตามหลักการ กระบวนการ และวิธีการ

คำสำคัญ : การพยากรณ์, การให้คำปรึกษาเชิงพุทธ, การบำบัดความเครียด

ABSTRACT

The research entitled “A study of Prophecy and Buddhist Counseling for Stress Therapy of the Service Taker from the Astrological Association of Northern Thailand” consists of 3 objectives: 1) to study the concept and the theory of prophecy; 2) to study the concept of the Buddhist counseling for stress therapy and 3) to integrate the result of prophecy with the Buddhist counseling for stress therapy of the service taker from the Astrological Association of Northern Thailand. The samples are 30 people who took services from the Astrological Association of Northern Thailand, taken by simple random sampling. The tool used in the research is interview form with in-depth interview. The research findings reveled as follows:

1. The concept and theory of prophecy appeared in the Buddhism scripture in many places, times and persons. For example, to prophesy sequence of Buddhas, the Lord Buddha prophesied His dream; the Lord Buddha prophesied a dream of King Pasenti Kosol, etc. Application of concept and theory for prediction, the persons who work with this career are called the astrologer or the persons who are interested in the forecasting science, applying technology as a tool for forecasting extensively. Regarding to the prophecy, it originated before Buddhism. It is a combination of the traditional belief and astronomy and theology, influenced from Brahmanism and Hinduism on prediction that can describe the situation to happen- natural phenomena, social and of individual events. These events cause the prophecy to influence the Buddhist's faith in every respect of daily living, such as health, family, education, finance and works, until today.

2. The concept and theory of Buddhist counseling for stress therapy applied the Buddhist doctrines to those who had health problems, using principle of Trilak (the three characteristics of existence), alms-giving, keeping the precepts, practicing meditation, and principle of Carita 6 or intrinsic natures of a person; for family, using the principle of Sangahavatthu 4 of Base of sympathy; for education, using the principle of Iddhipada 4 or the Four paths of Accomplishment; for finance, using the principle of Ditthadhammikattha or benefits obtainable here and now; and for work, using the principle of wrong dharma. In addition, there were examples of those who had the problem, appearing in Buddhism scripture, such as Kisa Gotami Theri, Khema Theri, Patacara Theri and Angulimala, etc. They all got counseling from the Lord Buddha and later attained the Arahantship.

3. Integration of the results of prophecy and the Buddhist counseling for stress therapy of the service taker from the Astrological Association of Northern Thailand for the purpose of eliminating sufferings of those who have trouble in daily life was found that the service takers applied the principle of Trilak and principle of Carita 6 to treat the stress on health, principle of Sangahavatthu 4 to treat the stress on family, principle of Iddhipada 4 to treat the stress on education, principle of

Ditthadhammikattha to treat the stress on finance, principle of wrong dharma to treat the stress on working according to the principles, processes and methods.

Keywords : Prophecy, Buddhist Counseling, Stress Therapy

บทนำ

การพยากรณ์กับสังคมไทยอยู่คู่กันมาตลอด ในสมัยโบราณการดำเนินชีวิตของบุคคลเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ทั้งสิ้นตั้งแต่การเกิด การมีคู่ครอง การทำบุญต่ออายุ การตาย การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์เสาหลักเมือง เป็นต้น จนกระทั่งปัจจุบันถึงแม้จะมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพยากรณ์อาจจะไม่มีความจำเป็นแล้วกับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่เป็นเรื่องที่ผิดคาด การพยากรณ์กลับได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น ยิ่งมีความเจริญมากเท่าใดการดำเนินชีวิตก็ยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาความเครียด ความทุกข์ต่างๆ ก็มากขึ้น

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเพณีวัฒนธรรมส่งผลให้ความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทุกคนต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเพื่อความอยู่รอด ความเจริญด้านวัตถุ กลับทำให้มนุษย์ขาดที่ยึดเหนี่ยว โดดเดี่ยว และไร้ที่พึ่งทางใจมากขึ้น ทุกคนในสังคมต้องแข่งขัน และแสวงหาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาเพื่อตนเองมากขึ้น ยิ่งในสังคมอุตสาหกรรมที่ทุกอย่างต้องเร่งรีบ และมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นต้นเหตุของความเครียดในด้านต่างๆ ตามมา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ก่อให้เกิดความเครียดในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เศรษฐกิจฝืดเคือง ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเหลื่อมล้ำของชนชั้น การแก่งแย่งทำมาหากิน การแข่งขันชิงดีชิงเด่น และความไม่ยุติธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นเหตุให้อารมณ์และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงปัญหาความเครียดที่เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการงาน ความกังวลเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาของความเครียด และนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น (วนิดา ไชยรัตน์, 2521: 1) ผลจากการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดความเครียดมากขึ้น คือความหวาดกลัวในการเปลี่ยนแปลง และดิ้นรน เพื่อความอยู่รอดจนทำให้ความเครียดรุนแรงขึ้น (ฝน แสงสิงแก้ว, 2518: 58)

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ปัญหาดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น เกิดภาวะฝนแล้ง เกิดอุทกภัย วาตภัยและอัคคีภัย มีปรากฏบ่อยมากขึ้น เข้าเดิมกับการประสพภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองอย่างรุนแรง และเมื่อปัญหาต่างๆ ทับถมเข้ามาหลายๆ ความเครียด ความวิตกกังวลใจ ความท้อแท้หมดหวังจึงเกิดขึ้น จำเป็นต้องหาทางออกต่างๆ เท่าที่จะสามารถผ่อนคลายความเครียด หรือความเดือดร้อนได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัตถุหรือทางด้านจิตใจ บางคนอาจจะหาทางบรรเทาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจโดยการประกอบอาชีพอาชญากรรม เช่น จี้ปล้น ชิงทรัพย์ บางคนหันไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่พึ่งทางใจ บางคนหันเข้าปรึกษาโหราจารย์เพื่อพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคตเพื่อลดความกระวนกระวายใจ ผ่อนคลายความเครียดทางจิตใจของตน บางคนใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เพื่อความสงบในจิตใจ และปล่อยวางสิ่งที่มาทำให้จิตใจเป็นทุกข์ โดยยึดหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542)

มนุษย์เกิดมาพร้อมปัญหา นับตั้งแต่เรื่องเล็กๆ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ ดูเหมือนว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นตลอดเวลา เมื่อเริ่มต้นจนกระทั่งหลับ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ถึงแม้เราจะยึดปรัชญาที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีความสามารถ มีศักยภาพอยู่ในตัวของตนเองทุกคน แต่ในบางครั้งปัญหาเกิดขึ้นกับตนเอง โดยไม่สามารถจะหาทางแก้ปัญหาได้ อาจเป็นเพราะมนุษย์ชอบใช้อารมณ์ให้มาบดบังเหตุผล หรือในขณะที่จิตใจของเขาอ่อนแอ หมดพลังหรือมีอาการแปรปรวนของความเครียด ฉะนั้นจึงยังไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ดังที่มีคำพังเพยว่า “ผงเข้าตา” หรือ “เส้นผมบังภูเขา” ซึ่งหมายถึงเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วมันจะมีวิธีแก้ไขที่ง่ายนิดเดียว แต่ไม่สามารถจะแก้ไขได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องหันไปพึ่งผู้ที่จะช่วยให้ปัญหาบรรเทาลงได้ หรือช่วยแก้ปัญหาให้หมดไปได้ โดยนำเรื่องของปัญหาไปเล่าให้โหราจารย์ฟังเป็นการระบายความในใจ

ที่มีความทุกข์ความเดือดร้อน พร้อมกับปรึกษาหารือในการที่จะแก้ไขปัญหาไปด้วย โหราจารย์เป็นบุคคลที่มักจะมีผู้นำความทุกข์ร้อน ปัญหาหรือการจะเลือกตัดสินใจไปปรึกษาหารืออยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นโหราจารย์ที่จะใช้การพยากรณ์ด้วยวิธีใดก็ตาม (เบญญรัตน์ อติชาตนาพันธ์, ม.ป.ป.: 292)

การเข้ารับบริการจากโหราจารย์จะเป็นทางเลือกที่ง่ายสะดวก แต่เสี่ยงต่อการไปพบกับโหราจารย์ที่ขาดความรู้และจรรยาบรรณ รวมไปถึงเหล่านักฉ้อฉลที่อาจแอบแฝงตัวเข้ามา ซึ่งนอกจากผู้มารับบริการจะไม่ได้ได้รับความสบายใจกลับไปแล้วยังอาจจะต้องเสียทรัพย์สินหรือถูกหลอกลวงอีกด้วย การเข้ารับบริการนี้อาจเปรียบเสมือนดาบสองคมซึ่งต้องเพิ่มความระมัดระวังในการเข้ารับบริการด้วย ถึงแม้ว่าอาชีพนี้จะอยู่คู่สังคมไทยมานานและเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาความเครียดได้ในขั้นต้นก็ตาม เห็นได้จากสื่อโฆษณาต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์จะต้องมีโฆษณาเกี่ยวกับการพยากรณ์เสมอ ข่าวการพยากรณ์ดวงเมือง หรือการพยากรณ์ดวงของบุคคลสำคัญได้รับความสนใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นการพยากรณ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย บุคคลหลากหลายอาชีพทุกระดับชั้น ทุกเพศทุกวัย จากชาวบ้านหาเช้ากินค่ำชนชั้นกลาง ไปจนถึงผู้นำระดับประเทศ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการพยากรณ์มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม ถึงแม้เราจะไม่เชื่อ คนรอบข้างเราก็คงจะเชื่อ หรืออาจกล่าวได้ว่าการพยากรณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมไทย

จากข้อสังเกตข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพยากรณ์แนวคิดและทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพุทธ และตัวอย่างการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท รวมถึงการบูรณาการผลการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราภาคเหนือในด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านการเงิน และด้านการงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพยากรณ์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพุทธ เพื่อบำบัดความเครียด
3. เพื่อบูรณาการผลการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธ เพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร จะใช้ข้อมูลจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับ การพยากรณ์ การให้คำปรึกษา และความเครียด ตลอดจนหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการพยากรณ์ การให้คำปรึกษาเชิงพุทธ และความเครียด อย่างละเอียด ตลอดจนวิเคราะห์ผลของการพยากรณ์จากผู้ที่มาใช้บริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ ว่ามีสาเหตุ และผลเป็นอย่างไรบ้าง
3. ขอบเขตพื้นที่ ได้แก่ สมาคมโหราภาคเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. ขอบเขตประชากร ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ วัดหม้อคำตวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 300 คน โดยสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโรหิภาคเหนือครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งการศึกษานี้ใช้ข้อมูล 2 แหล่งรวมกัน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Data) โดยวิธีเก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และสารัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง

2. รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากวิทยานิพนธ์ หนังสือ เอกสาร บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาอื่นๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาคสนามต่อไป

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์โดยคำถามประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านการเงิน และด้านการงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา วิทยานิพนธ์ หนังสือ เอกสาร บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

เพื่อให้การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกโดยการดูหลักเกณฑ์ทางการพยากรณ์กับดวงของผู้ที่มีปัญหาในด้านต่างๆ และนำดวงของผู้ที่มีปัญหาในด้านต่างๆ นั้น ยกมาเป็นตัวอย่างด้านละหนึ่งคนที่เข้าหลักเกณฑ์ทางการพยากรณ์มากที่สุด ดังนี้

2.1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีในเวลาอันสั้น โดยการยิ้มแย้มให้กับผู้ที่มารับบริการ หลังจากการพยากรณ์เสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งบางคนให้ความร่วมมือ และบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

2.2 ขออนุญาต และแจ้งความประสงค์ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ว่าจะทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการใช้บริการการพยากรณ์ด้วยเหตุผลอะไรบ้าง บางคนตอบให้ข้อมูลดี และบางคนไม่ยอมตอบ ซึ่งถือเป็นเรื่องส่วนตัวที่สามารถทำได้

2.3 การบันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยการจดบันทึกรายละเอียดต่างๆ เช่น วัน เดือน ปี และเวลาเกิด ตลอดจนปัญหา หรือความเครียดที่ต้องมาปรึกษาโหราจารย์ว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งหัวข้อที่ถามประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านการเงิน และด้านการงาน

2.4 การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หลายๆ คนในเรื่องเดียวกัน ในวันเวลาที่แตกต่างกันออกไป ทำให้มีความเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันไปในเรื่องเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

หลังจากที่ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้นับที่ไว้อย่างละเอียดนั้น มาจัดหมวดหมู่ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านการเงิน และด้านการงาน แล้วเรียบเรียงเขียนรายงานนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีการพยากรณ์ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลายสถานที่ เวลาและบุคคล เช่น การพยากรณ์ลำดับพุทธวงศ์ พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระสุบินของพระองค์เอง พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น การนำเอาแนวคิดและทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในการทำนาย คาดการณ์โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการพยากรณ์จะเป็นโหราจารย์ หรือบุคคลผู้ที่มีความสนใจในศาสตร์การพยากรณ์ มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์กันอย่างแพร่หลาย การพยากรณ์มีความเป็นมา ก่อนพระพุทธศาสนา ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับดาราศาสตร์ เทววิทยา มีอิทธิพลจากศาสนา พราหมณ์-ฮินดู ที่ว่าด้วยการทำนาย คาดการณ์ ที่บอกให้รู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งเรื่องของเหตุการณ์ธรรมชาติ สังคม และวิถีชีวิตของบุคคล ซึ่งจากเหตุการณ์เหล่านี้ เป็นเหตุให้การพยากรณ์มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธบริษัทในทุกด้านของการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านการเงิน และด้านการงาน มาจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดและทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียด นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับผู้มีปัญหาด้านสุขภาพใช้หลักไตรลักษณ์ ทาน ศีล ภavana และหลักจิต 6 ด้านครอบครัวใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการศึกษาใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านการเงินใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ และด้านการงานใช้หลักมิจฉาวณิชา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างของบุคคลผู้มีปัญหาความเครียดที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น พระนางกิสสาโคตมีเถรี พระนางเขมาเถรี พระนางปฐาจาราเถรี และพระองค์อุลลิมล เป็นต้น ซึ่งได้รับการให้คำปรึกษาจากพระพุทธเจ้า และได้บรรลุปะเป็นพระอรหันต์ในเวลาต่อมา

การบูรณาการผลการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโหราภาคเหนือ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ด้วย จากการเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาใช้บริการการพยากรณ์จำนวน 30 คน สรุปได้ดังนี้ โดยแยกเป็นปัญหาความเครียดของผู้มาใช้บริการออกเป็นหมวดหมู่ ซึ่งบางคนอาจจะมีปัญหาความเครียดมากกว่าหนึ่งด้าน เช่น

ด้านสุขภาพ จากจำนวน 30 คน จะมีผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพจำนวน 27 คน และได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น หลักไตรลักษณ์ หลักจิต 6 เป็นต้น

ด้านครอบครัว จากจำนวน 30 คน จะมีปัญหา 13 คน สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

ด้านการศึกษา จากจำนวน 30 คนจะมีปัญหาย่อย 7 คน นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ เช่น อิทธิบาท 4 เป็นต้น

ด้านการเงิน จากจำนวน 30 คน จะมีปัญหาย่อย 10 คน จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นต้น

ด้านการงาน จากจำนวน 30 คน จะมีปัญหาย่อย 4 คน จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น หลักมิจฉาวณิชา เป็นต้น

นอกจากหลักธรรมต่างๆ ที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อบำบัดความเครียดนี้แล้ว หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนายังมีหลายหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์และเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในทุกด้านของการดำเนินชีวิตประจำวัน

อภิปรายผล

1. ด้านสุขภาพ ซึ่งปัญหาด้านสุขภาพเป็นตัวชี้ให้เห็นภาพโดยรวมของสังคมได้พอสมควร สังคมโดยรวมมีปัญหาในเรื่องของสุขภาพมาก ซึ่งมองว่านโยบายของรัฐได้ให้ความสำคัญกับปัญหาอย่างจริงจังแล้วหรือยัง ถ้าหากว่ายังไม่ให้ความสำคัญปัญหาเรื่องสุขภาพนี้จะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ถ้าคนในสังคมมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ปัญหาเรื่องความเครียดจะตามมา และจำเป็นต้องหาที่บำบัดความเครียด การพยากรณ์ เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถบำบัดความเครียดได้

2. ด้านครอบครัว จากปัญหาด้านครอบครัวที่ได้สรุปมานั้น เป็นตัวชี้ให้เห็นภาพโดยรวมของสังคมได้พอสมควร ดังนี้ ถ้าคนในสังคมโดยส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กสุดในสังคมนั้น จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะทำให้สังคมนี้เกิดสภาวะของปัญหาความเครียดได้ ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องหาทางที่จะต้องบำบัดความเครียดนั้นให้บรรเทาลง โดยปรึกษาผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านนั้นๆ เพื่อจะได้คำปรึกษาที่ตรงประเด็น และสามารถบรรเทาปัญหาความเครียดนั้นได้ การพยากรณ์ เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถบำบัดความเครียดได้

3. ด้านการศึกษา จากปัญหาด้านการศึกษาที่ได้สรุปมานั้น เป็นตัวชี้ให้เห็นภาพโดยรวมของสังคมได้พอสมควร ดังนี้ ถ้าคนในสังคมโดยส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยของการศึกษามีปัญหาในเรื่องการศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาของประเทศโดยรวม ว่านโยบายการศึกษาของประเทศนั้นถึงเวลาที่จะต้องมีการปฏิรูปหรือยัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนในสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะทำให้สังคมนี้เกิดสภาวะของปัญหาความเครียดได้ ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องหาทางที่จะต้องบำบัดความเครียดนั้นให้บรรเทาลง โดยปรึกษาผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านนั้นๆ เพื่อจะได้คำปรึกษาที่ตรงประเด็น และสามารถบรรเทาปัญหาความเครียดนั้นได้ การพยากรณ์ ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถบำบัดความเครียดได้

4. ด้านการเงิน จากปัญหาด้านการเงินที่ได้สรุปมานั้น เป็นตัวชี้ให้เห็นภาพโดยรวมของสังคมได้พอสมควร ดังนี้ ถ้าคนในสังคมโดยส่วนใหญ่ มีนิสัยที่ในการใช้เงินที่ฟุ่มเฟือย ใช้เงินเกินรายได้ เป็นหนี้ นำเงินในอนาคตมาใช้ ไม่มีการออม จะสะท้อนให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจ การเงินของประเทศโดยรวม มีปัญหา ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนในสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะทำให้สังคมนี้เกิดสภาวะของปัญหาความเครียดได้ ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องหาทางที่จะต้องบำบัดความเครียดนั้นให้บรรเทาลง โดยปรึกษาผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านนั้นๆ เพื่อจะได้คำปรึกษาที่ตรงประเด็น และสามารถบรรเทาปัญหาความเครียดนั้นได้ การพยากรณ์ ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถบำบัดความเครียดได้

5. ด้านการงาน จากปัญหาด้านการงานที่ได้สรุปมานั้น เป็นตัวชี้ให้เห็นภาพโดยรวมของสังคมได้พอสมควร ดังนี้ ถ้าคนในสังคมโดยส่วนใหญ่ ว่างาน ตกงาน หรือมีปัญหาในที่ทำงาน จะส่งผลให้เกิดปัญหาความเครียดตามมา และส่งผลกระทบต่อคนในสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะทำให้สังคมนี้เกิดสภาวะของปัญหาความเครียดโดยรวมได้ ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องหาทางที่จะต้องบำบัดความเครียดนั้นให้บรรเทาลง โดยปรึกษาผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านนั้นๆ เพื่อจะได้คำปรึกษาที่ตรงประเด็น และสามารถบรรเทาปัญหาความเครียดนั้นได้ การพยากรณ์ เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถบำบัดความเครียดได้

ซึ่งปัญหาในแต่ละด้าน ล้วนเป็นต้นเหตุของความเครียดในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งสิ้น แต่ปัญหาทุกปัญหามีทางแก้ไขได้เสมอจะแก้ไขด้วยตนเอง หรือถ้าแก้ไขด้วยตนเองไม่ได้จำเป็นที่จะต้องปรึกษากับผู้มีความรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาในด้านนั้นๆ จะเป็นแบบทางการหรือแบบง่ายๆ สามารถเลือกใช้บริการได้ตามความสะดวกทั้งของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดโดยผ่านการพยากรณ์ เพราะถือว่าเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกกับผู้มีปัญหาความเครียดทุกๆ คน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

จากการศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดของผู้มารับบริการจากสมาคมโรคภาคเหนือ สรุปได้ว่าปัญหาความเครียดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตนั้นมีมากมายหลายด้าน เช่นด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านการเงิน ด้านการศึกษา ด้านการงาน ซึ่งแต่ละด้านนั้นล้วนเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดความเครียด เมื่อเกิดความเครียดจะจัดการกับความเครียดนั้นได้อย่างไร ในเบื้องต้นก็จะจัดการด้วยตนเองก่อน แต่ถ้าจัดการด้วยตนเองไม่ได้ก็ต้องไปปรึกษากับผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นช่วยในการแก้ปัญหานั้นอย่างมืออาชีพ

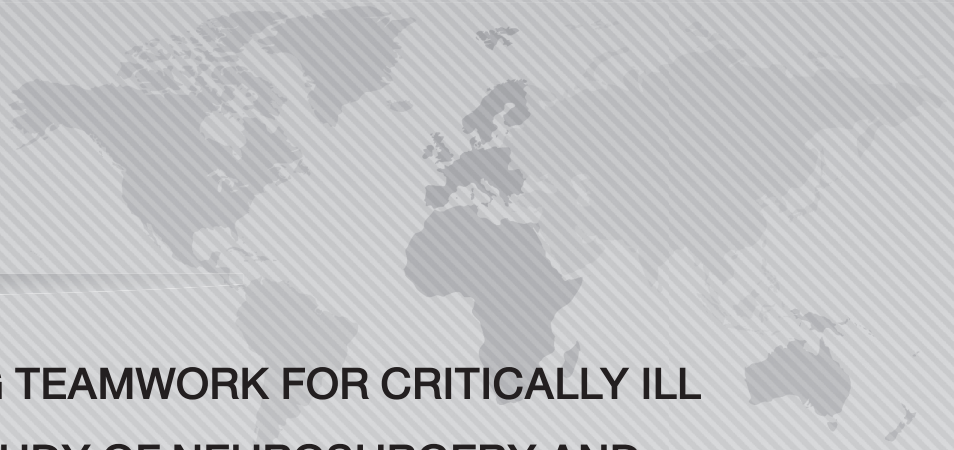
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเชิงพุทธเพื่อบำบัดความเครียดในสถานที่อื่นๆ ว่าจะมีความเหมือนและแตกต่างกันของปัญหาอย่างไรบ้าง เช่น จังหวัดใหญ่ๆ ที่มีความสับสนวุ่นวาย ชนบทที่มีความเป็นธรรมชาติ องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ

2.2 ศึกษาพยากรณ์กับการให้คำปรึกษาเพื่อบำบัดความเครียดเปรียบเทียบกับ การให้คำปรึกษาแบบจิตวิทยาว่าจะมีผลสัมฤทธิ์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2542. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เบญญรัตน์ อติชาตนานนท์. ม.ป.ป. **สี่ศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สากลการศึกษา.
- ฝน แสงสิงแก้ว. 2518. **สุขภาพจิต และการสร้างสุขภาพจิตในสังคมที่ผันผวน เรื่องของสุขภาพจิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- วนิดา ไชยรัตน์. 2521. **ปัญหาสุขภาพจิตของผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลวชิรพยาบาล**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

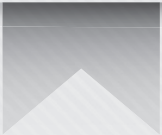

A STUDY OF NURSING TEAMWORK FOR CRITICALLY ILL PATIENTS : A CASE STUDY OF NEUROSURGERY AND TRAUMATIC WARD, GOVERNMENT HOSPITAL IN BANGKOK

Assistant Professor, Dr.Warakorn Supvirapakorn
and Police Lieutenant Colonel Dr.Kantita Sripa

ประจำปี 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

A STUDY OF NURSING TEAMWORK FOR CRITICALLY ILL PATIENTS : A CASE STUDY OF NEUROSURGERY AND TRAUMATIC WARD, GOVERNMENT HOSPITAL IN BANGKOK

Assistant Professor Dr.Warakorn Supvirapakorn* and Police Lieutenant Colonel Dr.Kantita Sripa**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำงานเป็นทีมของทีมพยาบาลผู้ป่วยหนัก โดยมุ่งศึกษาในประเด็นของโครงสร้างของทีมงาน ขั้นตอนในการสร้างทีมงาน และกิจกรรมต่างๆ ของทีมงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทีมการพยาบาลเพื่อการดูแลผู้ป่วยหนัก และศึกษาประสิทธิผลของการทำงานเป็นทีมของทีมพยาบาลโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ แบบการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะและกระบวนการอย่างเป็นระบบ และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสำรวจความคิดเห็นของทีมการพยาบาลที่มีต่อผลสำเร็จของทีมงาน และประสิทธิผลของการประชุมหรือรวมกลุ่มทีมงาน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ครบถ้วน ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกรณีศึกษาที่เป็นทีมงานพยาบาล ภายในหอผู้ป่วยศัลยกรรมประสาทและอุบัติเหตุ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตและการสำรวจการทำงานเป็นทีมโดยใช้แบบสอบถามการทำงานเป็นทีมที่พัฒนาโดย Gloria E. Bade การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การตีความลักษณะ และกระบวนการของกรณีศึกษา หรือการทำงานเป็นทีมการพยาบาล เพื่อทำความเข้าใจความหมายของข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ย เพื่อใช้ในการอภิปรายร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมการพยาบาล มีโครงสร้างการทำงานของแต่ละบุคคลและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงานที่มีคุณภาพ กระบวนการทำงานเป็นทีม มีระบบและขั้นตอนชัดเจน โดยขั้นตอนและวงจรการทำงานเป็นทีม เกิดจากแนวคิดของทีมงาน และจากการสำรวจ ความสัมพันธ์ของทีมงาน และประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม แสดงให้เห็นว่า การทำงานเป็นทีมเป็นกุญแจสำคัญของการพยาบาลและการให้บริการในโรงพยาบาล

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, ผู้ป่วยหนัก, ทีมงานพยาบาล

* Assistant Professor, Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University

** Lecturer, Psychiatric Nursing Science, Police Nursing College, Thailand

ABSTRACT

The objective of this research was to study and understand the structure of nursing teamwork for critically ill patients. To study the process of team activities and team efficiency of government hospital in Bangkok, using qualitative studying in an individual case study to comprehensive the characteristic and processes of the system. Also, the quantitative study information will support the qualitative study for destination. The sampling of study was nurses at neurosurgical and traumatic ward of public hospital in Bangkok. The study concentrated on one ward with the corporate teamwork especially the nurses must have efficiency to take care of the patients for a better quality and conveniences in nursing. The safety came first and satisfy was a major issue. The research tools that will be used such as interviews, observations and data surveys of teamwork which developed by Gloria E. Bade teamwork. The researcher got the information and adapted to nurse organization. Qualitative data analysis interpreted the characteristic and process of case study or nursing teamwork. In addition, to understand the meaning of the information by the interviewees that indicated self-identity of them, related to the characteristic and the process of teamwork.

The qualitative data analysis was the analysis for infrequency and average value and merged the result with quantitative data analysis for a better quality data of research. The research found that nursing teamwork have individual structure and activities related with the working planning for the best quality of nursing. The teamwork processes had the systemic step by step and the schematic interpreted by the idea or the step of teamwork. This study explored the teamwork relationship, through the efficiency of teamwork. A research study expressed that the teamwork was a major key of nursing and service in the hospital.

Keyword: teamwork, critically ill patients, nursing teamwork

INTRODUCTION

Teamwork is the concept of minimal 2 people working together with the same objective and get along well to the same goal, given the cooperation and responsibility in success and failure of team. The evaluation of teamwork has occurred since the socialization was initial occurrence in the world, as the desired to live and having activities together. A common concept of teamwork has had an interaction and work together in organizations (Rukdham, 1980). The concept of teamwork has spread and well known in practice of training and development program for the employees in organization. In 1965, Bruce Tuckman described the five distinct stages that a group can as it comes together and starts to operate as following (Tuckman, 1965):

1. Forming is to build up the team or to gather members into a group
2. Storming is a proceed of brain storming in order to move up team towards to the same direction.

When forming a team, all members start with their interaction which are beginning of teamwork.

3. Norming is to assisted the goal of teamwork, norm of team, such as brain storming either difference or not difference, bring them up to the conclusion and set up vision, mission, strategy and action plan.

4. Performance is actual working as a team effectively, such as everyone is equally task-orientated and people-orientated, all the energy of the group can be directed towards the task(s) in hand.

5. Adjourning is simply step to split the group off after that particular task is completed. This is the final solution of team building in general.

In the nursing teamwork, there are individually different from the other organization. Especially teamwork for caring critically ill patients need to help an assist the patients closely and prevent them from the critical condition or any side effected or contingency issue. The main point of this task is the patient safety, in additionally, teamwork has to make a relationship with the patient to release their worried and depression, to encourage them to have a confident of treatment and nursing, and given their cooperation willingly. Beside on this, critically ill patients need nursing teamwork groups that have self development. Concentration, and carefully in nursing to avoid any side-effected or contingency issues. Therefore, you need to get the right nursing group and the right teamwork to encourage and recovery the patients for example, the doctor, nutritionist and pharmacist teamwork to corporate.

Therefore, the members in the teamwork must have skills as work nursing, operations and teamwork relationship through the organization. The member need self development and get ready to work for better performances. The potential of teamwork based on team leader which will follow the rule, function and responsibility in the positive direction. Team leader encourage the potentiality and skills of the teamwork, team building and development process to work effective and efficiency based on the objective and retained the latency of teamwork.

This study is concentrated on nursing teamwork in teamwork, teamwork process and quality structure, the activities in teamwork and the efficiency of teamwork. The research study will use outcome to design to get a better performances and fit in that organization. The major purpose to offer usefully nursing to all the patients and help them to be safe.

OBJECTIVE

A research objective aim to study the teamwork process for critically ill patients. The study concentrated on structural, processing, activities, development and the consequence of teamwork and the efficiency of teamwork.

BENEFIT

1. To be understanding the nursing teamwork structural, teamwork process and related activities which was the important part to continual development.
2. To be understanding the effectiveness of teamwork on socially status or inconveniences that will effected. Then, the teamwork would be able to resolution for the organization protection and address the problem without any bias.
3. To be the guideline for network to knowledge, understanding and increasing the potentiality skills of the teamwork, or related organization.

METHOD

Participants

The participants in this study were nurses who took care of critically ill patients in neurosurgery and traumatic ward, of a government hospital in Bangkok. The sampler authorized and agreed to give information based on individual case. The selected area of this study is the nursing unit or ward of government hospital, and included the other alternative related places that may be convenient for collecting the concerning data. Moreover, the researcher interviewed the other persons who relate to the nursing teamwork in this case in order to complete the data of this research, only the part of quantitative data analysis, the data was collected only form 17 nurses in the particular selected area.

Measures/Instruments

As a qualitative research, the researchers were supposed as the important tool, by using in-depth interviews (naturalistic inquiry), tape and note recorder were provided, the topic of questions following the specific issues that set by the researchers in order to cover the related study of this research.

The quantitative research merged the result by using the inventory of the team success surveys that developed by Barder, E. Glaria and et al. (1994). To interpreted and simplify the questionnaire and try out with 3 nurses. The researchers used the scale for evaluation, had 7 scale. If an item score over 4 point indicated that it rather good for effectiveness and if at 7 point was the best. Regarding to this inventory forms specific for particular group and no need to generalization, so neither validity nor reliability was being made yet.

PROCEDURE

This section was a research methodology which dedicated to teamwork function, process, working step by step, designing and development. After that, the quantitative study would be merged the result with the qualitative data analysis, by studying the effectiveness of teamwork, to explain clearly for a better quality data of research.

1. In-depth interview was used, the questions were provided by the researchers, guideline of questions were made by the base conceptual idea concerning this research. For the better collection of data, in-depth interview was flexible for better way to get the information. Not only using In-depth interview, but the observation was added because the researchers needed to understand the details of collecting data and could get the real meaning from these. Notes and tape recorder could be applied (under the permission of interviewees). To make an interpretation word by word for analytic approach correctly and clearly.

2. The quantitative data were applied by using the inventory for success of nursing teamwork, and merged the result with qualitative data for a better quality data of research.

Selected case and interviewees

The researcher particularly selected the case study by using theoretical/criteria sampling, that was the form of specific sampling, attempting to concern and could be explained by conceptual ideas of this research. The researchers selected the case study of the nursing team in the neurosurgical and traumatic ward of a government hospital in Bangkok. The researchers used In-depth interview and selected the interviewees by the criteria as done. Beside on this, the researchers made an interview step by step and one by one, go along with this method until gathering similar collecting data, scoped by the conceptual idea and be concerned about the characteristic and the process of teamwork. (Glaser, 1978 : 36-54)

Analysis

Starting the steps of analysis by grouping all related information into a code mapping. The steps emphasized the interpretation and understanding of the characteristics and processes of case study. While cases vary in complexity and details. The researchers should be given enough room to accept an individual disposition of case study which might be effectuated characteristics and processes of team. Emphasize on the value meaning both emic view and etic view. Then developing alternative solutions and then starting the consequences of each and extended to the theoretical proposal. The quantitative data based analyze by proceeding on frequency and an average to get the assumption results between the qualitative and quantitative research to explain an empirical evaluation studies to help the researchers to determine the facts.

To verify the qualitative data

Within this research, the researchers studied on particular quality research to approach to cases varying in complexity and in-depth details continuously. The researchers started their procedures as following :

To applause the team for giving their kind cooperation, a good rapport of having an interpersonal relationship by setting the natural environment and observation should be maintain. The important tool was in-depth interview, the questions in step of interview had a guideline by using the conceptual related the issue of this research. Beside on this, the researcher could approach correctly of case study.

About the analysis. The researchers were concerned about the validity, reliability of the data, and concerned about the responsibility and honesty by all members who were involved. The data were corrected by using member check and audit trail. In addition, the analyze the data-based by using various theoretical involvement in this study case (Naiyapat, 2005). In order to contribute the learning perception towards the nursing teamwork and to ones who might be concerned directly with a highest utilization when making and using this research.

RESULTS

Divided in two parts as the following:

Part 1 The Qualitative analysis of nursing teamwork.

1. The surroundings and nursing team.

This research studied in neurosurgery and traumatic ward. This ward had fifteen beds for admission, the kind of patients were the females with neurogenic and traumatic caused.

This ward was set up for thirteen years ago. The nursing team had seventeen members. The head-nurse and sub-head were administered by formal.

This ward had one consulting staff for caring and consulting. The resident, internship and extern were assigned to take care the patient by rotating per month. The extern and internship had to take care and treat the patients everyday and could call them all day.

The environment and climate of ward was probably good, the most of nurses were satisfied about the comfort place because this ward had air condition and enough wide place, the place was probably clean and neat because it had the project of quality continual, the materials were appropriate than before. In the past the materials were not enough. At the present they had budgets to provide material for supply and support when they wanted.

2. The structure of nursing teamwork

This research was to study teamwork especially the characteristic administrative of sub nursing Unit.

There was eight hour in each shift, divided to three shift, round-the-clock, as following: morning shift, evening shift and night shift. Head-nurse administered and monitored the member team in the ward on formal time. The nursing team consisted leader team and member team.

Head-nurse would assigned the job description to members in each shift at the day before. The leader team would assigned the member team by case function method.

The structure of team often consisted the components as following:

2.1 Leader team.

The characteristic of leader team was the person who had good knowledge, ability and skill of nursing, to work for responding patients' need and make good coordinating to the health team who related with nursing team, such as doctor, nutritionist, physical therapy and social worker. Head-Nurse would assigned the member to be leader team and could make division making of the team. The leader team could consult head nurse when she had the problem.

Head-nurse would assigned leader team by rotating and didn't concern about the rank of old age position. At the day shift in formal day, head-nurse often assigned senior nurse to be leader team. Because the most of senior nurse had more experience and skill. But sometime it may be flexible to change function, it depend on preparing of the member in each shift. All of the members used to be leader team as assigned, but most of them didn't like to be leader team in morning shift, because the leader team at the this period had much work load than other period, especially in weekday. The leader team would coordinate to doctor and with in our activity. There some graduated nurse was not used to be leader team on the official day but they thought they could do it, because they were sure that when they had problems they could consult head nurse and senior nurse.

2.2 The member of team

This ward had only one nursing team. Because it had a few patient (fifteen) to care, the number of members per period was not enough to divide in two teams, and the number of member in each period could be changed all time, depend on the total number of member and the quantity of task in each time.

The schedule of member team was thought of the member of person and work load. At present there were six or seven persons such as head ward, leader team and member team on the morning shift in the official day.

The researchers interviewed the samples about the appropriated of work load for the job. Most of nurses answered that there was a heavy burden but they had not enough nurse to do as well, so they did as they could done. Some nurse told that if the job were not busy they could done it. Most of them told that It would be better if there were added more members, and they wouldn't been over tired, because the most of patients in this ward were severe illness and they couldn't help themselves or could not do anything.

2.3 Action plan and Nursing plan.

In each period, nurses would implement the nursing care plan to the patient as they had planned. The implement of nursing care plan was flexible according to the work load in each shift. The action plan such as reporting in each chang-rounds, the pre-post conference. The nursing care plan was flexible to change follow to the condition of the patient and nursing diagnosis in each shift. The Nursing care plan consisted the plan, implement, and evaluation. The purpose of nursing care team was the nursing quality assurance and customer forces.

2.4 The Division assignment

The component of the team consisted leader team and member team. The assignment of the team consisted medication team, included the oral-drug administered nurse and the injection drug administered nurse and the general nursing care nurse. In addition, there was special job such as checking the supply, getting the drug and sending the film x-ray in each shift.

For the observation and interview, it found that there was clearly assignment. The member team would help together when she had done her work already, because a lot of the work load, sometime leader team must help the member team to work and the member team help the leader team to communicate or to coordinate to other health worker. They would be complete their job before change shift round. If the job has not been finished they would assigned to the next shift to manage it.

3. The process in each step of teamwork

In this study, the researchers found that the nursing team did not have clearly step of teamwork. By interview, follow by the concept about the development of team, it found that the important issues about the process of nursing teamwork is the details as following:

3.1 Before they worked, they would understand the data and the patient's problem in each day. Because of this activity, they would plan the effective nursing care plan for their patient and they would have the clearly pattern of nursing plan in each day.

3.2 The importance of teamwork was conference for participate knowing the problem and consulting the right work instruction. The atmosphere in the conference was more rather shared participate thinking and expressing our self than the argument. The most of member liked the atmosphere to presenting and attending the problem together. There was often conflict of nursing team about the different direction of nursing diagnosis. They could solved this problem by consult the doctor and the person who worked with this problem. The head ward and the leader team would conclude the work instruction to the member team. The argument of the member team was right good at the end.

3.3 Head nurse and leader team would assign the job to the member team. There were standard procedure as assigned and informal procedure as decision making by the member. The member team accepted in ability about decision-making and the rule in each other. The member team cared the patient as quality procedure. The important direction of teamwork was successful goal and job on time.

3.4 For teamwork, the implement of work was succeed as the nursing care plan. The goal had been succeed because of the participate of teamwork and their responsibility. The important characteristic of this team is the unity of team. By interview, the most of member told that they had to help each other, because they wanted to be accepting from the member team or teamwork.

3.5 Team work would give up or break down in conformity with purpose time. The member team knew that they would complete their job on time. If they could not finish the job, they would be do it until it was succeed or they would be do it over time. The majority of teamwork did not want to waste their job to the other member. They had responsibility.

In case of the member team neglected their job or their job had not been complete as possible. The member team were unsatisfied and they could advise them by direct or indirect communication. They told this problem to the senior nurse or head nurse to warn them.

4. The Activity of Nursing team

The major activity for teamwork had 4 steps as following:

1. Nursing care plan
2. Team conference
3. Nursing performance
4. Nursing Round and Nursing evaluation

4.1 Nursing care plan.

Planning for nursing implement in each shift was the important activity for nursing team. Nursing care plan is the right way to implement the plan to care the patient as customer focus. The nursing team always think of safety and wellness of the patient. Nursing care plan consists the establish of the patient problem, analysis and collect data, goal of nursing care, the plan of nursing. The member of nursing team knew nursing care plan and knew what they would do.

Sometime the implement of nursing did not cover the patient needs because of work load. Howere head nurse was probably satisfied about nursing care plan of the teamwork. Head nurse thought the good nursing care plan would be the plan to care the patient as holistic care. But there was some problem about nusing care plan, because it was lack of the good health promotion and rehabilitation to care the patient as continual.

4.2 Team Conference.

Team conference was the meeting for the quality of nursing care plan and solving the problem of nursing. The pre-conference would do on the morning period in the official day. Each member team would be encoraged to discuss about the patient problem and nursing care plan. Sometime, in pre-conference the member team will discuss about every patient or select only the important case such as new case or severe illness case. In post-conference the member team would report about the effective of nursing activity and continuous care to the patient on the next shift round. By this study found that the pre-conference was done better than the post-conference. Sometime they did not do the post-conference because they were busy. So they solved this problem by asking the member team directly or reporting the case to the head nurse. The conference had finished at 10-15 minute per time.

4.3 Nursing performance

In this step the member team would implement the plan to be a good performance, and then they wrote the nurse note and the evaluation of nursing care plan. The member team would care the patient all time in each shift round. The coordinate of nursing team would do the job within the nursing team and coordinate with the other related team such as doctor or consulting doctor team, physical therapist team and nutritionist team.

4.4 Nursing round and Nursing evaluation

The leader team would follow up the job follow by her assignment for the member. She was making the nursing round at the pre-shift round. So she knew the patient problem before the member team planed the nursing care plan for the patient. She would check the job's member team completed or not. If the member team could not finished or complete their job, she would feed back to the next shift to care the patient as continual.

This research found that the nursing round was not complete in some shift rounds. Because the leader team had many jobs and she could not neglect her jog to round the member team. But she could solve this problem by asking the member team directly. The member team would report their problem to consult the leader team at distance.

The round was meant the patient round with the doctor. The leader team must always do this job except she was busy. So she could assign the member team to make the patient round, and then the member team would report the case to her later.

Part 2 Team success survey of nursing team members

The finding was mean score higher than 4 point, indicated that the opinion's nursing team members team success were rather good direction. But it had one item was mean score be equal 4 point (mean = 4), so it was in the middle of all mean score, that was "Develops team climate". It indicated that, some nursing member felt that they had less opportunity to develop themselves. Their job was not raised to be higher as they hope. For the mean score of the item "Clarifies roles and responsibilities" was 6.8, indicate that most of member knew their responsibility and they had a clearly knowledge about their role. (see Table 1)

Table 1 Mean score of the opinion's nursing team members on team success (N = 17)

Item	Min	Max	Mean	S.D.
Clearly states its mission/goals	5	7	6.4	0.79
Operates creatively	2	7	5.4	1.27
Focuses on results	5	7	5.7	0.59
Clarifies roles and responsibilities	5	7	6.8	0.56
Is well-organized	4	7	5.2	0.73
Builds upon individual strengths	3	7	5.0	1.27
Supports leadership/each other	5	7	5.9	0.75
Develops team climate	2	6	4.0	0.93
Resolves disagreement	5	7	6.1	0.66
Communicates openly	5	7	6.5	0.72
Makes objective decisions	4	7	5.7	0.92
Evaluates its own effectiveness	5	7	5.7	0.59

The finding of table 1 was mean score higher than 4 point, indicated that the opinion's nursing team members team success were rather good direction. But it had one item was mean score be equal 4 point (mean = 4), so it was in the middle of all mean score, that was "Develops team climate". It indicated that, some nursing member felt that they had less opportunity to develop themselves. Their job was not raised to be higher as they hope. For the mean score of the item "Clarifies roles and responsibilities" was 6.8, indicate that most of member knew their responsibility and they had a clearly knowledge about their role.

DISCUSSION

The team work on Nursing team need to have the completed component of nursing team.

The manage of Nursing team could adapt to change allowed to the situation such as lack of person, or work load.

The process of nursing care had four steps such as Nursing care plan, Team conference, Nursing performance and Nursing evaluation and Nursing round. The process of nursing could be changed. It was depend on the member team or work load in each shift.

Although they adapted the pattern of nursing care plan. But they could solve this problem by shorting the step of Nursing care plan or remove some activity. The rapid method of nursing was replaced.

The nursing team would be flexible to do their job. The member team was participated and help each other to work the job. They were ability to do many functions and they could rotate their assignment to another.

Although the member team had different personal character but the members had a good relationship and help each other to do their job. The structure of nursing team was important to promote the job. It divided who did the assignment?, What did they ought to do? How did they can assignment their task?

The structure of nursing team was similar to the other general teamwork. Because both nursing teamwork and general teamwork probably had the same component of team for doing and coordinating their work about role, size and the appropriate member. However, nursing team had special structure that might be different from the other general team, nursing team had a special role, pre- solving problem by skill of professional knowledge. Nursing team aware of the holistic care. In this research found that the step of the nursing team was similar to the concept of the study. Tuckman (1965) presented "The 5 team building criterions" in 1965 consisting of

1. Forming a team is to build up the team.
 2. Storming is a process of brain storming in order to move up team towards to the same direction.
- When forming a team, all members start with their interaction which are a beginning of working as a team.
3. Norming is to coach the direction, criteria of team work, such as brain storming either difference or not difference, bring them up to the conclusion and set up vision, mission, strategy and action plan.
 4. Performance is actual working as a team effectively.
 5. Adjourning is a simply step to split the group off after that particular task is completed.

Although the step of nursing teamwork was not established clearly. But the teamwork was hidden in the concept of building team as preview. The nursing teamwork started at the step of forming. The forming step started when the members to be together and made the conference by brain storming. They should know the data and the patient problem before they set nursing care plan. In theses step they had to make the interaction and made a good relationship in each time. The interaction of teamwork was very important, in order to share a good view to analyze the problem and participate to solve the problem. Nursing team had process of nursing care plan. They would analysis the problem, plan to implement, nursing round and evaluation of nursing care plan. In the conference, they shared their opinion and sometimes they had conflicted to each other but the opinion had creative interaction direction and they had the same goal that would do for the patient safety. Lastly, team would be give up in the final, in each shift, they had to be done their task, and then the other shift or team would be replaced.

The effectiveness of nursing teamwork proceeded on 5 steps, consisting of 1. To be aware of patient problem 2. To gather and analyze the data 3. To plan for the performance 4. To act by using planning and 5. To evaluate the outcome. This process was not different from the general process for effectiveness of teamwork. (Kajennun, 2002; Sujijantharat, 2003).

On the other hand nursing care team was different from the others, because the member team had knowledge and professional skill. The effective team for caring emphasized the need for quick action and the patient safety. Nursing team cure the patient as holistic care.

SUGGESTION

1. Suggestion for teamwork

Teamwork is the important part of organization, especially for nursing organization. Teamwork in nursing unit is very important because it is concerned about the safety of patients, so nursing organizations or related units should emphasize the effectiveness of teamwork, to develop teamwork and manage the human resource. Moreover, to encourage the patients and their relative to be the part of teamwork, in order to response their desire as well.

2. Suggestion for the research

This research is the study by using qualitative and quantitative data. But the problem of this study is the limitation of time to collect the data, so could not present and explain entirely for some details, and may be not get in-depth data for the best quality, so the some details of data may be not clear and may be not have a continual data for the complete steps of teamwork. In additional, the sampling of this study may be not the best example, we thought that a better example of case study in the same way should be the extreme case, because we will get the important and interesting data for being utility in organization. The extreme cases, such as the most or the worst efficiency team in organization. The next study should be done well by using in-depth data and more details about it. The methodology in this case, include both qualitative and quantitative studies that is the alternative for studying. Beside on this, the researchers could collect the data in many ways, and both methods can support each other for a better quality of research. However, the researchers should have enough time to make a completed survey and have enough time to study all of the interested and related cases.

REFERENCE

- Bader, E. G., Bloom, E. A. & Chang, Y. R. 1994. **Measuring Team Performance: A Practical Guide To Tracking Team Success**. USA.: Richard Chang Associater, Inc.
- Glaser, B. 1978. **Theoretical Sensitivity: Advances in the Methodology of Grounded Theory**. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- _____. 2001. **Group Facilitation: A Research and Applications Journal?** Number 3, Spring. 2001. from <http://dennislearningcenter.osu.edu/references/GROUP%20DEV%20ARTICLE.doc>. Accessed January 14.2005.
- Kajennun, N. et.al. 2002. **Effectiveness's Team building**. Bangkok: Expernet Ltd.
- Naiyapat, O. 2005. **Research Methodology of Qualitative and Quantitative in Behavioral and Social Science**. Bangkok: Samlada Co.Ltd.
- Rukdham, A. 1980. **Organization Development: Building and Teamwork**. Bangkok: Saengrung Typing.
- Sujijantharat, R. 2003. **Nursing Human Management**. Bangkok: Boonsiri Typing Co.Ltd.
- Tuckman, W. 1965. Developmental sequence in small groups, **Psychological Bulletin**, 63, 384-399.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

ศ.ดร.กิตติชัย วัฒนานิก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.พหล ศักดิ์คะหัตน์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ศ.ดร.มนัส สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อ.ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง	มหาวิทยาลัยบูรพา
ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ดร.มนตรี แย้มกสิกร	มหาวิทยาลัยบูรพา
ศ.อำนวยการ ขนุนไทย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ดร.โกสุม สายใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ศ.ดร.สายสมร ล้ายอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อ.ดร.กรรณิกา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.วิบูลย์ รัตนพานนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ทพ.ดร.สุรสิงห์ วัชรรัตน์	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
รศ.ดร.สมพงษ์ วิทิตต์พันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ดร.นพ.พูนสิน สีสัพทกุล	โรงพยาบาลสารภี
รศ.ดร.ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.บุรรัตน์ สิทธิพงศ์	โรงเรียนสิริมงคลานุสรณ์
รศ.ดร.สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อ.ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รศ.เทพาย พงษ์เพียรจันทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.วรรณณี สันติกุล	Hong Kong Polytech University
รศ.ดร.ธวัชชัย รัตนขเลศ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Professor Andreas Zins	Vienna University
อ.ดร.ธนะชัย พันธุ์เกษมสุข	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.บุษบา สิทธิการ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
อ.ดร.วรรณพร ทะพิงค์แก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ดร.โกศล มีคุณ	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
รศ.ดร.พัชรินทร์ ระเบียบ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.วรรณภา ศิลปอาษา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รศ.ธีรภัทร วรรณฤมล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ร.ท.หญิง ดร.เกศศิริ เจริญวิศาล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่
รศ.ดร.รวี ลงกานี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ไพบุลย์ ศรีชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.ชิตชล ผลารักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.ดนุตา จามจุรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.ยุวดี พิรพรพิศาล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.ดร.วรรณวดี ม้าลำพอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ธนกร ช้างน้อย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รศ.สนิท สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.นงลักษณ์ เขียนงาม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อ.ดร.ศุภกฤษ เมธีโกคพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปรีชา เจริญเจริญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.พวงพยอม ชิดทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ปฐมมาวดี จงรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.กมลณัฐ พลวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.พนม ภูณาวงค์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อ.ดร.ทัตพร คุณประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.สินธุ์ สโรบล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	อ.ดร.จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.นิวุฒิ หวังชัย	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ผศ.รศ.ภาณุ เมธีโกคพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคม

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่มีเป้าหมายและขอบเขต (Aim and Scope) ของวารสารที่รับตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหา และแนวทางแก้ไขของชุมชน และท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบทางด้านการวิจัยที่บ่งชี้สภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ชุมชนและสังคม เป็นงานวิจัยที่มีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับของสังคม และงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หรือสามารถคาดการณ์ ประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นให้ยั่งยืน

รูปแบบของวารสาร

- กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนตุลาคม - มีนาคม ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน - กันยายน
- บทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่านต่อบทความ

รูปแบบการเขียนบทความ/บทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลง “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ.2556-มีนาคม พ.ศ.2557 จะเป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคม โดยการกำหนดเป้าหมายและขอบเขต (Aims & Scope) ที่จะตีพิมพ์เป็นบทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการศึกษา ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน โดยเนื้อหาของบทความควรจะนำเสนอให้เห็นถึงประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- สภาพการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ในบทนำ ที่มาของปัญหา)
- การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมาย (มีผู้เข้าร่วมเป็นภาคเอกชนหรือตัวแทนชุมชน)
- กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (วิธีการทดลอง บทสรุปเชิงเสนอแนะ)
- ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น (ทฤษฎีและกรอบแนวคิด)
- การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว (ข้อเสนอแนะหลังบทสรุป)
- การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (เป็น Outcome ของงาน พิจารณาจากการนำไปใช้ประโยชน์

และ Citation)

- แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป (เป็น Outcome ของงาน พิจารณาจากการนำไปใช้ประโยชน์ และ Citation)

โดยการเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการพิมพ์

1. ตัวอักษร : Angsana New ชื่อบทความใช้ตัวขนาด 20 ตัวหนา ชื่อผู้เขียนและหัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา เนื้อเรื่องใช้ตัวอักษร 16 ตัวปกติ
2. การตั้งหน้ากระดาษ : บนและซ้าย ขนาด 1.5 นิ้ว ล่างและขวา ขนาด 1 นิ้ว
3. ความยาวของเนื้อหา : ไม่เกิน 15 หน้า รวมตารางรูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

การเรียงลำดับเนื้อหา (บทความวิจัย)

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** : ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษเฉพาะตัวอักษรแรกของชื่อเรื่องเท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ (capital letter) นอกนั้นใช้ตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะ
2. **ชื่อผู้วิจัย** : เฉพาะผู้วิจัยหลักให้พิมพ์ด้วยตัวหนา โดยระบุสถานที่ทำงานและอีเมล
3. **บทคัดย่อ (Abstract)** : (ภาษาไทยก่อนและตามด้วยภาษาอังกฤษ) เป็นการสรุปสาระสำคัญ ประเภทวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และสรุปผลการวิจัยที่กระชับและชัดเจน ระบุตัวเลขสถิติที่สำคัญ ใช้ภาษารัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์และเป็นร้อยแก้ว ไม่แบ่งเป็นข้อๆ โดยบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 และให้ระบุคำสำคัญ (keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อในแต่ละภาษาด้วย
4. **บทนำ (Introduction)** : ให้เขียนอธิบายปัญหา วัตถุประสงค์ และการตรวจสอบเอกสาร
5. **ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)** : อธิบายถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองและอธิบายวิธีการศึกษาทดลอง
6. **ผลการวิจัยและการอภิปราย (Results and Discussions)** : การเขียนเสนอผลการศึกษาค้นคว้าและแสดงการวิจัยถึงผลที่ชัดเจน หากมีตาราง กราฟ หรือรูปภาพให้มีเนื้อหาหรือวิธีการอธิบายประกอบ และการเขียนอภิปรายผลการวิจัย เป็นการชี้แจงผลการวิจัยว่าตรงตามวัตถุประสงค์ สมมติฐานของการวิจัย สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุผลใด เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานและสรุปให้เข้าใจง่ายที่สุด
7. **บทสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Suggestions)** : ให้เขียนสรุปสาระสำคัญของผลงานวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเน้นถึงปัญหาหรือข้อโต้แย้งในสาระสำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์
8. **กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ (Acknowledgement)** : อาจจะมีหรือไม่ก็ได้ โดยเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ช่วยเหลือในงานวิจัยแต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมในงานวิจัย
9. **การอ้างอิงแบบแทรกปนไปกับเนื้อหา** : เนื้อหาบทความใช้ระบบการอ้างอิงแบบ นามและปี (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) ตัวอย่างลมุล รัตตากร (2529) ได้กำหนดคุณสมบัติของ.....
10. **บรรณานุกรม** การเขียนบรรณานุกรมให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยเรียงลำดับแบบพจนานุกรม และให้เรียงภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ มีรูปแบบการเขียน ดังนี้

10.1 หนังสือ

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สีลาภรณ์ บัวสาย. 2549. เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

Courtney, T. K. 1965. Physical Fitness and Dynamic Health. New York: McGraw-Hill Inc.

10.2 วารสาร

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ชื่อเต็มหรือย่อก็ได้). ปีที่ (ฉบับที่) : เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าสิ้นสุด

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. 2531. การปฏิรูปหลักสูตรมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่กำลังพัฒนา. **อุดมศึกษา**. 13 (34): 14-20.

Elmastas, M., O. Isildak, I. Turkekal and N. Temar. 2007. Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds in wild edible mushroom. **Food Composition and analysis**. 20: 337-345

10.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ. ระดับวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ. สถาบันการศึกษา. เมืองที่พิมพ์. จำนวนหน้า

ยุริพรรณ แสนใจยา. 2545. แนวทางการพัฒนาไรชาสุวิหห์ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 108 หน้า

10.4 เอกสารวิชาการอื่นๆ

ชื่อ สกุล ผู้เขียนหรือหน่วยงาน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ. ประเภทของเอกสาร. สถาบันหรือหน่วยงานที่จัดพิมพ์. สถานที่พิมพ์.

คณะกรรมการอำนวยการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย. 2549. คู่มือคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร

10.5 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: ชื่อ website (วัน เดือน ปี ที่สืบค้นข้อมูล)

วิจารณ์ พานิช. 2554. วิชาการรับใช้สังคม. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : <http://www.gotoknow.org/posts/440436> (27 เมษายน 2556)

10.6 รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในเนื้อเรื่องภาษาไทย

- ชื่อวิทยาศาสตร์ คำขึ้นต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้ตัวอักษรเอียง เช่น *Uglena acus*
- ชื่อเฉพาะให้ขึ้นต้นด้วยตัวใหญ่ทุกคำ เช่น Berdmann, Lemmermann
- ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกวงเล็บให้ใช้ตัวเล็ก เช่น random complete block design
- ตัวย่อให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก เช่น (random complete block design, RCBD)

11. การส่งต้นฉบับ ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร จำนวน 3 ชุด พร้อมแผ่น CD บันทึกข้อมูล ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมาที่กองบรรณาธิการ “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่”

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เลขที่ 202 ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

และเว็บไซต์ <http://www.research.cmru.ac.th>

12. การอ่านประเมินบทความต้นฉบับ ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนาจะเป็นผู้สรรหา เพื่อรับการประเมิน กรณีมีการแก้ไข สถาบันวิจัยและพัฒนาจะส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

13. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

14. ความรับผิดชอบ เนื้อหาบทความที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

หมายเหตุ

1. ขอให้ท่านผู้ส่งบทความทุกท่านทำหนังสือแนบส่ง พร้อมทั้งระบุชื่อ-สกุล หมายเลขโทรศัพท์ และ E-mail ลงในหนังสือแนบด้วยโดยทางกองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ จะได้ติดต่อกลับไป เพื่อแจ้งผลการพิจารณา

2. ในกรณีเป็นบทความที่ส่งมาจากบุคคลภายนอก จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมิน และกลั่นกรองบทความจำนวน 3,000 บาท